

PLANINSKI VESTNIK 2

LETNIK LXXV

1895 1975

1975

Ing. M. Črnivec	Po poti prijateljstva na manj znane koroške vrhove	57
Ing. D. Krapež	Davča	67
Igor Herzog	Slovenska v Marmoladi	69
Borut Bergant	Pekel v Grandes Jorasses	72
Ivo Kotnik	V spomin tovarišem, ki so bili z nami na Kavkazu 1974	74
Janez Dolenc	Tutova voda	74
Matevž Suhač	Spomin na severno steno	77
	Aiguille de Triolet	77
Matevž Suhač	Samotni vzpon	78
Urša Kolenc	Detektivi	80
	v dolomitskem šmartnem	80
Viki Grošelj	Direktna v Argentiére	83
Bojan Zupet	Direktna v Breithornu	85
Marjan Debevc	Severna stena Macenovca	87
	— Centralni steber	88
Minka Mali	Moj trideseti Triglav	88
Andrej Kranjc	Štiritisoča registrirana jama v Sloveniji	89
Darko Naraglav	Jamarski klub »Črni galeb« (Prebold) v Klemenškovem peklju	92
France Avčin	Generalna skupščina	95
	Mednarodne zveze planinskih organizacij (UIAA) v Delnicah	106
	Društvene novice	108
	Alpinistične novice	109
	Varstvo narave	109
	Iz planinske literature	109

Naslovna stran:
Zima na Voglu
Foto: Jože Dolničar

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Tone Vraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strajin, dr. nije 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 100 din, plačljiva tudi v štirih obrokih, za inozemstva 160 din (9 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Planinsko društvo PTT LJUBLJANA

želi vsem planincem
v letu 1975
mnogo lepih doživetij
na planinskih poteh

Hkrati tudi vabimo,
da obiščete Poštarsko
kočo na Vršiču

tiskarna
jože moškrič

Ljubljana, nezorjeva 6, telefon 21-296

oddelek za sodobno pisarniško poslovanje
izdeluje kopirne obrazce SNAP-OUT,
ki zagotavljajo boljše organizacijo
poslovanja v uradih, bankah,
zavarovalnicah, uslužnostnih
podjetjih, industriji, trgovini,
bolnišnicah, prevozništvu in drugod

tiskarna
tisk vse vrste tiskovin, katalogov,
časopisov, revij in knjig

klišarna
izdelava vse vrste eno- in večbarvnih
klišejev

knjigovoznica
vezava preproste in luksuzno
opremljenih del

štampiljarna
izdelava vse vrste tiskov, pečatov
in knjigovozniških del

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

75. LETNIK

2 1975

PO POTI PRIJATELJSTVA NA MANJ ZNANE KOROŠKE VRHOVE

Ing. MIROSLAV ČRNIVEC

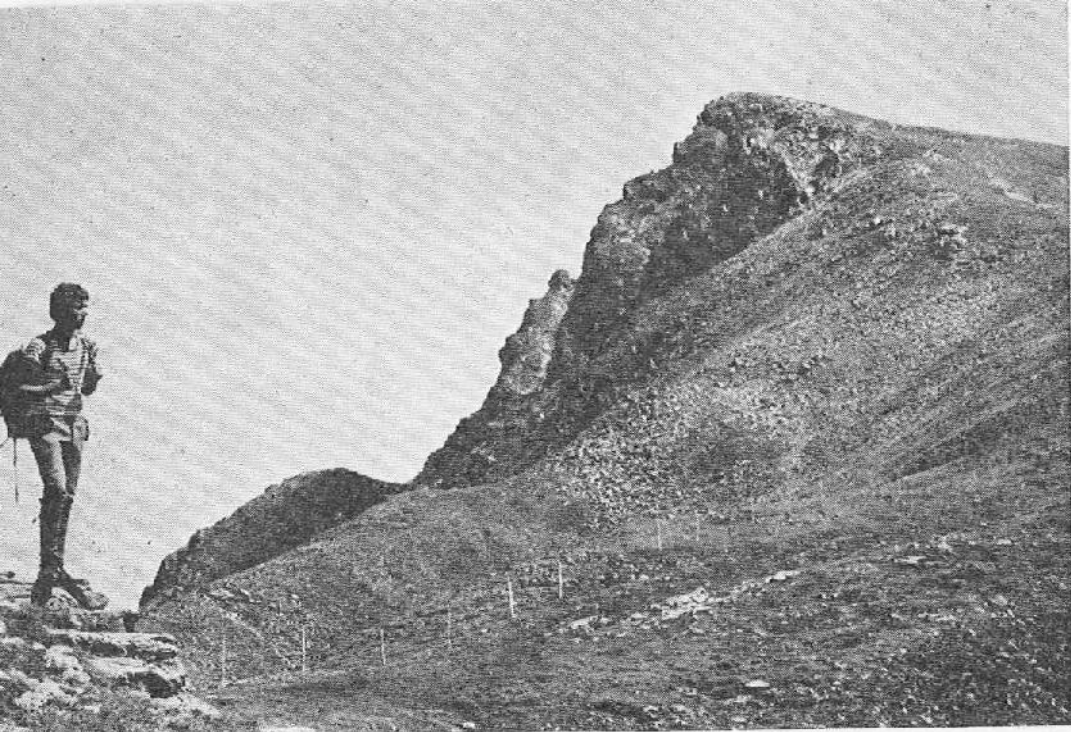
ot prijateljstva je stara komaj dve leti. Njeno rojstvo na Prisojniku nam je še vsem v spominu. V tem času je prebolela že nekaj lažjih in hujših otroških bolezni: zaprte planinske postojanke, kraje žigov in vpisnih knjig – iz objestnosti in iz političnega nasprotovanja; globoka ohladitev odnosov z našimi sosedi, ki ne priznavajo mednarodno dogovorjenih manjšinskih pravic in meja, pa še kar traja. Lanski obisk naših gora iz sosednjih dežel je precejšen, preko 1500 naših planincev na Poti prijateljstva in več desetih podeljenih značk za osvojenih 15 ali 30 vrhov je tudi znamenje velikega zanimanja. Ali bi zato lahko rekli, da gre na bolje?

Za slovenske planince je Pot prijateljstva posebno privlačna in pomembna, saj skoraj vsa poteka po ozemlju naše nekdanje etnične naselitve. V Zahodnih Julijcih in v južnem delu Koroške se marsikje srečujemo z našimi ljudmi, slovenska krajevna imena in njihovi ostanki pa nas spremljajo tudi po najbolj oddaljenih kotičkih poti: Melnikova planina, krnica, škrbina, jezero in slap pod Hafnerjem, Lanišče pod istim vrhom, Rečica pod Säuleckom, Velika in Mala Cerkniška dolina pod Sonnblickom pa spet Rečica pod Grossglocknerjem, povsod tod pa tudi vse polno imen, kot so: Jamnik,

Pogled s Säulecka na Hochalmspitze

Foto ing. M. Črnivec

Pod vrhom Königstuhla

Foto ing. M. Črnivec

Dolnik, Jeznik, Zadnik, Repčnik, Klančnik, Mišnik, Vabnik, Ošenik; pa spet Planica, Gorica, Zagorica, Ledinica, Klenica, Bogenica, Peršica, Oblica in podobno. Vsa pot je kot odprta knjiga o naši davni preteklosti, ki nas še bolj prepričuje, da moramo vztrajno iskati načine, kako zagotoviti spoštovanje in pravice našim ljudem, ki so se do danes obdržali onkraj državnih meja. Planinci na Poti prijateljstva imamo pri tem pomembno sredstvo, ki je danes bolj sodobno in učinkovitejšo od tehnično najbolj dovršene vojaške opreme: povezovanje z ljudmi, spoznavanje njihovega življenja in navezovanje prijateljskih stikov, ki naj privedejo do medsebojnega priznavanja in enakopravnega spoštovanja. Če bomo to dosegli, ne bo težko rešiti napise na mejah in za njimi, niti drugih vprašanj, ki nas danes še razdvajajo.

Tudi o teh stvareh je tekel pogovor, ko sva s sinom Borutom lansko in letošnje poletje potovala po Koroškem, počivala na poti in na vrhovih pa s planinskimi zemljevidi preučevala in občudovala bližnji in daljni svet. Danes so to zelo lepi planinski spomini, saj so vrhovi na Koroškem izbrani res z velikim občutkom, vsak ima svoje posebnosti in mikavnosti, naj že bo ledeni tritisočak Visokih Tur ali travnato sleme Noriških Alp. Nekaj od tega bo gotovo koristno in zanimivo tudi za tiste, ki nameravajo osvojiti potrebnih pet vrhov v Avstriji za značko Poti prijateljstva.

GROSSGLOCKNER 3797 m – 25. in 26. 8. 1973

Vrh gotovo ne spada med manj znane, saj je res prav nasprotno. Verjetno je poleg Triglava med najbolj obiskanimi na vsej Poti prijateljstva. Tudi južni dostop z lienske strani je turistično in planinsko precej manj obdelan in posebno za nas Slovence gotovo manj običajen, tako da ga s te strani najbrž upravičeno prištevam med manj znane. Dostop ima še to posebnost, da velja za najlažjega, saj je tod najmanj hoje po snežiščih in ledenikih.

Vzpon na Grossglockner se mi je posrečil čisto po naključju, saj sem bil v letu 1973 zaposlen z italijanskim delom Poti prijateljstva. Z Borutom sva se lahko priključila slovenski žepni odpravi na Mt. McKinley, ki je imela najvišji vrh Avstrije v planu kot kondicijski trening. Tako je bilo med nekajurno vožnjo po dravski dolini veselo ekspedicijsko razpoloženje, ki ga niso mogle pokvariti niti zavese dežja, ko smo s Felbertauernstrasse zavili po lepi asfaltirani gorski cesti proti Kalsu. Tudi to idilično turistično naselje v višini nad 1300 metrov se nam predstavi v najbolj mokri podobi. Šele popoldne se prično težki oblaki počasi trgati in nam preženejo vzdruže, da bo treba

kar od tu brez našega cilja nazaj v Ljubljano. Zelo ozka, toda razmeroma dobra makadamska cesta nas pripelje v zatrep doline Ködnitztal, kjer parkiramo v višini 2060 m. Za avtomobiliste je ta dostop nekoliko daljši in napornejši od običajnega preko Heiligenbluta, pa tudi z vozilom dosežena višina je precej nižja, zato pa odpada plačevanje cestnine, ki je v proračunu za Grossglockner kar visoka devizna postavka.

Čez prvi skok smo kmalu mimo Lucknerhütte (2227 m) v zgornjem delu doline. Sprva nam oblaki dovolijo nekaj izrednih pogledov na vrh Grossglocknerja in drugih grebenov, ki s svojimi stenami obroblijo ozko in neverjetno zeleno dolino. Kmalu se razgled zoži na travnato dno doline in številne slapove ledeniških potokov. Temu vodovju se na žalost pridruži še tisto iz oblakov, kar nam pripomore, da ekspedicijski tempo še pospešimo in še pred glavnimi nalivi v dobri poldrugi uri dosežemo Stüdlhütte (2802 m). Zame je bil tempo menda prehud, ne počutim se najbolje, pa tudi vreme nam pripomore pri odločitvi, da prenočimo kar tukaj. V spominu nam ostanejo težki sivi oblaki, nekaj pogledov na odlome ledenika Teischnitz Kees in na naš vrh, predvsem pa na prenapolnjeno planinsko kočo.

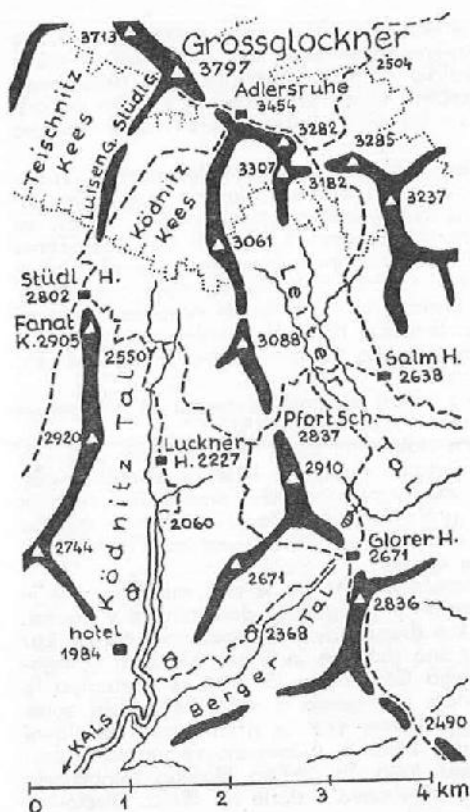
Zjutraj ista sivina in rahel dež. V nasprotju z vsemi planinskimi načeli se z Borutom odločiva za poskus vzpona. Ekspedicija je še na skupnem ležišču, odkoder nama da »dovoljenje« in kup varnostnih napotkov. Po dobro nadelani in markirani poti sva hitro na 3000 m, kjer preko grebenčka Luisengrat doseževa ledenik Ködnitz Kees. Smer prečenja je dobro shojena, na najino veselje se tudi dežek spremeni v sneg in kmalu doseževa skalovje v strmem južnem grebenu pod Adlersruhe. Pot je solidno zavarovana z jeklenimi žicami in prej kot v dveh urah prideva mimo koč na Adlersruhe (3454 m), ki stoji na običajnem pristopu na vrh.

Vreme se boljša, včasih postanejo oblaki slepeče beli, ta pa je tudi vse, kar nam je naklonjeno. Snežni jezik pod Malim Glocknerjem premagava z derezami in v navezi. Zapadno pobočje je izredno kopno in tako kot drugi tudi midva odloživa cepine kar pod skalovjem. Strmina je precejšnja, toda trdno skalovje in široke ploščadi omogočajo dovolj varen in hiter pristop. Vrh Malega Glocknerja (3770 m) je normalno le slabe četrte ure pred ciljem, toda tu naju ustavi »prometna gneča«. Težavnejši spust v škrbino nad Palavicinijevim žlebom, prečenje ledenja jezice in strmi vzpon na glavni vrh zahtevajo previdnost in varovanje z vrvjo. Skupne planincev, večinoma v družinskih navezah, se po milimetrsko premikajo, tako da greben Malega Glocknerja z Borutom predsva dejansko po riti, saj se presedava s skale na skalo. Disciplinirano čakava v vrsti in ta naju zadrži za celo uro!

Zaradi tega zadnjega težavnejšega mesta ima Grossglockner sloves, da je težko dostopen, zlasti velja to pri naših planincih, ki zaradi množice dobro zavarovanih poti štejejo cepin, dereze in vrv med plezalno opremo. Ti pripomočki so danes pri nas že lahko dosegljivi in menda je čas, da tudi mi bolj sežemo po njih. Potem vstop v Hanzovo pot na Prisojniku ne bi bil prav nič več problematičen, potem verjetno ne bi bilo letošnje nesreče v Zadnjem Prisojniku in še kaj podobnega, pa še naša dvomesečna sezona bi se lahko precej podaljšala v pomlad in jesen. Ravnanje s temi pripomočki gotovo ni ovira. V Avstriji sem često srečal cepin tudi v rokah ne več mladih dam z vsaj šestimi križi, kar bi bilo pri nas že skoraj nedostojno. Upam, da bodo priročniki o hoji v gorah, ki jih je v zadnjem času izdala Planinska zveza, storili svoje in se bo tudi pri nas stanje spremenilo. Med čakanjem na Malem Glocknerju sem imel celo vtis, da bi z malo pozornosti in zgledovanjem po drugih celo začetnik imel dovolj časa za osnovni »tečaj« iz uporabe potrebne »plezalne« opreme. Vzpona na ta vrh se našemu povprečnemu planincu torej ni treba bati? Kljub strmini je pot dobro označena in v snegu stopinje čvrste in varne. Vrv, dereze in cepin so neobhodni, neobhodna pa je tudi treznost, če je zaradi neugodnih razmer pri slabem vremenu, izjemni poledenelosti ali po novem sneženju potrebna odločitev, da se vrhu odpoveš in vrneš na varno.

Tudi najin vrh komaj lahko štejeva za dosežen. Črne megle in razgled samo do Malega Glocknerja, pa še to samo včasih! Zato se kmalu obrneva navzdol. V prometni gneči napraviva nekaj prekrškov s prehitevanjem po levi in desni strani in kmalu se lahko na hitro okrepcava in odpočijeva v koči na Adlersruhe.

Odtod je možnih več krožnih variant sestopa do ceste v dolini Ködnitztal. Najlepši sprehod je spust čez snežno strmino po običajni poti proti Pasterzi do roba Salmhöhe (3282 m), pod njim pa desno po markirani poti preko Hohenwart Scharte (3182 m) in po istoimenskem ledeniku navzdol do koč Salmhütte (2638 m). Tu sta spet dve možnosti, obe po markiranih stezah: prva navzgor do Pfortscharte (2827 m) in v zložnem spustu v dolino Ködnitztal, ki jo dosežemo nad Lucknerhütte, druga pa po isti višini do koč Glorerrhütte (2671 m) na prelazu Berger Törl in skozi Bergertal do ceste, od koder imamo do njenega konca slaba 2 km in 100 m višine navzgor po dolini. Po obeh variantah lahko dosežemo konec ceste z Adlersruhe v zložnih 5–6 urah. Sploh je južni dostop na Grossglockner primeren za tiste, ki sovražijo vračanje

po istih poteh. Tudi iz Stüdlhütte lahko bolj izkušeni planinci izberejo pot naravnost na vrh po grebenu Stüdl Grat in navzdol po prej opisani smeri čez Adlersruhe; tu pa je potrebno nekaj plezanja, ker je pot opuščena, brez markacij in z dotrajanimi varovalnimi napravami. Midva z Borutom nimava dosti izbora. Vreme naju prisili, da se vračava po isti smeri. V Stüdlhütte naju dohitijo tudi najini tovariši, ki so opravili zadnjo prej opisano varianto in os'aneč poti prehodimo skupaj, zadovoljni, da se nam kljub slabemu vremenu ni bilo potrebno vračati praznih rok.

KÖNIGSTUHL 2331 m – 12. 8. 1974

Lani sem planiral obiskati predpisanih pet vrhov v Avstriji in tako sem šel na dopust v Kranjsko goro. Nekaj nevihtnih dni se je končalo s snegom po Julijcih in vse do zgornje Krnice zasneženi Prisojnik nam je bil znanilec lepega vremena. Gotovo je snežilo tudi v Turah. Zato si za prvi cilj izberem kaj bolj pohlevnega. Na pot odrinem s Kranjske gore z vso družino šele ob devetih, kar je glede na priprave malega Matjaža in damske toaleta kar zgodnja ura. Hitro smo pri Spittalu, kjer se promet na cesti proti Katschbergu zgosti, gradnja turške avtoceste pa povzroča dolgotrajne zastoje. Kmalu za Gmündom zavijemo desno v dolino Leobengraben, kjer nas preseneti naslednja ovira – zelo ozka cesta, komaj kaj boljši kolovoz. Za njenih 15 km gre dobre pol ure. V koncu dolge samotne doline, kjer zagledamo tudi slemena glavnega grebena Nockgebirge, končno dočakamo tudi prijetno presenečenje: dosežemo novo, gladko in široko cesto, ki se vije iz Karlbada in desno čez planino Grundalm proti jugu skoraj do vrha Klomnocka. Tako kmalu parkiramo pri osamljenem starodavnem gostišču in kopališču Karlbach na višini 1693 m po skoraj treh urah vožnje iz manj kot 100 km oddaljene Kranjske gore. Smo v posebnem gorskem svetu, kakršnega pri nas ne poznamo. Tudi najvišji vrhovi so dolgi travnati grebeni z redkimi temnimi skalami. Gozdna meja je precej višja kot

pri nas in slikovite skupine posameznih smrek in macesnov kljubujejo višini skoraj 2000 m. Zeleno dno doline pozivljajo številni potoki, slapovi, močvirja in jezera. Polovica družine ostane kar v tem prelepem gorskem kotičku, midva z Borutom pa po zložni stezi ob potoku navzgor in preko sedla v izteku doline doseževa vrh v pičli uri in četrt.

Razgled je zelo obširen. Kljub popoldanski uri se na jugu rišejo Kamniške planine, Karavanke in Julijske Alpe, na drugi strani pa bleščijo snežni vrhovi skupin Hochalmspitze, Hafnerja in Nizkih Tur. Najbolj pa naju pritegnejo bližnji vrhovi številnih »nockov«, ki naju obkrožajo. To je čudovit smučarski svet, kot ustvarjen za dolge turne pohode. Tudi vrh Königstuhla je pozimi prav lahko dosegljiv – s smučmi v dobri uri – z vrha sedežnice na Grünleitenock nad zimsko-sportnim središčem Innerkrams. Gotovo bi bilo precej zanimanja, če bi tudi Königstuhl vključili v izbor naših zimskih turnih smukov, zlasti ker bi bilo turo možno nadaljevati preko Klomnoka s spustom v Bad Kleinkirchheim, kjer bi lahko počakal avtobus. Zigov Poti prijateljstva res verjetno ne bi kopali iz snega, gotovo pa bi skupinska fotografija z obeh vrhov zadostovala, saj sva morala tudi midva poskrbela za takšno dokazilo, ker si je žig Königstuhla nekdo »izposodil«.

Navzdol se z Borutom spustiva kar naravnost po travi in v pol ure pridivjavo k avtu. Sploh je vrnitev uspešnejša, zapeljemo po novi cesti navzgor, kjer se skoraj na višini 2100 m prevalimo v dolino Heiligenbacha. Tudi s tega mesta je razgled izreden in tako tudi drugi del družine pride do svojega visokogorskega deleža. Ugotavljamo, da je od tukaj možno doseči Königstuhl v zložnem enournem sprehodu.

Po odlični makadamski cesti kmalu dosežemo asfalt v Innerkremsu, proti večeru pa si privoščimo še ogled spodnjih slapov v dolini Malta, tako da je dan za vse več kot uspešno izpolnjen.

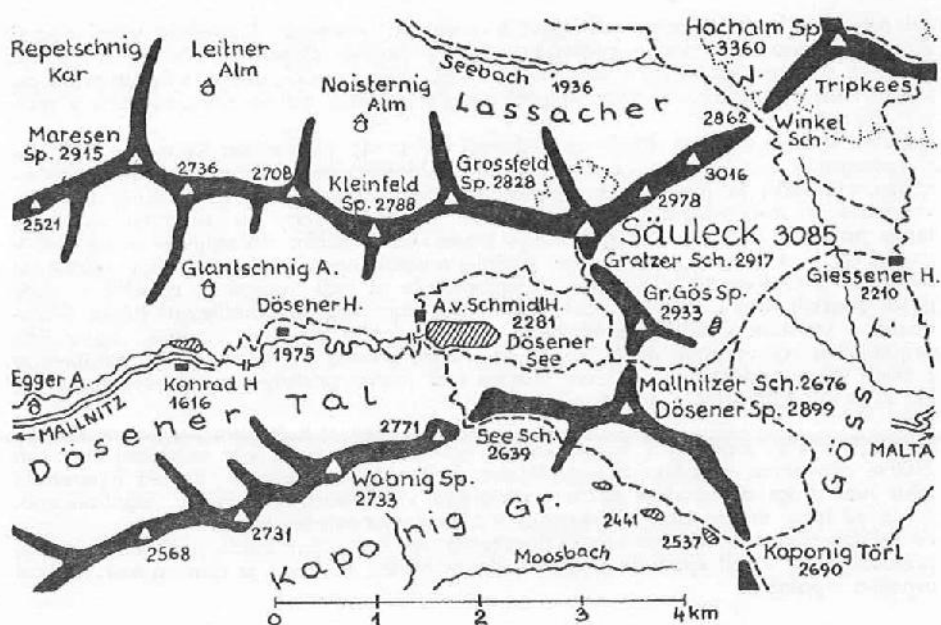
SAULECK 2085 3085 m – 14. 8. 1974

Z Borutom odrineva iz Kranjske gore že ob četrt na tri zjutraj. Cesta je prazna in v dobri uri pridrživa v Malnitz, nekaj nad 100 km daleč. Že pri prvih poslopjih železniške postaje naju kažipot usmeri v Dösenental. Po ozki asfaltirani cesti kmalu doseževa višino skoraj 1500 m. Nova tabla nama pove, da je do kočice Konradhütte 50 minut hoje, »poletiti dosegljivo z osebnimi vozili«. Prehod čez potok in prva dva zavinek zaradi skalovja na »cesti« komaj potrđita resničnost informacije, nato pa se pot izboljša in ob 4 zjutraj se ustaviva nekaj nad planinsko kočico v višini 1620 m. Na Königstuhlu smo bili pozni, danes pa sva prezgodnja. Kar ob baterijah si privoščiva izdaten zajtrk, medtem pa se luščijo iz teme zatrep doline, kjer sva pristala: najprej obris vrhov visoko pod zvezdnatim nebom, nato ostenja in divji plazovi pod vrhom Wabnig Spitze, slap v skoku nad nama, majhno jezerce, ki sva ga prej spregledala, čeprav sva vozila tik ob bregu in nazadnje najina steza.

Ob pol petih že stopiva na pot. Takoj v začetku ugotoviva, zakaj ima Säuleck sloves, da je »damski tritisočak«, saj je pot speljana izredno položno, na vsej svoji dolžini pa so v skalovju granitni bloki in plošče skrbno zloženi v pločnike in stopnišča. Jutranji hlad in solidna pot nama pomaga, da sva hitro čez prvi skok in kmalu mimo zaprte Dösenerrhütte v naslednji zeleni ravnici. Napis naju obvesti, da je naprej pot še zložnejša in da se nadaljnji vzpon vsekakor izplača. Tisto prvo obvestilo vzameva kot prvi april, o drugem pa se prepričava, da je resnično, saj je vsa Dösenertal res čudovit gorski svet: 2700 do 2900 metrov visoki vrhovi nad dolino so za svojo višino v Centralnih Alpah kar drzno izrezani, dno doline pa so ledeniki oblikovali v številne stopnje in zelene ravne knice s slapovi in vijugastimi potoki. Najlepše je nad zadnjim skokom, kjer stoji ob 700 m dolgem jezeru Dösender See na višini 2281 m lepa planinska postojanka Artur V. Schmidt Haus.

Ker sva počitek opravila že pred turo in ker ura še ni šest zjutraj, zavijeva kar mimo kočice na pot proti vrhu, na katerem se že blešči obvezni križ. Pot se v nekaj ključih vzpne na stopnjo nad severnim bregom jezera, nato pa zložno proti južnemu grebenu Säulecka. Razgledi na zlato obsijane vrhove so čudoviti, pot pa še vedno »gospodka«. Če je kak kamen na stopnicah razmajan in je pri hoji potrebno loviti ravnotežje, zakličeva: »Pritožno knjigo, prosim!«, in tako da dobre volje prekoračiva nekaj manjših snežišč in si ob sedmih, ko naju na Grazer Schartl (2917 m) prvič obsije sonce, voščiva dobro jutro. Za počitek je tu čudovita prilika, toda vrh je tako blizu, da premagava še zadnjo – in edino – malo hujšo strmino in ob pol osmih sva že na cilju.

Jutranji razgled je res čudovit. Najbolj veličasten je sosednji bližnji vrh Hochalmspitze (3360 m) z mnogimi snežnimi poljanami in ledeniki. Drugi sosed Ankogel (3246 m) je s te strani precej pohleven, vmes ležeča dolina Lassacher Winkel pa precej pusta

in samo z naše strani prepadno odsekana. Na zahodu se lesketa Grossglockner s svojimi sosedi, v bližnji okolici pa južno od nas občudujeta senčno sliko skupine Reissecka. Naše planine zapirajo ves južni del obzorja: Kamniške Alpe so izrisane neverjetno podrobno, vse glavne vrhove in celo Kamniško sedlo lahko prepoznavajo. Od Karavank zlasti pritegneta Stol in Kepa, Julijci pa so spet vsi povzdignjeni, od Kotove Spice do Montaža in Kanina. Triglav z bleščečim zelenim snegom je res kralj med njimi, razgled pa tako jase, da poleg vrhov lahko ločiva celo nižje in bolj umaknjene, kot so Kanjavec, Jerebica, Rombon, Loška stena in Krn. Z isto ostrino se nadaljujejo vrhovi dalje proti zahodu, kjer zlasti bodejo v oči Hohe Warte, Antelao in drugi Dolomiti. Razgled je neomejen tudi na drugo stran vse do Severnih Apneniških Alp.

Z Borutom ostaneva na vrhu celo uro, dokler ga ne pričnejo zasedati grupe planincev, ki se počasi pomikajo od jezera navzgor. Umakneva se na snežišče pri Gratzer Schartl in si privoščiva temeljit počitek in visokogorsko sončno kopel vse do zgodnjih popoldanskih ur.

Za sestop iščeva snežišča in se ob cepinih drsava navzdol. Med ogromnimi bolvani si poiščeva pot proti Mallnitzer Scharte (2676 m), od tam pa spet večinoma »zastonj« ob cepinu po osonih straneh doline vse do južnega brega jezera Dössener See. Navzdol se nama ne mudi, dovolj je časa za obiske obeh koč, fotografiranje in filmanje, za počitke in razglede. Sončni dan zatone v Mallnitzu, z zavojem pod njim pa z avta zadnjič pozdraviva najin tritisočak. Zaradi čudovite doline in izrednega razgleda je Säuleck vrh, ki ga bo vredno tudi ponoviti, morda celo s smučmi, saj je v Mallnitzu na pregledni tabli vsa pot označena kot turno smučarska smer prav z vrha.

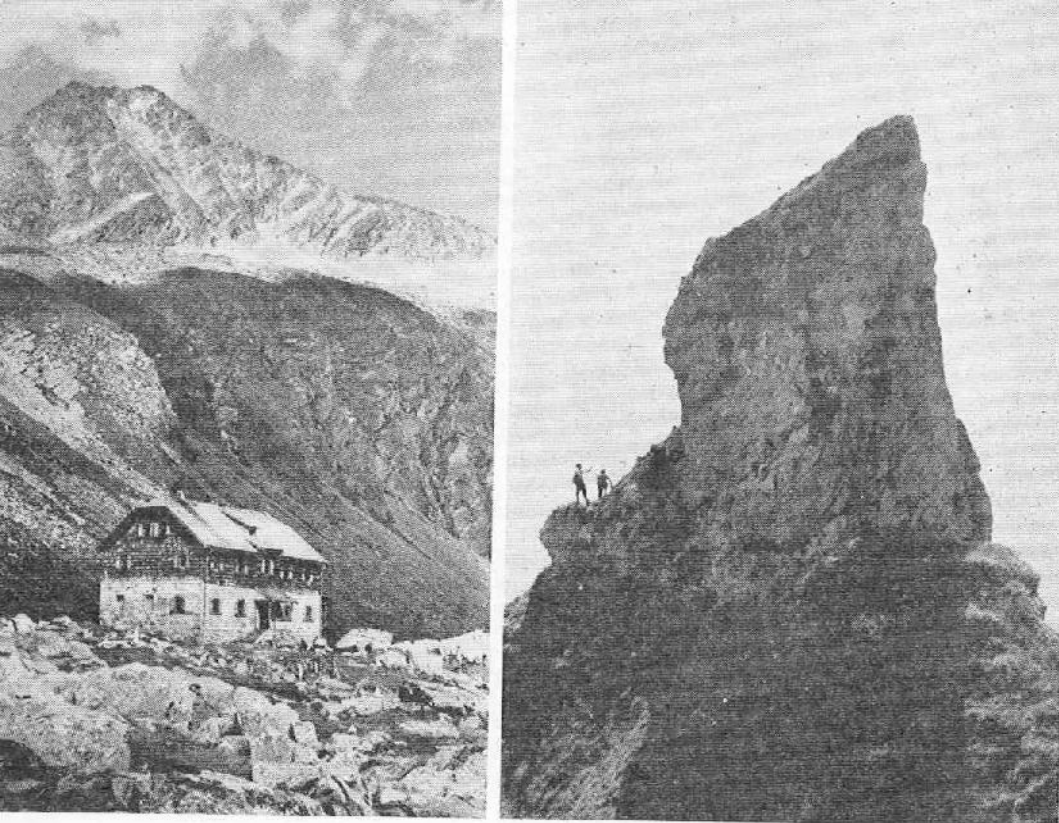
REISSKOFEL 2371 m 16. 8. 1974

V Ziljski dolini smo sedli v avto spet vsi štirje. Dan je čudovit, toda vroč; komaj čakamo, da pridemo kam višje v zavetje gozdov. Za Šmohorjem smo kmalu v vasi Reisach. Tam nas napotijo na ozko, toda lepo asfaltirano cesto, ki nas iz vasi Grafendorf pripelje do majhnega turističnega naselja Reisskofelbad, že skoraj 1000 m visoko. Dalje je cesta makadamska, toda razmeroma zelo dobra in celo stranski odcepi so označeni z napisi »Sackgasse«, tako da brez težav najdemo parkirni prostor na sedlu pri planini Jochalm v višini 1490 m.

Razgledna planina je kar preveč sončna in »neplaninski« del družine se hitro zateče v gozdni hlad, kjer je dovolj družbe med drugimi nabiralci jagod, borovnic in brusnic. Vrh, ki ga imava z Borutom kot na dlani pred seboj, naju takoj pritegne in navduši, saj je ostro zarezan s številnimi grapami in slikovitimi ostenji med strmimi travnatimi grebeni. Samo neizprosna južna lega nama ni všeč, ko ob enajstih kreneva na pot. Nekaj minut po cesli navzdol proti Sauseng-Alpe, nato pri kolibi in koritu na stezo in na naslednjem sedelcu sva že na neprijetno strmi poti. Gozd se kmalu zredči in sonce v hrbet pripeka vse huje, saj je v dolini gotovo čez 30°. Vsake pol ure si odmeriva 10 minut počitka in v eni uri doseževa slikovite skalne roglje, kjer se greben priključu južnemu ostrenju gore. Na skali so kažipot: desno »Normalweg«, levo »Hochfleck«. Čeprav moja nemščina ne zadošča, da bi uspešno prevedel naziv leve variante, se hitro odločiva, da bo »normal« ravno prav za sstop in tako se zagrizeva v ozko stezico nad slikovitimi odlomi, ki se grezijo globoko proti jugozahodu. Številne markacije naju privedejo do širokega in strmega travnatega pobočja, kjer pa znamenj zmanjka. Pri vsakem možnem izhodu iz travnate strmali se zamujava z iskanjem markacij, vendar brez uspeha.

Verjetno tudi to spada pod pojem »Hochfleck« in zato se dalje drživa najbolj shojene ruše v travi in najbolj zamazanega pečevja. »Pot« naju vodi ves čas skoraj naravnost navzgor, iz trave najdeva zelo strmo peščeno stezo desno pod stenami, nato po dveh žlebovih z zelo lahkim plezanjem na drugi manjši »travniki«, ki se zgoraj proti levi izteče v sedelce na južnem rebu. Še kratek umik v desno in že po vrhu rebra doseževa »normalno« markirano pot. Tudi tu nobene oznake o kakšnem križišču, toda za naju to ni važno, glavno da sva blizu cilja. Pred nama se je odprl pogled na Dravsko dolino, na Belo jezero, na Grossglockner in znano okolico Hochalmspitze. V nekaj minutah sva na vrhu po poltretji uri hoje. Čeprav je že pol dveh, razgled še vedno drži; Julijci in Dolomiti so sicer rahlo čadasti, zato pa so Karnijske Alpe čudovite: smučišča na Mokrinah, Krniških skalah, Mt. Cavallo, Trogkofel, Mt. Zermula

Slika levo: A. v. Schmidova koča zadaj vrh Sälecka; slika desno: Na južnih pobočjih Reisskofla

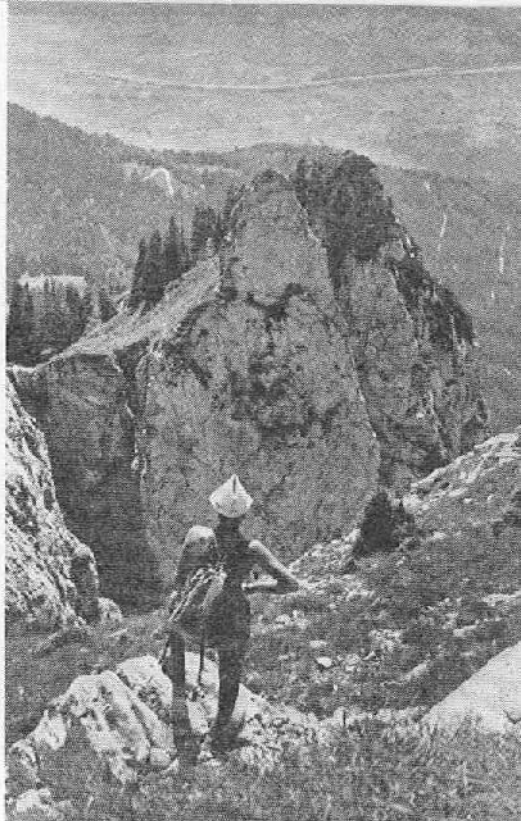
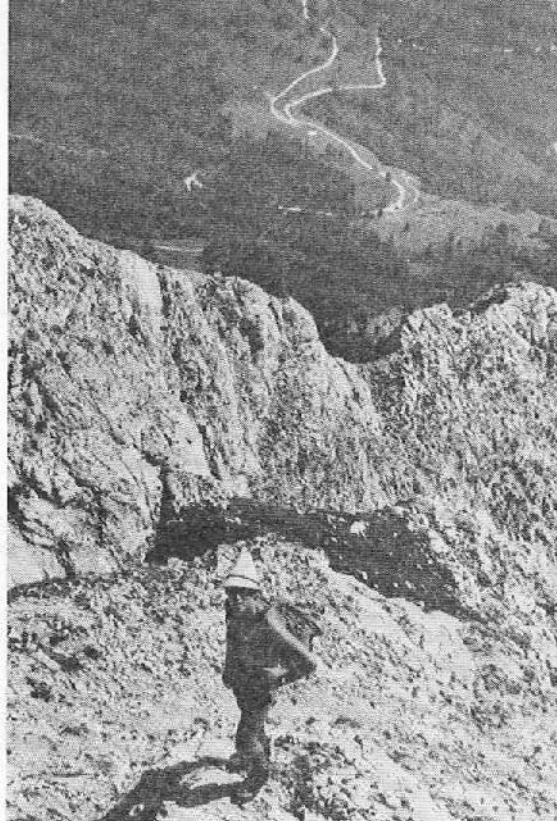
in vsa skupina Hohe Warte (Mt. Coglians). V Ziljskih Alpah občudujemo Spitzegel, Dobrač in slemena grebena Jauken, izza katerih se ostro rišejo Lienški Dolomiti s Hochstadlom.

Na vrhu je nekaj nemških turistov, dopustnikov iz Ziljske doline in počitek ob prijetnem kramljanju hitro mine. Navzdol se držiiva z Borutom normalne poti, ki je zlasti v zgornjem delu prav zanimiva. Greben Reisskofla je izredno oster in slikovit, marsikje podoben tistemu med Malim in Velikim Triglavom. Razen nekaj spustov čez škrbine je hoja z razgledi v Ziljsko in Dravsko dolino zelo prijetna in kar prekmalu doseževa križišče na širokem sedlu. Usmeriva se desno in v rahlem spustu prečiva široka pobočja in številne grape, nato pa po znani stezi doseževa korito s studencem, ki nama je že pošteno potreben.

Reisskofel je izredno razgledna in slikovita gora, pravi posebnost na Poti prijateljstva.

SPITZEGEL 2118 m – 18. 8. 1974

Nastopil je zadnji dan dopusta in zvečer bo treba v Ljubljano. Zato sva si z Borutom pustila najnižjo in najbližjo avstrijsko točko v Poti prijateljstva. Vstala sva dovolj zgodaj, da ob 5 zjutraj že stopiva na pot na koncu ceste tik nad naseljem Zgornja Bela (Ober Vellach) nekaj pred Šmohorjem v Ziljski dolini. Sva komaj 700 m visoko in kažipot napoveduje celih pet ur hoje. Toda v jutranjem hladu in po dobro markirani stezi hitro napredujema, čeprav se glede strmine pot drži bolj lovskih norm in v širokih položnih ključih višine ni lahko zmagati. Po polurni hoji naju preseneti slabša gozdna cesta, dvajset minut višje pa druga, precej boljša, ki se je markacije držijo vse do obračališča na njenem koncu. Kot sva pozneje zvedela, se ta cesta menda odcepi že v Spodnji Belj (Unter Vellach) od ziljske magistrale. Kmalu prečiva široko in strmo grapo in za njo obideva višje ležeče skoke v dolgem loku proti zahodu, ves čas v gozdu, vmes pa je nekaj čudovitih pogledov na Šmohor, Gartnerkofel (Krniške skale, 2195 m), Mt. Cavallo (2240 m) in Tragkofel (2279 m) nad zeleno preprogo Ziljske doline. Gozdna meja je zelo visoka, med 1800 in 1900 m. Končno zavijeva okrog roba doline, ki pada proti Radničam (Radnig) in zagledava pod bližjim Moškim vrhom (Möschacher Wipfel – 1911 m) planinske jase Oberverlacher

Slika levo: Nad južnim rebrom s sedelcem v »Hochflecku«; slika desno: Na Reisskoflu – pogled na Ziljsko dalino

Alm. Ura je komaj nekaj čez sedem in polovica kuštravega ženskega obraza na koroškem »ganku« nama pove, da je na planšariji »Ladintzen Haus« (1700 m) tudi nekaj življenja.

Na robu nad kočjo je prvo sonce na današnji poti, razgled v zapuščeno dolino Tschernheim in prav tako samotno jezero Farchtner See. Tudi Spitzegel – po starem poimenovanju tudi Negal – je videti ravno prav daleč, da si privoščiva pošten polurni počitek.

Od tu dalje je pot res planinska, saj je greben zlasti v zgornjem delu ozek in skalnat, razgled pa vse bolj obsežen. Na kažipotu je naveden čas za vzpon 1,30, toda midva ga skrajšava za več ko polovico in ob pol devetih že prideva na cilj. Tu je seveda razgled najlepši proti Julijskim Alpam, ki so prav blizu in v jutranji čistini s svojimi drznimi oblikami daleč pred vsemi drugimi stotinami vrhov, ki naju obdajajo. Poseben biser je Belo jezero s svojo svetlozeleno barvo in srebrni pas Zilje v našem podnožju.

Kmalu se izkaže, da je bila planšarija kar precej obljudena, saj zagledava cele vrste planincev na najini poti. Zadnji žleb pod vrhom jim dela nekaj težav in tako mine precej časa, preden dobiva družbo. Prva je prijetna skupina Tržačanov, tudi tovaršija na Poti prijateljstva. Izbrali so si precej lažji dostop: z avtom iz Dravske doline preko naselja Stokenboi vse do planine Boden Alm (1210 m), kar je seveda precej višje od najine Bele. Prespali so na planšariji Obervellacher Alm in tako danes res niso imeli težkega dela. Kmalu je vrh kar pretesen in pogovor postane vse bolj »mednaroden«. Nad lepoto naših planin so seveda vsi navdušeni, v glavnem tudi zadovoljni s potmi in kočami na Poti prijateljstva. Nekaj težav so imeli z nekaterimi slabše markiranimi potmi, z gnečo okrog Triglava in z žigi po vrhovih izven glavne sezone, pa tudi nekatere poti v naših zemljividih niso najbolj točno prikazane, saj se je to dogodilo celo v prvi izdaji knjižice Poti prijateljstva pri Bavškem Grintovcu. Novi popotni tovariši pa so se bridko pritožili, da je bila sredi junija zaprta kočja na Ratitovcu in so tako ostali brez vsakega žiga. Milo za drago jim lahko sicer vrnem s Königstuhlom, toda gotovo bi bilo bolj prav, če bi naša planinska društva, če imajo težave z oskrbovanjem koč, poskrbela vsaj za žige na vrhovih. Gotovo je dolžnost slovenskih planincev, ki smo si največ prizadevali za Pot Prijateljstva, da zgledno

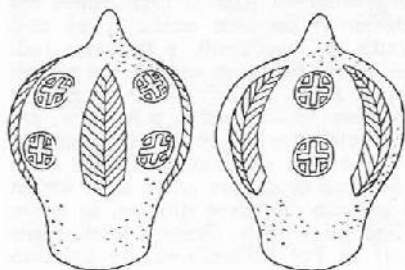
Pogled z vrha Säulecka na Reisseck, v ozadju Triglav, Mangart, Jalovec, Viš, Montaž in Kanin

Foto ing. M. Crnivec

skrbimo za žige na vrhovih pa za vse koče in planinke poti, ki so prikazane v dnevniku vzponov. Pri tem nanese pogovor tudi na to, da imamo samo v Sloveniji poseben žig, kjer je jasno označeno, da gre za Pot prijateljstva, medtem ko so v drugih dveh deželah v rabi kar običajni žigi. Prav hitro ugotovimo, da je verjetno čas že zrel za to, da nas tudi sosednji deželi posnemata. Pri tem je nemški del družbe mnogo bolj rezerviran od italijanskega. Imam isti vtis, kot tudi drugje na Koroškem, da imata nestrpnost in šovinizem še zelo globoke koronine. Upam, da bo ideja Poti prijateljstva zmagala nad tema ostankoma preteklosti. Dokler pa se to ne zgodi, bo slovenski živelj v Avstriji potreboval precej več naše pomoči. Planinci imamo s slovenskimi planinskimi organizacijami na Koroškem dovolj tesno sodelovanje, enako pa bi moralo biti tudi na vseh drugih področjih družbenega in kulturnega življenja.

Po dobri uri se razidemo vsak na svojo stran. Nama z Borutom se mudi na kopanje v Preseško jezero (Presseger See) in v dobrih dveh urah po isti poti pritečeva do avta. Nekaj čez poldan se že hladiva v vodovju. Kljub urejenim kopalščem in peščenim plažam se nama zaradi nedoljske gneče in rumenorjave barve vode precej toži po Belem jezeru onkraj najinega vrha, toda po dopoldanskih naporih in ob avgustovski vročini se v sili tudi s tem zadovoljiva.

Letni program Poti prijateljstva je tako izpolnjen in če koga zanima, kaj smo zadnje štiri dni počeli v času, ko »ni bilo treba« na turo, naj povem, da smo – ob mrkih pogledih in tudi glasnih protestih nad takim »planinstvom« s strani »bolj pravih« planincev – z avtom vozili do Kačjega grabna v Pišnico in si tam uredili tabor za celodnevni počitek. Po mojem je bil kar dobro zaslužen. Naj mi oprostite vsi tisti, ki sem jim v teh dneh za nekaj trenutkov skalil njihov sprehod v gorsko prirodo.

Tniča na en turnček, dokument izvirne planšarske kulture na Veliki Planini – prastaro izročilo, ki za zdaj še živi
Risal arh. Vlasto Kopač

DAVČA

ING. DUŠAN KRAPES

ober moj znanec je gozdarski inženir. Njegov »rajon« je Jelovica. Na obisku pri njem smo se pogovarjali o Jelovici, o prirodi in podobnem. Potožil sem se, da nisem več kos težjim podvigom v gore, da pa imam vse rad, kar je v zvezi s prirodo. Toda vse te lepote mi morajo – žal – v veliki meri približevati sodobna prevozna sredstva in le v manjši meri lastne noge. Človek se mora – hočeš nočeš – sprijazniti z dejstvi: uskladiti mora svoje želje z možnostmi. To je umetnost življenja. Sanjariš lahko, sanjariš, toda realnost je ponavadi precej drugačna.

Škofja Loka in njeno širše zaledje mi je bilo manj znano. V mlajših letih – roko na srce – smo koketirali le s »plešastimi« vrhovi gora in ne s »kosmatimi«. Verjemite! Tudi ti imajo svojsko lepoto in svoj čar.

Beseda pri znanecu je tekla le o škofovskem hribovju. Na tihem me je bilo kar sram pred samim seboj, da sem vedno moral premišljevati, ali so denimo: Železniki ali Žiri v Poljanski ali v Selški dolini? Le za Poljane in Visoko nisem bil nikoli v zadregi. Tega ni bil kriv nihče drug kot pisatelj Tavčar, ki sem ga tako rad prebiral. Znanec mi je posodil brošuro in spominsko knjigo ob tisočletnici Škofje Loke, pa še podroben zemljevid teh krajev. Z zanimanjem sem vse to prebral in preštudiral. Škofja Loka sva z ženo obiskala in ji posvetila celo popoldne in ni nama bilo žal. Poprej se nisva tod ustavljala. Še bova ponovila obisk. Škofja Loka je res biser med slovenskimi mesti.

Tudi o kmečkem turizmu je stekla beseda. Odločila sva se za Davčo. Znanec naju je navdušil.

S prijateljem, ki je tudi navezan na sodobna prevozna sredstva in manj na lastne noge, smo z boljšima polovicama, z vnukom in prtljago dodobra napolnili avto. Presrečen sem že pred Medvodami zavil na levo in pod obronki Polhograjskih Dolomitov skozi Presko, Soro, Hosto, skozi Puštal prek mosta v Škofjo Loko, čeprav deloma tudi po makadamu.

Preden sem dodobra zagledal mestece, sem brž pogledal, če ima Loka res »Krancelj«? Res ga ima. Na Krancelju se reče nekdani utrdbi za gradom. Pa sem se nehote spomnil na duhovite in šaljive verze ljudskega pesnika, ki hudomušno »zarima«:

»D'viška Škofja Luka,
zapelat' se ne da,
že taužent lit je stara,
še zmiram Krancelj 'ma.«

Pri moji veri: Res ga ima. Nasmehnil sem se.

Zavili smo po Lontarku mimo bencinske črpalke v dolino Selške Sore. Občudovali smo med potjo lepo in tiho dolino. Na levi nas je dalj časa spremljal lepo zaobljeni in »kosmati« Lubnik. Kočica na njem čepi kot sasek na lepo zaobljenih nedrih. Pred spomenikom žrtvam pretekle vojne smo se ustavili. Ni težko spoznati avtorja. Plečnik je Plečnik. Prijatelj je hitro segel po kameri. In biserček je smuknil vanjo.

V Železnikih sem na jezo drugih avtomobilistov vozil tako počasi, da se je stari plavž sredi ceste in še kaj ujelo v kamero.

Po vijugasti, ozki, vendar asfaltirani cesti smo malo pred Zalim Logom zavili na levo prek mostička čez Davščico. Od tu dalje je šlo po makadamu. Pa ne po slabem. Pot se vije vzporedno s potokom. Še po vojni Davča ni imela cestne zveze po tej grapi. Plavili so les ob narasli vodi. Pod Kotli pada Davščica v slapu. Voda si je izdolbila v tisočletjih svojo »cev«. Za skromno cesto pa je bilo treba razstreliti globok usek. Samoobsebi je umevno, da je tudi ta delček prirodne lepote nasedel v filmski kameri. Vozil sem z zmerno hitrostjo navkreber in premišljeval o imenu »Davča«. Ugledna knjiga Franca Planine mi je vse to pojasnila. Nemški priseljenci, ki so jih naseljevali brižinski škofje pred stoletji, so tod krčili gozdove. Imenovali so te kraje na kratko: In der Alss (Albs!), kar bi se po naše reklo: V planinah. Prišleki so se utapljali v slovenstvu. Z leti se je skrotovilo to ime v »Dalsò«, nato pa še v »Davčo«. Beseda torej ne izvira od besede »daleč«, niti ne od »daviti« ali pa od »davka«. Kot etimolog »naivec« se torej nisem obnesel.

Še odcep na desno strmo navzgor kak dober kilometer in ustavili smo se pred Jemčevo gostilno. To je »city« prostrane Davče. To ni gorska vas kot mnoge druge

po Sloveniji. Kar tri Davče: Zgornja, Spodnja in Osojna so raztresene po brežinah in kovkih tod naokrog. Ponavadi so zaselki le po ena samotna kmetija. Takorekoč »kraljestvo« zase. Gozd, malo travnika ali pašnika in še manjša njiva, vse je okrog domačije na brežinah. Razrezana je ta vas – po prostranosti kar cela pokrajina – po potokih, globakah in dragah. V tej krajini v neposredni bližini večkrat naletimo na besede: Zali lag, potok in naselje Zala. Pa ni ta, oziroma niso te besede iz izvora: »zal, a, a«, v pomenu kot to poje narodna pesmica: »Nevesta je zala od glave do nog...« Kaj še? Tudi jaz naivec sem prvotno mislil tako. Zal oziroma zali v tem pomenu so morda ti kraji za enkratnega obiskovalca, za kmeta, ki gnojari s košem na hrbtu in ki nosi od časa do časa odneseno zemljo v košu zopet v hrib na začetek njivice svoje, pa ima pomen čisto drugačen. Izvor teh besed je v »zlo, zla, zlu...« Kako se človek dostikrat moti? France Planina me je poučil. Učimo pa se bojda do smrti.

Stari Martin Jemec praded je moral biti bister človek. Če gresta na pokopališče, berete na nagrobniku, da je bil »graditelj cerkve«, pred skoraj sto leti. Kjer je cerkev, je tudi gostilna blizu, kasneje župnišče in še kasneje šola in za konec še trgovina. Tako je postala Jemčevina »city« prostrane Davče z nekaj več kot tristo prebivalci. Semkaj torej hodijo vaščani po uro in več daleč v trgovino, cerkev, po pošto, po penzion, v gostilno. Tu se ustavlja avto-kombi in vozi mlajše Davčane v Železnike, kjer je industrija (Iskra, Alpes itd.) kot feniks vzplamtela iz pogorišča 500 let starega in propadlega fužinarstva. Fužin, vigenjcev in starih žebjarjev ni več. Le še maketo vidite v muzeju. Obrtniški način izdelovanja žebeljev ni mogel konkurirati industrijskemu načinu. V kombinaciji z industrijo bodo morda samotne gorske kmetije zopet zaživele. Upajmo! Precej visoko smo. Okrog tisoč metrov in več. Domačini se vozarijo z mopedi tod po slabih poteh in stezah. Pa kako jim to gre!

Pri Jemčevih smo poskusili naš »kmečki turizem«. Dobro smo spali. Spočetka skoraj nismo mogli zaspali zaradi tišine. Kako je to čudno.

Kaj naj človek počne čez dan? Če imate količak čuta za naravo in če se ji hočete kot mešan zopet približati, ne bo težko. Izletiti na bližnje griče ali kovke, mimogrede v gozd po borovnice, jagode ali gobe. Ali pa pomagati grabiti gospodarju seno, prebereš časopis, vržeš pasianso, prebereš »Zbornik« teh krajev, ki ti ga rade volje posodi gospodinja. V njem po podrobnosti izveš o tem in onem. Zlasti me je pretresla zgodovina propadanja fužinarstva v Železnikih, izveš o bojih med okupacijo tod okoli, se pogovarjaš z očanci, ki pridejo v gostilno na kozarec te ali one pijače. Skratka, če je v tebi še količak življenjske sile, ti ne bo dolgčas. Razen če nisi patentirana »kislja jera«. Sprememba načina življenja pomeni fizično in duhovno rekreacijo, le pa najdeš tu dovolj.

Po gozdu hodeč smo bili kar redkobesedni. Da ne vzamemo besedo prirodi. Ptičjega cvrkuta, ščebeta in petja je bilo tu polno nebo in pomirjujočega zelenja v vseh niansah – prava visokogorska gozdna simfonija. Žena je opazila srnjčka. Tiho nas je z gibi rok in glave opozorila nanj. Toda že je v elegantnih skokih pretekel jaso, tako da smo mi zakasneli videli le še ljubko belorjavo ritko.

Na naših sprehodih brez papirčkov, čikov, plastične embalaže in podobne nesnage smo na jasah občudovali bližnje Julijce, Ratitovec, Porezen, Blagoš in druge sosedje. Po zelo slabi poti smo zavili na Cerkljansko. Kadar me zanese pot v te kraje, ne pozabim obiskati bolnice »Franje«. Tudi to pot sem ostal zvest svoji navadi.

Težko smo našli prostor za parkiranje. Bila je lepa nedelja in kar trlo se je ljudi tod okoli – zlasti tuincev. Molče smo se bližali znameniti globeli Pasicam. Res je skoraj neverjetno, kako domiselno in konspirativno je zrastle to bolniško naselje. Premišljeval sem med potjo o časih med okupacijo, o slovenstvu, o sosedih, ki nas grizejo že stoletja sem. Italijani k sreči nekoliko manj, saj se etnografska meja slovenstva ni tako zelo odmaknila od starega rimskega »limesa« tam okrog Čedad. Nemci so nam bili že od nekdaj nevarnejši. Bolj so nas stisnili v »primež raznarodovanja«. In ta proces še ni končan. Le pogledjte naše Korošce onstran meje! To, kar se tam dogaja še dandanes, so naši očeti doživljali na lastni koži nekaj desetletij nazaj kar tu pri nas.

Ob pogledu na »Franjo«, ob nemški, italijanski ali madžarski govornici, ki mi je sočasno prihajala na ušesa, sem si mislil: kar oglejte si, vi tujci, lačni naše lepe zemlje. Stiskali ste nas, stiskali, toda stisnili nas niste. Kakor jež, ki se stisne v klopčič, smo se stisnili tudi mi. Bolnica »Franja« je tak jež in še marsikje drugod. Težko je s kompromisi med majhnimi in velikimi. To smo v zgodovini že mnogokrat občutili. Toda, če boste pohlepno hoteli grabiti po naši zemlji, bomo spet postali ježi. Občutili boste naše bodice, ker smo Slovenci iz gostejšega testa, kot ste morda mislili. Ob takih mislih se je končal naš obisk v Davčo in bližnjo bolnico »Franjo«.

SLOVENSKA V MARMOLADI

IGOR HERZOG

ekega jesenskega popoldneva sem sedel pri Tinetu. In beseda teče o hribih. Pri takem poznavalcu, kot je Tine, je vsak tak pogovor užitek. Nikogar še nisem slišal s takim žarom in predanostjo govoriti o hribih. Listava po Paulsejevi knjigi, pred nama je slika mogočne gore.

»Ta steber je še frej,« pravi.

Ne morem verjeti, da bi bil steber, ki kaže tako naravno smer in povrh vsega še v taki gori, kot je Marmolada, še nepreplezan. Toda Tine me prepriča z izvodom Alpinismusa, kjer je steber omenjen kot »zadnji« problem v hribu. Ker gre za spomladansko številko, poklapano ugotoviva, da se je čez poletje gotovo kdo že zapodil vanj. Tine obljubi, da bo zasledoval novice preteklega poletja. Od tedaj sem živel z mislijo na goro, na »slovensko« smer.

Pride zima, odpravimo se v Afriko, pridemo nazaj, v »Chroniki«, »La chronique alpine« in drugih kronikah pa nobenega glasu o stebru.

»Kaže, da je še prost.«

»A gremo?

»Jasno!«

Pride kilavo poletje, »čas je, da gremo v robé,« bi rekel nekdo. In gremo. Popolnoma nenadejano se nam pridružita še Marjan in Žan.

Znajdemo se pod veliko goro, katere prepadne strmine rdeče žare v zahajajočem soncu. Tine pozna vsako smer v hribu in nam jih pridno razkazuje. Ob njem me je skoraj sram, da tako malo vem o gori, kjer nameravamo potegniti prvenstveno. Noč prespimo v bivaku Marco Dal Bianco natlačeni kot sardine. Prvi, ki vstane, pravi »šajba je,« in že sapemo do pod stene, ki je petnajst minut vstran. Trije smo, Janez, Tine in jaz. Tine je samoumevno srednji v navezi, problem imamo z obema koncema. »Naj odloči žreb,« predlagam. Janez je za to in ne ve, da sem ga praktično ogoljufal za prvenstvo v navezi. Pri takem žrebanju sem imal dosedaj izredno srečo in me tudi takrat ne zapusti. Janez v smehu zakolne in že plezam prvi raztežaj. Skala je izprana in gladka. Vrh kamina priplezam na polico in v svoje strašno razočaranje najdem kline.

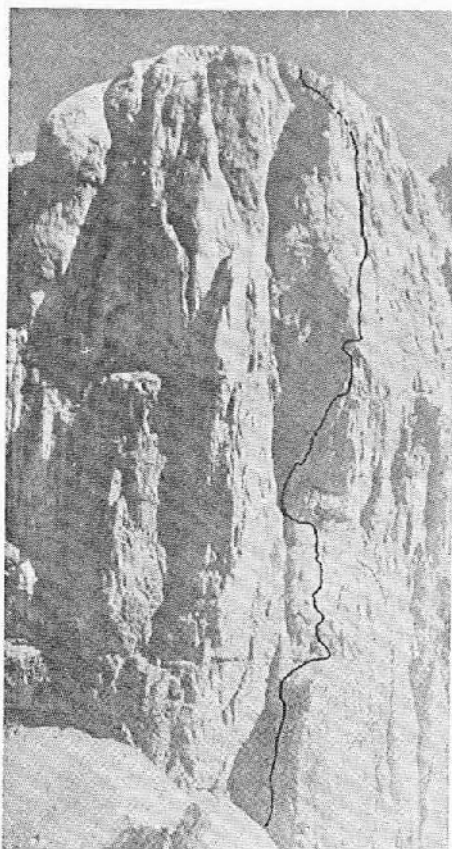
»Nekdo je že lezel tu,« kljuje v meni, ko ugotovim, da je v enem od klinov zanka za spust.

»Morda pa le ni.«

Tine kategorično trdi, da ni. Medtem ko Tine pleza do mene, Janeza zazebe. Posledica je, da v diru steče proti bivaku, kjer je pozabil veston. Vrne se, ko se napol leže usidram na polici, s katere me neusmiljeno vleče vrv. Ko hočem nadaljevati, se znajdem pred problemom: popolnoma gladka plošča zapira prehod v kamin. Ne vem, kaj bi, pa vendarle najdem rešitev. V edino luknjo zabijem klin. Z eno nogo stojim v klinu, drugo nogo in roki pa položim na ploščo. V naslednjem koraku stojim na dokaj strmi plošči popolnoma na trenje. Na srečo je v tem trenutku nehal pihati veter in silno počasi se prevesim v kamin. Raztežaj se konča prek zapredenih gladkih plošč na prvi terasi.

Sledi nekaj lažjih raztežajev, ki nas pripeljejo na snežišče v grapi. Po snegu pridemo do konca grape, ki jo zapira navpična stena, čez katero prši slap. Kmalu ugotovim, da je edini prehod naprej v desni steni grape po kaminu, v katerega veselo teče slap. BRRR! Ugriznem v kisló jabolko in se zapodim v kamin. V trenutku sem do kože moker, prijatelja pa se ob vznožju sočutno hahljata. Le počakajta, tudi vama ne bo prihranjeno. Zberemo se na polici, od koder nas skala vodi po široki poti. Premagam jo z dvema bongoma. Znajdem se v grdem, krušljivem svetu, ki bi obrnjen na glavo ponujal krasne oprimek in stope. In to naj bo dolomitska plezarija, o kateri sem slišal toliko hvale? Krušljiva in zelena, algasta »jajca« imamo tudi pri nas. Z nekaj klini se nekako pregoljufam čez. Nadaljujem ob zajedi, ki drži v veliko temno votlino. Od spodaj je videti votlina kot imenito mesto za bivak, če ima le ravno dno. Zabijem dober klin. Kmalu postane svet strahotno krušljiv. Že petnajst metrov nad klinom sem, padec tridesetih metrov je v zraku, stojim na ne vem čem, držim se za ne vem kaj, vem le to, da je oboje majavo. Napetost raste.

Roka tipaje polzi prek skale in živčno išče oprimek. Noče in noče ga biti. Noge se tresejo. Na majavih stopih se res ne bi smele. Prsti otipajo vdolbinico in se zatečejo vanjo. Počasi se dvigam, tedaj pa se mi pod levo nogo vdre stop in s truščem zgrižim navzdol. Telo se napne v silnem krču in nekako se obdržim. Plezam dalje in divje mečem psovke v goro, ki mi grmeče vrača s padajočim kamenjem.

Slovenska prvenstvena smer v Marmoladi,
fotografija in naris

Tine od spodaj opozarja, da je čas poiskati prostor za bivač. Naslikam mu čudovito suho votlino, v kateri bomo udobno preživeli noč. Prava Indija Koromandija, do katere me ločita še dva previsna metra. Misel na odrešujočo votlino mi da moč, da se zbašem čez tista dva metra. Potegnem se čez rob in, o prekleto, votlina ima skoraj navpično prsteno dno, v katerega so zasajene skale. Leva stran je zložena iz skal, ki se, ne vem kako, upirajo gravitaciji, desna pa je popolnoma gladka plošča, na vrhu zaprta s streho. Dragi moj prestrašeni Igor, tu ni prehoda. Ta se kaže dvajset metrov bolj desno po žlebu, ki pa je zame nedosegljiv. Z nekaj besedami zradiram Tinetu Indijo Koromandijo in se odločim za umik. Iščem špranjo za klin, ob katerem bi se spustil. Ne najdem je in je ne najdem. Mar bom moral plezati navzdol tam, kjer sem komaj prišel navzgor? Ta prekleto votlina se je spremenila v pravo past za mlade in neumne Igorčke. Preklinjam, tulim, prosim bogove, hudiče in svetnike za eno samo dobro špranjo, toda kamorkoli nastavim klin, se skala kar razmakne. Zajame me prava panika. Tedaj si v duhu primažem nekaj klofut, se zberem in pomirim.

Počasi plezam navzdol krušljivo šestico. Za približek prične deževati, steno zagrne megla, potegne mrzel veter.

»Odlično se nas otepaš, ti prekleto coprnica.«

Prst, ki sem jo pri svojem skakanju po votlini zmetal na stope in oprimke, se spreni v drseče blato. V tem trenutku me to sploh ne prizadene več, saj slabše skoraj ne mora biti. Tako se zatopim v sestop, da se zbudim šele pri klinu. Naslednje tri raztežaje se spuščava ob mokrih vrveh premočena do kože..

Bivakiramo pod previsom v dnu grupe. Tu vsaj ne dežuje na nas. Noč pretrepetamo na mokrih vrveh. Ko se zdani, je morala na psu. S težkim srcem se odločimo za umik. Ko pridemo v bivač, Žana in Marjana še ni nazaj. Malo nas skrbi za prijatelja, ki sta v takem vremenu gotovo »v redu nasrkala«. Ko pokličemo v steno, ni odgovora. Šele popoldne ju zaslišimo iz smeri, ki jo plezata, vendar je pogovor zaradi vetra in daljave nemogoč.

Naslednje jutro je lepo vreme. Midva z Janezom se odpraviva v steno – sama. Tina ne morem pregovoriti, da bi šel z nama. Vstopiva po klasični smeri in čez nekaj ur sva v dnu grape. Slap še vedno zvesto kaplja in veter se poigrava z njim. Janez prične plezati. Vodne kaplje bobnajo po njegovi vetrovki. Veter piha ravno tako, da ga slap zaleduje skozi ves raztežaj. Kot bi sam zlodej lebdel nad njim in ga zalival. Ko sem sam na vrsti, se smešni prizor ponovi. Popolnoma premočena se znajdeva na polici.

Dolgo motovilim v nihajni prečnici. Pripelje me v žleb, ki sem ga opazil prejšnji dan. Pa vendar morata na pomoč dva specialčka, ki se mi zdita velika kot noht. Ko se ustavim na stojišču, pričnem trepetati od mraza. Tedaj opazim, da so steno zagrnile megle. Nenadoma je vse okoli naju mrliško sive barve, še najino razpoloženje postane sivo. Ko se vsuje še sodra, postane črno. Bog se usmili, kako me zebe. Stena pa v hipu čudovito oživi. Po vseh žlebičih žuborijo potočki vode. Ko položim roko na skalo, se curek preusmeri po laktu do komolca, od tu odžubori pod pazduho in nadaljuje svojo ledenomrzlo raziskovalno pot navzdol v čevlje. V tem položaju bi mi plavalna kožica med prsti mnogo bolj koristila kot vibram podplati. Tudi vrvi, ki me povezuje s prijateljem, si najde pot v žleb, kjer poskakuje rejen potoček in preusmeri pot proti meni. Neverjetno, kako se težave naenkrat pomnožijo, kako postane plezarija, ki daje človeku toliko lepega, naenkrat nekaj čisto drugega, brutalnega. Prav tam, kjer sem še pred nekaj trenutki užival, sedaj preganjam vlažni strah in se otepam črnih misli. Ta hrib naju pa res ne mara.

Strah bruha iz mene v mastnih kletvicah, ki so na koncu že pravi samogovori. Kolikor bolj me biča sodra po obrazu, toliko bolj klatim svetnike z neba. Kaj ima nevemčigava mrtva sestra opraviti (Janezov izum) opraviti z vsem tem, ne vem, pomaga pa le.

Po nekaj zavesljajih si urejava »topel« domček na neudobni polici. Tudi vsebina najinega nahrbtnika je mokra. Ko razpneva obe bivak vreči, nama ju veter skoraj iztrga iz rok. Zavijeva se vanju. Ne govoriva, molče se treseva. Misli še nekaj časa lebdijo nad mrzlo globino pod polico, nato se preselijo nekam na toplo, na Havaje. Nazadnje prespijo doma.

Čez noč se zvedri, vendar veter ne poneha. To jutro rešiva uganko stebra. Janez premaga previs in sumljivo gladkobo nad njim, ki nas je skrbela že, ko smo jo opazovali iz doline. Kar sedem drobnih specialnih klinov je moralo v špranje, da je prišel na varno v razčlenjen kamin. Izbijam jih s po enim udarcem, eden mi olajša delo in že se zibljem ob napeti vrvi.

Zdi se nama, da sva praktično že iz stene, pa se kruto motiva. Skala naju vodi čez gladke plati, v katerih so izdolbene luknje. Izredno lepa in zanimiva plezarija, če se dan ne bi že prevesil in se ne bi znova vsula sodra. V hudem naliivu Janez nekaj čara na stojišču nad platmi. Ko ga nestrano kličem, dobim nazaj zopni »počakaj«. Končno da znamenje in ko priplezam do njega, se mi prikaže žalosten prizor. Revez pepelnato siv trepeta pod previsom in mi molče moli roko z iznakaženim kazalcem. Ko je razbijal po varovalnem klinu, se je v naglici z vso siho počil po prstu. Povijam noht, izza katerega brizga kri, ker je praktično odstopil. Sedaj gre zares. Ne plezava več prvenstvene smeri, temveč beživa iz stene.

Poženem se v previs nad stojiščem. Hočem pridobiti čas in ga preplezati prosto, pa me spolzka skala ukani in znajdem se leže na hrbtu poleg Janeza.

»Bolj pametno bo treba,« suho ugotovim in že sem spet v previsu, opremljenim z dvema dobrima klinoma. Nato plezam raztežaj pete stopnje brez klina kot v transu. Hitrost je sedaj večja varnost kot varovalni klini. Kot bi mignil, uredim stojišče. Kako zanesljivo in hitro plezam v teh kritičnih trenutkih!

Stene noče in noče biti konec. Sodra se spremeni v sneg, ki ga veter v divjih vrtincih lepi ob skalo. Veva, da je na vrhu koliba, kako pa jo bovo v tej megli našla, ne veva. Končno pridem v izstopni žleb. Na vrhu se ozrem v desno in glej, kot v pravljici stoji pet metrov vstran kočja, najina rešitev. Nikogar ni tu, le postelje in tople spalne vreče. Slečeva vse mokre cunje in gola zlezava v vreče.

Zbudiva se naslednjega dne dopoldne. Vsenaokoli je bela megla, tako da ne veva ne kam ne kod. Še ves naslednji dan čepiva v kolibi in kuhava čaj. Počasi nama prodira v zavest, da jo imava: slovensko smer v Marmoladi. Zatrado skleneva, da imava dovolj vsega in da se vrneva domov. Opustila bova prvotni načrt, po katerem naj bi šla še v Chamonix.

Tudi dan kasneje je tako megleno, da propade poizkus sestopa. Spet ždiva v spalnih vrečah, kuhava vroč čaj in čakava. Opoldne prikolavratijo v kočjo neki Avstrijci, ki so prišli s severa, s prelaza Fedaia. Vrneva se z njimi in šele popoldne prideva do avtomobila.

Tine, Marjan in Žan so pustili sporočilo in steklenico chiantija. Kmalu se ga prijetno nalezava in postaneva zelo hrabra.

Naslednje jutro se odpeljeva – v Chamonix.

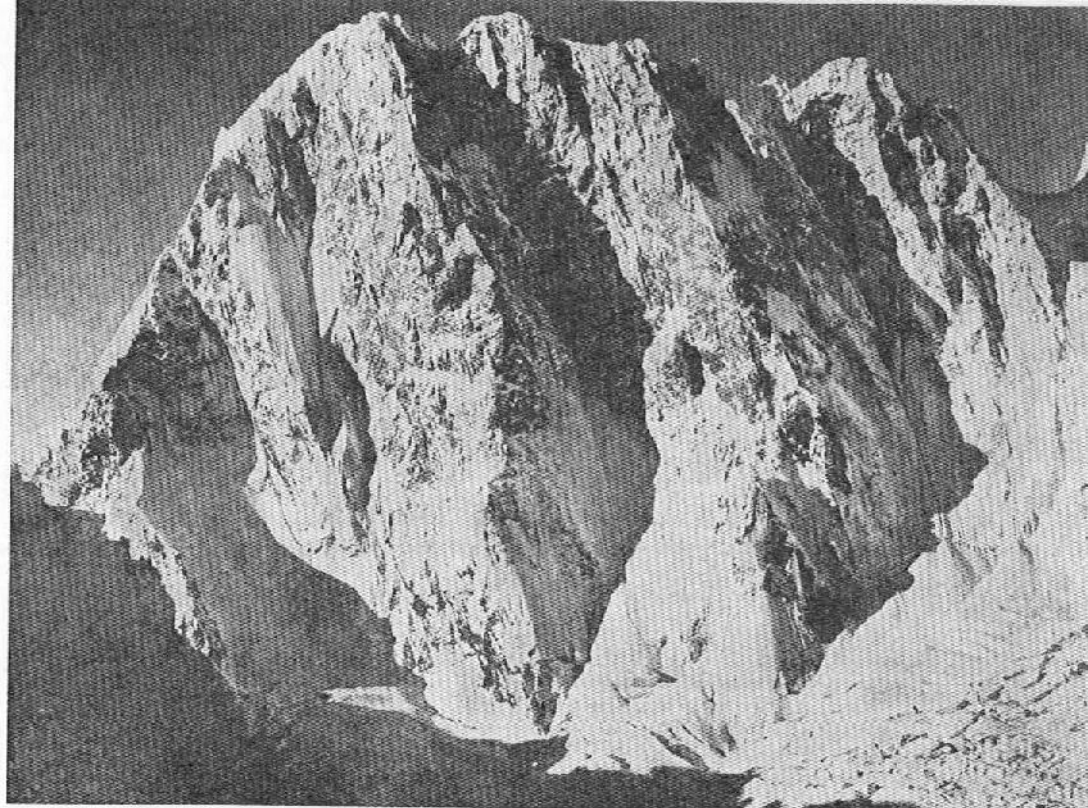
PEKEL V GRANDES JORASSES

BORUT BERGANT

lepem dopoldnevu smo se molče prerivali v gneči turistov na postaji zobate železnice na Montenversu. Pritegniti pa me niso mogla še tako živobarvna oblačila različnih narodnosti, kajti pogled mi je obvisel na Jorassih, ne morem ga odtegniti od tega mogočnega zidu. Šele prijateljov klic me zdrami iz zamaknenosti. Sestopimo do ledenika. Fotografška žilica pa mi ne da, da ne bi ovekovečil sijajnih pogledov na Dru in Charmoz, kasneje pa na vse Chamoniske ojstrice, ki se kakor zlato bleščijo v soncu. Pri neki skali me tovariši počakajo in skupaj dospemo do bivaka Leschaux, naš današnji cilj. Poprosimo za daljnogled in že pasemo oči po steni, ki se nam je sedaj odkrila v celoti. Zedinimo se, da so razmere še kar dobre, ko pa od privlačne oskrbnice zremo, da sta v Walkerjevem stebri že dve navezi, se odločimo, da jutri vstopimo. Proti večeru pa se nabere še več takih. Ugotovimo, da imajo poleg nas še štiri naveze isti cilj. Zjutraj torej velja pohiteti in si priboriti čim boljše mesto. No, zjutraj smo res prvi pri vstopu. Ob treh ponoči zaplezam v prvi raztežaj. Silno strm led je prilepljen na skalo in šele z ledenimi vijaki dosežem stojišče, ki je že v skali. Ko pride Filip do mene, nadaljuje po lažjem svetu, Dušan in Janez nama sledita. Kombinacija ledu in skale nas privede do navpičnega dela stebra. Med snegom in skalo prečimo odstavak v levo, potem pa gre smer le še naravnost navzgor. Štirje lepi raztežaji nas privedejo do Rebuffatove poči. Filipa se polasti prava mrzlica, ko pride do mene, brez predaha zapleza v poč. V velikem stilu zdeluje težavno mesto, jaz ga varujem v glavnem s »fotografskim aparatom«. Pa je že za meni vrsta. Kar dosti imam opraviti, da se pregoljufam tam čez. Nekajkrat plezaš oporno, drugič te skala zopet prisili na levo v gladke navpične plati. Prvo težje mesto je za nami. Stena se sedaj malo položi, zato pa je zopet poželjena. Po stebričku priplezamo do osemdesetmetrske poči, ki se spoštljivo strmo vzpenja. Zopet je vrsta na Filipu. Opis govori o strehi in o stremenih, zato kar debelo pogledam, ko je Filip v nekaj minutah pod streho. Tu ponavadi prvič varujejo, on pa pleza naprej in po štiridesetih metrih pride na stojišče. Res je to čudovito mesto. Zajeda je podobna oni v Koglu. Le sem pa tja me klin zaustavi, drugače pa izvrstno napredujem. Naslednji raztežaj je popolnoma enak spodnjemu in tako sva imela v dobri pol ure vso poč za seboj. Izza Point Whymper se je priprazilo sonce in nas pobožalo. Plošča z dobrimi oprimki, plitev kamin in že smo pod nihalno prečko. Prečim v desno in po nekaj metrih naletim na vrh. Še kar dobra je bila, zato se kar po njej spustim na poličko. Nekdaj težko mesto je sedaj postalo zaradi vrvi nekoliko lažje, zato pa nama poledenel črn previs nad njim da precej dela. Prehajamo v tako imenovane črne plošče. Navpična, mestoma previsna stena se nad nami izgublja v nedogled. Izredno gladke plati, težke prečnice, izprani žlamborji, pa zajede in previsi nam vedno znova zastavljajo pot, na stojiščih pa v glavnem visi na klinih. Še nerodna poč in že stojimo na razu stebra. Pozna ura nas opomni, da bo treba misliti na bivak. Odločimo se, da bomo prespali kar na tem mestu. Ležali ravno ne bomo, bomo pa kar dobro sedeli. Pa tudi sneg je blizu, da bomo lahko kuhali.

Večerjamo in se pogovarjamo o vzponu. Preplezali smo 32 raztežajev in tudi vsa težja mesta so za nami. Ni ravno lahko sedeti na polovici zadnjice, toda danes ne bi zamenjal z nikomer. Uresničuje se mi velika želja. Dobre volje zadremlejem. Zbudi me sumljivo škrebļanje po bivar vreči. Pogledam skozi rezo, vse naokoli megla. Ta trenutek ne vidim resnično ničesar drugega. Sadrž drobi vse močnejše. Premišljujem, kako se je iz tako lepega vremena moglo izcimiti takšno sranje, ko se zabliška in še isti hip strahotno zagrmí. Razbesnel se je divji vihar. Presledka med treski sploh ne razločim, mi pa smo na razu stebra. Ko še enkrat pogledam iz vreče, me kar spreleti. Oklo Dušanovega cepina in dereze na klinu se svetijo kot razbeljeno železo. Vsi vemo za veliko napetost, ta nevarni pojav, ki sem ga doživel že na Malem Triglavu. Sedaj si kar naenkrat želim snega, saj vem, da bo le takrat nehala grmeti. Pa še precej časa mine, preden se treskanje pomiri in sodra spremeni v sneg. Ta pa začne padati v tako debelih kosmih, da je stena hipoma odeta v hermelin. Nemo se spogledujemo. Ko še vedno ne preneha, se odločimo za nadaljevanje. Samo stati na mestu in čakati, da te zapade sneg, bi pomenilo vse kaj drugega kot življenje. Sedaj smo ena naveza in ni hudič, — da ne bi kam prišli. Filip je na čelu naveze. Čisti stope, zabije sem pa tja prepotrebni klin in tako gre počasi pa vendar naprej. Vse skupaj sproti zasipava težak moker sneg. Postaja občutno hladneje in v previsu gledam streme kar skozi led, ker ga je enostavno zalilo k steni. Divje zamahnem po ledu in ga osvobodim. Težave so velike, vendar je videti, da nas ne more prav

Svetovna znano ostenje Grandes Jorasses, Col des Hirondelles in »Mrtvaški prt«, nato mogočni P. Walker (4204 m), do l. 1938 eden od »streh zadnjih problemov v Alpah«
Sl. po »Alpinismus« 1964/1

nič zadržati. Končno priplezamo do lažjega dela pod krušljivim kaminom, ki je v opisu ocenjen s V. Še kratko snežišče in že smo tik pod njim. Filip pleza izredno previdno, seka led. Slutim, da tare trd oreh. Ko še sam visim na bornih ledenih oprimkih, vem, kaj je imel opraviti. Sedaj se začne vsipati suh pršič. Rok, ki jih zaradi plazovine sploh ne vidim, v minuti sploh več ne čutim. Le s skrajnim naporom zlezem do stojišča. Nerodna prečnica in navpičen kot nas pripeljeta na zasneženo poličko. Tu bo naš drugi bivak. Janez in Dušan izkopljeta v sneg bomo poličko in bosta še kar za silo spala. S Filipom se vgnezdiva meter višje, brž oblečeva vse, kar imava in se hitro spraviva pod vrečo, kajti začel je brli močan veter. Neprestano drsiva s police, pas se zajeda v meso, vse naju že boli, noči pa noče biti konec. Z vsi močjo drživa vrečo, ki jo veter premetava. Ko se začne daniti, je bilo najhuje; bivak vrečo je raztrgalo.

Moramo naprej, pa naj še tako hudo vleče. Dva raztežaja splezamo, za las je šlo. Popolnoma gladek led leži na skali in le sem pa tja me borna zareza v njem ali pa vpet redek klin spomni na ogromne težave, ki jih je Filip kot prvi premagoval na teh mestih. Stena se je zaklela, da nas ne izpusti. Potem pa se vendarle malo položi in ob dveh popoldne izplezamo iz neskončnega labirinta. Kar toplo se mi zgane pri srcu in solze, ki se jih ne bom nikoli sramoval, mi kar same stopijo v oči. Po šestdesetih urah nas je steber vendarle izpustil iz svojega objema. Iz lepe plezarije se je začel boj za golo življenje. V tej steni smo doživeli toliko, kolikor bi pri nas težko v enem letu. Pa nismo lenuhi.

Ni še vse končano. Dolg sestop na italijansko stran nam pobere še zadnje moči in ko pri bivaku Bocalate zaradi gneče zaspimo pred vrati, prestanemo še zadnje tegobe tega vzpona. Zjutraj se izkaže, da sem jaz sam še najbolj ozebel. Bolj kot ves vzpon si bom zapomnil, da mi je Janez zjutraj zavezoval čevlje, veliko tovarništvo, ki se je med vzponom med nami še bolj utrdilo, saj je že marsikdo zapisal, pa tudi jaz sem zdaj občutil, da si plezalec močnejše zapomni ljudi, s katerimi je plezal, kot pa sam vzpon.

Pa vseeno smo malce ponosni na opravljeno turo. Walker je za nami.

V SPOMIN TOVARIŠEM, KI SO BILI Z NAMI NA KAVKAZU 1974

IVO KOTNIK

n vendar jih ni...

Bili so življenje, gore so jih ljubile, v tih večer je odjeknil krik: Gora je večna.

Ko smo si stiskali roke na brniškem letališču tik pred odhodom v Kavkaz, vsi potni od teže nahrbtnikov, ki smo jih prelagali iz kupa na kup v zatohlem poslopju letališča, smo bili že kot eno.

Čutil sem, da smo si blizu, zelo blizu, pa čeprav se poznamo šele malo časa, z nekaterimi samo nekaj minut. Imel sem občutek, da smo prijatelji že dolgo in da se nismo spoznali šele danes.

Ob pogledu na vesele in razposajene može sem se počutil prijetno ob misli, da smo se namenili skupaj nekam daleč, za nekaj lepega, tukaj še neznanga, a vendar tako težko pričakovanega.

Mar bi človek ob pogledu na take ljudi lahko pomislil na kaj hudega, groznega, nemogočega?

Potem smo odleteli, solze, mahanje ob slovesu, vse je počasi izginilo.

Razburjenje ob odhodu, prvi let z avionom, pot v neznano, vse se je kopičilo nekje v notranjosti in nas delalo še zanimivejše.

Pri vzponu na Elbrus smo se zblížali še bolj.

Koliko skupnih ciljev smo si postavili na dolgi poti proti vrhu.

In potem se je zgodilo.

Zamakel pok, pramen rdeče svetlobe, tišina.

Molk – morilec. Nato pravi pekel, grmenje, bliski, vihar, sodra in mraz, ki je uničeval.

Čez steno se je zvalil oduren plaz ledu in kamenja.

Na svoji poti v dolino je goltal in brisal težko priborjene stopinje. Za njim je ostala le skrivnost in neskončna belina.

Oblaki so se razgnali, veter je spet utihnil in gora se je potuhnila ob vprašujočih pogledih.

Spet je sijalo sonce, svetlo in toplo, tišina je zopet lebdela nad previsnimi stenami.

Kot da se ni nič zgodilo, bi sodil človek, ki bi ravno ta trenutek zagledal ta svet.

A vendar je nastala praznina, črna in globoka, za večno, in noben plaz, noben serak, nobena skala je ne more zapolniti – nikoli!

Bili so čudoviti fantje.

TUTOVA VODA

JANEZ DOLENC

Tolminska gorska balada v prozi

od visokimi vrhovi Tolminskega Kuka, Vogla in Rodice zbira svoje vode Kneža, ki si je v tisočletjih izkopala eno najbolj divjih in zapuščenih grap na Tolminskem. Najbolj romantičnemu delu te grape blizu vasi Knežke Ravne pravijo v Prodeh. Danes pelje tu skozi lepa nova cesta in par metrov pod to cesto izvira skromen studenček z zelo dobro vodo; pravijo mu Tutova voda. To ime je dobil v zvezi s krvavo zgodbo, ki se je ohranila v izročilu in ki naj bi se dogodila na tem mestu ravno pred sto leti. Pripovedovalci jo sicer zavijajo vsak nekoliko po svoje, kakor se je pač bila razširila po Tolminskem in na svoji poti od ust do ust dobivala nove inačice. V neko urejeno zgodbo bi jo bilo mogoče povezati nekako takole:

Lovski čuvaj Tuta ali po domače Šobra iz Tolmina je bil silno strog in krut možak. Varoval je cesarsko zemljišče in visokogorsko lovišče nad knežko grapo. V to lovišče je vodil plemenitaše in bogataše z Dunaja, med drugimi tudi neznansko bogatega

barona Rotšilda. Prežal je posebno na divje lovce, ki so bili večinoma vojaški beguni, in so se skrivali v rezenterskih jamah v Prodeh, kot so jih domačini imenovali. Med vojno z Italijo leta 1866 je bila razpisana na dezerterje visoka nagrada. Takrat je Tuta z zvijačo ujel kar tri skrivače, saj je bil že davno izvolal njihovo skrivališče. Zvezane jih je tiral v Tolmin in vse tri je naglo vojaško sodišče v Tolminu obsodilo na smrt. Preden so jih ustrelili ob zidu tolminskega pokopališča, so zbrali obsojenci denar za tri poliče črnega vina in ga dali Tuti: naj si misli, ko ga bo pil, da pije njihovo kri. Kako se bo ta kri maščevala nad njim, tega še zdaleč ni slutil... Par ur po ustrelitvi teh fantov je prišel z Dunaja telegram, da je sklenjeno premirje in da se dezerterjev ne sme več streljati.

V Knežkih Ravneh, tej lepi gorski vasi, so tedaj redili še mnogo koza. Te koze so pa rade uhajale na nepopaseno cesarsko zemljišče in uničevale gozdno podrast. Če jih je Tuta zalotil na prepovedanem, jih je kratko malo postrelil. Tako je že spomladi leta 1874 ustrelil kozo kmetu Pologarju, v zgodnjem poletju pa spet počil ljubko kozico, ki jo je štela za svojo Pologarjeva hči. Kozlički so ostali brez mater in so prežalostno tožili. Morali so jih zaklati, da ne bi poginili od lakote. Seveda je ta Tutova brezobzirnost delala hudo kri v vaški srenji. Ob drugi mrtvi kozi v tem letu je Pologar zagrozil Tuti: »Ne boš jih več dolgo streljal!« Tuta seveda te grožnje ni vzel resno, toliko resneje pa so jo vzeli kmetje. Tuta si je mislil: Kaj mi pa morejo, oblast in zakon sta na moji strani! In koze so padale naprej...

Tega leta so v pragozdu kneške grape celo leto pele sekire in žage. Drvarji ali po domače golcarji iz vse Baške grape so sekali stoletna debela in jih plavili po Kneži v Baško grapo. Med golcarji je bil tudi Lovrnov Jernej iz Bače, brat enega od ustreljenih dezerterjev. Kmetje so to zvedeli, in ko so Tuti kuhali maščevanje, so pričeli nagovarjati Jerneja, naj obračuna s Tuto. Ker se je obatavljal, boječ se posledic, je vaška srenja sklenila zbrati za tiste čase ogromen denar, sto forintov, s katerim naj bi Jerneja podkupili. Šele potem, ko so vsi, ki so za to vedeli, prisegli, da ga ne bodo nikoli izdali, je Jernej privolil. Domenili so se za plačilo in tudi za način in dan izvedbe maščevalnega dejanja. Le kakšno je moralo biti sovraštvo sicer bogaboječih vaških srenj, da je organizirala in finansirala ta umor!

Usodnega dne – bil je mračen dan v septembru 1874 – je Pologar šel v Tolmin plačat zastale davke; drugi vaščani so si pa tako organizirali delo, da ni bil nihče sam – tako so pri morebitni obtožbi vsi imeli priče za svoj alibi... Čuvaj Tuta je imel navado, da je ob vsakodnevem lovskem obhodu vedno pri vodu pri vodenem studencu. To so izkoristili njegovi sovražniki – v strmini nad studencem je skrit

PADEC V VRV

Vsak padeč, pri katerem zaradi izpostavljenosti ponesrečenec prosto pada in ga vrv zadrži, je smrtno nevaren. Vselej nismo tako mislili, češ, če strmina ni prehuda, je padeč nevarnejši, ker se ponesrečenec neusmiljeno potolče, preden ga rešilna vrv ne ustavi. Innsbruški docent dr. G. Flora, ki ga naši gorski reševalci, predvsem zdravniki poznajo kot sodelavca IKAR – CISA, je prepričevalno dokazal, kako smo se motili. To trditev so potrdile patološko-anatomske analize dosedanjih takih nesreč in poskusi z visenjem na vrvi, ki jih je s prostovoljci innsbruške GRS opravila innsbruška klinika. Tako pri prostem visenju (na) v vrvi kakor pri zasutem v plazuz nastopi pri dveh urah kritična meja, onstran katere ni več računati, da bo ponesrečenec preživel. Od 23 takih nesreč z globino od 3 do 70 se jih je 10 končalo s smrtjo po preteku pol ure do 11 dni. Ponesrečenci so se potem, ko so jih rešili, nekaj časa dobro počutili, potem pa je prišla smrt nenadno, na videz brez vzroka, kajti vsi ponesrečenci, ki so umrli, so imeli le nepomembne zunanje in notranje poškodbe, premajhne, da bi povzročile smrt.

Pisali smo že nekoč o tem, zakaj pride do smrti. Vrv (pa tudi plezalni pas, o katerem sprva nismo tako mislili) stisne ponesrečenca in to kmalu potem, ko ga »ujame«, tako da pritisne na živce pod pazduho in mu zato zelo hitro ohrome roke – popolnoma, ne more več gibati z njimi. Zato ne more potegniti iz žepa stopnih zank (stremena) in jih namestiti. Če ga pravočasno rešijo iz vrvi, se ohromitev pozdravi v nekaj urah ali pa vse do treh mesecev in pol.

Da bi pojasnili patofiziološke pojave, so na kliniki v Innsbrucku opravili poskuse z visenjem v vrvi, morali pa so prenehati z visenjem najkasneje po 22 minutah, ker je grozil kolaps krvnega obtoka. Krvni pritisk je pri visenju zrasel, frekvenca pulza je zrasla na 155. Trebušna površina in mišice na nogah so pri visenju razbremenjene, s tem pa se »izklopi motor« za vračanje (obratni prenos) krvi. 60 % krvi zastane

v bukovju čakal Jernej z debelo skalo v rokah. Ko je Tuta res prišel mimo in se kot ponavadi nič hudega sluteč sklonil k žlebu, mu je Jernej z vso silo treščil kamen na glavo in ga tako pokončal kakor gada. Prizor, vreden Nibelungov! Tudi Hagen je bil ubil Siegfrieda, ko je ta pil iz studenca. Kri treh dezenterjev, med njimi Jernejevega brata, je bila maščevana.

Ubijalec je mrtvega lovca potegnil od studenca in mu izkopal plitev grob. Sleknel mu je lepo lovsko obleko in ga pokopal v samih gatah, brez krste seveda. Prisvojil si je tudi njegovo puško; ni pa opazil, da je Tutov pes brez sledu izginil. Na grob je navalil kamenja in vejčja. Nato se je vrnil k svojemu delu, kakor da se ni nič zgodilo.

Pes pa je kmalu pritekel na Tutov dom v Tolminu in s svojim cviljenjem zbudil sum domačih, da se je gospodarju nekaj zgodilo. Obvestili so žandarje in se skupaj z njimi in s psom podali na iskanje. Pes jih je vodil naravnost k studencu, na mesto zločina; kaj kmalu je izvohal tudi grob v bližini. Odmetali so veje in kamenje ter kmalu odkopali ubitega, ki je že dišal. Žandarji so morali truplo stražiti, dokler ni prišla komisija. Ker je deževalo, so bili slabe volje. Ko jim je Tutov sin dejal: »Moj oče je dal življenje za cesarjale«, so jezno zagodnjali: »Šmrđi pa huje kot drugi!« Po komisijskem ogledu so Tuto s težavo prenesli v Tolmin in ga pokopali na domačem pokopališču.

Seveda so se vsi spraševali: Kdo ga je ubil? Splošno znano je bilo, da je bilo najhujše sovraštvo med njim in Pologarjem in da mu je ta grozil. Zato so žandarji takoj odpeljali Pologarja, čeprav jim je kazal potrdilo, da je bil tistega dne v Tolminu na davkarji. »To boš pokazal sodniku!« so rekli in ga uklenili.

Čez pol leta je bila sodna obravnava v Gorici. Zaslili so 24 prič in nikomur niso mogli dokazati krivde, tudi Pologarju ne. Izpustili so ga iz ječe in akte o Tutovi zadevi nerešene odložili v arhiv. — Kmetje so trdno držali prisego in oblast ni nikoli izvedela resnice. Sodni akti so ostali za vedno nerešeni... Kdo je bil ubijalec, je zvedel le duhovnik, ki so ga poklicali k Lovrnovemu Jerneju, ko se mu je bližala poslednja ura.

Vaški podobar je na pečini blizu studenca v grobih obrisih začrtal Tutovo podobo do pasu s klobukom na glavi, s puško čez ramo in z naprej iztegnjeno roko. Pred desetimi leti pa so novo cesto pomerili ravno čez to pečino in jo razstrelili. Na Tuto pa še vedno spominja studenec, ki so mu od usodnega dne dalje ljudje vzdeli ime Tutova voda.

v spodnjem delu telesa, množina krvi, ki jo načrpa srce v eni minuti, občutno pade. Pride do ortostatičnega šoka.

Mehaniko dihanja — nadaljuje dr. K. Stelzer v »Der Bergsteiger« 1973/9, plezalni pas močno prizadene. Če plezalec potegne trebuh noter, je dihanje sicer hitrejše, vendar manj izdatno. Pomožna dihalna miškulatura na vratu in hrbtu je blokirana. Prsni koš obstane v srednjem položaju, napetost kisika v krvi odpade, pomanjkanje kisika nastopi v celicju in z njim vse s tem povezane posledice. Viseče so opazovali z röntgenom in ugotovili, da se pri znamenjih šoka spremenita tudi srce in prepona. Neposredno potem, ko so poskusne prostovoljce »rešili« z vrvi, se je normaliziral krvni obtok in s tem vse druge meritvene vrednosti. Ker se je kri iz spodnjega dela telesa hitro pretočila, je nastopila nevarnost, da akutno odpove desna srčna polovica. Zato se ponesrečenec ne sme položiti v vodoravno lego — to bi povzročilo »reševalsko smrt«. Ponesrečeni mora stati naslonjen na steno! Le tako se vzpostavi normalna napetost trebušnega in nožnega mišičja in se omogoči krvi regularna struja do srca. Šela po desetih minutah sme ponesrečenec počepniti.

Zdravnikom GRS svetuje dr. Stelzer za prvo pomoč pri takih ponesrečenih naslednje:

1. Hitro digitaliziranje s strofantinom;
 2. Odpravljanje šoka z visokimi dozami hidergina, morebiti z dodatkom alfa-blokerjev;
 3. Z visoko doziranimi glukokortikoidi napolniti izčrpane depoje v skorji nadobistnice;
 4. Ko priteče kri iz spodnje polovice telesa, se lahko opravi previdna dopolnitev volumna s plazmo (Plasmaekspander);
 5. Da se izravna zavrtlo dihanje, kmalu okrepiti dihanje po možnosti s kisikom.
- Vsako visenje v vrvi nad 30 minut spada pod zdravniško kontrolo. Ponesrečenec naj pride čimprej v bolnišnico, ki razpolaga z umetnimi ledvicami.
- Ali je možno kljub vsemu temu samoreševanje? Je, s Prusikovo zanko! Toda treba

SPOMIN NA SEVERNO STENO AIGUILLE DE TRIOLET

MATEVZ SUHAC

a koncu ledenika Argentière stoji trikotna stena Aig. du Triolet. Ta ledena stena, ki jo zgoraj zaključujejo granitni stebri, je visoka 700 m. Danes so v tej steni štiri smeri, zelo težke in razen klasične smeri Grelot-Roch zelo malo plezane. Na skrajni levi strani stene poteka na Brèche de Triolet strm ozebnik, ki sta ga leta 1964 preplezala Desmaison in Pollet-Villard. Ko smo se letos odpravljali v Francijo, sem sanjal o tej smeri.

Nisem še pozabil, kako sva na sedlu pod Trioletom basala nahrbtnika. Pozabljala sva na strmo pobočje iz sivga ledu, na moker sneg, mráz in na množico grebenskih stolpov. Tisto sivo jutro, ko sva po napornem nočnem plezanju stopila na škrbino v sonce, je postalo zame simbol nečesa lepega. Danes, ko pišem te besede, pa je od tiste lepote in sreče ostal le še lep spomin.

Precej otožnosti je v teh spominih, in želja po tem, da bi spet postali resničnost.

Veliko strahu je bilo, preden sva vstopila. In kako so se mi tresla kolena, ko sem čez previs krajne zevi zaplezal v črn led. Tanki curki sipkega snega, ki je polzel čez steno in se svetil v svetlobi čelne svetilke, so mi polzeli za vrat. Nisem čutil mraza. Pozabil sem na vse, celo na prijatelja dvajset metrov nižje. Moj svet je bilo črnosivo ledano polje, ki ga je osvetljevala svetilka. Usta sem imel suha in čas se je ustavil. In

Igor Golli

jo je pri navezovanju s Prusikovem vozlom pripeti na vrh. Svetujejo »fiksirano Prusikovo zanko«, toda za to mora imeti plezalec na čevljih posebno uho, za vrvico. Če plezalec obvisi v vrvi, samo stegne nogo in s fiksirano Prusikovo zanko razbremeni prsni koš, s tem pa tudi prepreči hromitev. Potrebni ukrepi za samoreševanje so potem možni in seveda se jih je treba takoj lotiti. Posebno važna je fiksirana Prusikova zanka za smučarje. Če padejo v razpoko na ledeniku, ne morejo odpeti modernih avtomatov v stremenih – tako govore izkušnje. Če jih ne morejo odpeti, potem seveda tudi Prusikova zanka v žepu ne pomaga, misliti je treba na fiksirano, to pa pred turo.

Innsbruški poskusi so potrdili pomembnost plezalskega sedeža ne samo za ekstremne plezalce, ampak tudi za skromnejše. Danes res ne bi smeli več propagirati konservativno klasično navezovanje okoli pasu ali pod rameni, kar se še vedno dela. Plezalski sedeži so danes že tako izpopolnjeni in preizkušeni, da spadajo k inventarju slehernega resnega alpinista. S plezalskim sedežem lahko plezalec zdrži 40-metrski padec in brez posledic visi 3 ure in pol. Prim., Avčin, PV 75/1 str. 93-94.

T. O.

JUŽNA STENA PUMORIJA

Maurice Gicquel, pomočnik vodje francoske ekspedicije na Pumori, se je glede Pumori in posebej južne stene posvetoval z Erwinom Schneiderjem, čigar himalaistično delo, posebej topografsko, smo v tej rubriki zasledovali več kot dve desetletji. Znameniti avstrijski alpinist in geodet mu je dejal: »Pustite na miru Pumori, če pa boste kljub temu šli, boste morali imeti oči – na koncu prstov in stopal.« Pod steno so prišli v slabem vremenu, v novem snegu. Smer, ki bi jih utegnila pripeljati na vrh, je bila dobro vidna – šla bo po centralnem stebri, ki ga členijo štirje visoki skoki, drugi in četrti sta videti kot ključ smeri. Tabor 2 so postavili v višini 6250 m v strmini

kolikokrat se mi je Igor približal kot kresnica v temi. Imel je slabe dereze in je bil zato stalno drugi.

Pričela sva opolnoči. Pravijo, da takrat straši, pa je bila povsod naokrog le črna tišina. Le tam nad ledenikom je drobna lučka kazala, kje so prijatelji. Večkrat sem na stojiščih gledal to lučko. Počutil sem se osamljenega in le vrv me je spominjala, da sva dva. Dve drobni bitiji, ki se hrepeneče ozirata navzgor, kjer med stebri iz sivega granita slutita vrh, čarobno točko, ki ti vlije novih moči in okrepi omajano voljo. Ko sva se pozneje v vročem soncu vlekla proti vrhu, ki sva ga slutila za vsakim robom, sem preklinjal goro. Tisočkrat sem jo preklel. Danes pa sem ji hvaležen, za doživetje, ki mi ga je naklonila. Ko sem od koče Courvecle poslednjič zrl proti gori, sem si zaželel, da bi še kdaj stal na njenem vrhu in srečen tlačil plezalno opremo v nahrbtnik.

Smer Desmazon-Pollet Vilard v severni steni Trioleta plezala Igor Golli in Matevž Suhač 13. 8. 1974 15 ur. Smer ima naklonino 54 stopinj, skok pa okoli 68 stopinj.

SAMOTNI VZPON

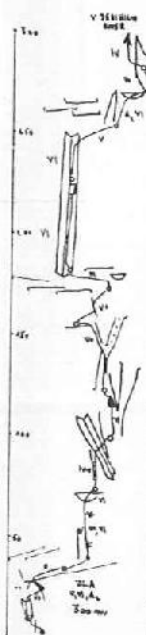
MATEVŽ SUHAČ

onoči je koča v Tamarju zaklenjena. Zato tisti, ki hočejo zgodaj na turo, uporabijo okno. Tudi jaz sem neke mrzle septembrske noči odšel na samotno pot proti sivim stenam. Bila je še trda tema in stene so kot mrki stražarji visele nad dolino. Pravzaprav sem vstal veliko prezgodaj, a kaj ko nisem mogel spati. Vso noč sem premišljeval: Ali bom res sam zmozel tako težko smer? Zeljo po uspehu je preganjala misel: Kaj, če padeš? A če si sam, ne smeš pasti. In sem se pripravil na odhod. V gozdu je bilo vlažno in zrak je bil težak. Imel sem občutek, da hodi za mano moj

65°, dva majhna šotorčka, ki jima je tam zmanjkalo prostora za apsido. Premagali so 200 m visok ozebnik v višini 5500 m z naklonino 70°, na kar se je strmina položila na 60° in jih pripeljala pod drugi veliki, skalnati prag. Zdelo se jim je, kot da je pripet na sneg s previsnimi policami. Bilo jim je jasno, da bo treba začeti s tehniko, tudi s svedrovci, čeprav jih sicer odklanjajo. V 20 dneh, do 19. okt. so opremili komaj 300 m. Dva dni jih je zavilo slabo vreme, nekaj časa je šlo tudi na rovaš aprovizacije. En raztežaj je bil ves izsiljen s tehniko. Potem so postavili tabor 3 za dva moža, ploščad so uredili še v večji strmini kot za tabor 2. Dva dni so tabor opremljali z vsem, kar je bilo potrebno za tretji prag. Šerpe so nosili samo do 15 kg, v to so se sahibi morali vdati. Kdor hoče v Himalaji plezati v takem svetu, kot je južna stena Pumori, mora nositi tudi sam. Ne izplača se, da bi učili šerpe vrhunske tehnike, že tako je upravičena njihova zahteva po višji mezdi, če opremljajo šotore v takih strminah.

25. oktobra so že mislili, da bodo prodrli na vrh Coudray, Masino, Payot in Yves Pollet-Villard, ki so zmagovali zadnjo skalnato oviro v višini blizu 7000 m, na kar bi po strmini 55° razmeroma lahko prišli na vrh. Tedaj pa so Pumori zavile megle, vsi vrhovi tam naokrog z Everestom vred so izginili v njej. Oblaki so se valili s tibetske strani in se strnili z onimi iz Solo Khumbuja. V eni uri jih je zajelo neurje, ki jim je deset dni prizanašalo. Gicquel se je spomnil besed prijatelja Milbevillia, ki je več let živel v Nepal: »Konec oktobra vselej nastopi zelo slabo vreme, treba je potrpeti, kajti kmalu se sprevetri.«

In zato se neurja niso ustrašili. V štirih dneh je namedlo v bazi meter novega snega, bili so pogreznjeni v snežno mečavo, videlo se je le nekaj metrov naokrog. To in vse drugo jih je fizično trlo, a še hujši je bil psihični pritisk: Jim bo ta snežna mōra vzela Pumori, ki so ga imeli že pred nosom? 25. oktobra, ko se je neurje začelo, sta bili vršni navezi v taboru 3. Vztrajali sta dva dni, nato sta se zaradi silovitega vetra umaknili v bazo. Tu jim je nato štiri dni brodilo po glavi, kaj bo s pritrjenimi vrvmi.

strah in me priganja. Ko sem pod steno zlezel v plezalni pas, se mi je približal in mi zašepetal:

»Vrni se, saj nisi sam na svetu!«

Ni se oglasil le strah; prišli so tudi spomini, vsi, lepi in težki. Bili so mi dragi in težko bi se ločil od njih. Obljubil sem si, da bom pazil in misli so se oddaljile; odšle pa niso, spremljale so me kot vedno.

Ob dotiku z mrzlo skalo, neprijazno, pa vendar tako domačo, se je vame spet naselil mir. Roke so se stegovale za oprimki, jih preizkušale in jim zaupale. Stena, prej tako mrka in velika, je razpadla. Pred mano so se pojavljali njeni deli, ki sem jih puščal za sobo, v meni pa se je iz njih gradila stena. Njena podoba je bila lepša, bolj prijazna. Ko pa sem se na polici ustavil in ko pred mano ni bilo oprimkov, da bi mislil nanje, se je spet pojavil strah, kot da bi plezal za mano.

»Ti, kako se boš pa vrnil, če bo kaj narobe?«

Kot udarec po glavi me je spreletela ta misel. Saj sem že pod steno vedel, da ne bo umika. V steni je to vplivalo name še bolj grozljivo. Le težko sem se spet pomiril. Pred očmi sem imel le še metre nad mano. Plezal sem in plezal. Nobeden ni zaklical, da je konec vrvi, vendar nisem mislil na to. Kdaj pa kdaj me je strah še spomnil na previdnost. Stena mi je še enkrat pretrgala enakomerni ritem plezanja. Pod izstopnim raztežajem sem moral narediti stremena. Pa je šlo spet navzgor. Ko sem v Jesihini smeri spravljal odvečno opremo v nahrbtnik, sem se zavedel, kako suha usta imam, da sem tudi lačen in da je konec težav. Sestopal sem po lahkem pečevju in pozabljal, kolikokrat mi je šlo za nohte. Hotel sem se pogovarjati, pa ni bilo nikogar. In jasno mi je postalo, zakaj je malo samohodcev, zakaj je lepše plezati v navezi.

Pričakoval sem, da bom po tem vzponu srečen, pa nisem bil. Žalosten sem s prodišča zrl nazaj v steno. Zdelo se mi je, kot da bi nekaj izgubljal, nekaj, kar bom pogrešal in kar se ne bo nikoli več ponovilo. Tisti svojevrstni občutek, ki ga imaš sicer pred vsakim vzponom in je zmes strahu, hrepenenja in pričakovanja. Nikoli se ne ponovi na isti način, vsakič je nekoliko drugačen. Njegov čar le redko popusti. Zato se vedno znova vračam v svet sivih sten. Tam odpade z mene vsa teža vsakdanjosti. Ostane le problem, kako preplezati, kako priti čez steno spet na varno pot.

Smer JLA, preplezal Matevž Suhač 3. 9. 1974 v 3 urah sam. Smer je ocenjena s V in VI.

2. novembra so prišli Coudray, Masino, Payot in Pollet-Villard spet v tabor 3, v tabor 2 pa so šli Blanc, Renaud, avtor Gicquel in sirdar Ang Temba, tako da so bili v steni vsi. 3. novembra opoldne so stali prvi štirje na vrhu, v hudem vetru, a v jasnem vremenu. Oni iz tabora 2 so prišli tačas v tabor 3 in tu izvedeli, da iz baze vidijo štiri postave na vrhu. Pripravili so čaj in jih ob 14 pogostili še vse evforične. Četvorica je nato dosegla bazo pozno ponoči. 3. novembra je prišla na vrsto druga četvorica. Imeli so miren dan, premagali krušljivi tretji prag, z opastmi ovešeni greben pred četrtnim pragom, ki jih je spominjal na severno steno les Droites. Za njim ni bilo več hujših problemov, in nato so doživeli vrh z grenkim občutkom, da spomin ne bo mogel ohraniti teh minut, v katerih so besedo »živeti« občutili, da je bolj ne bi mogli.

Bili so res »srečna ekspedicija«, nobene nesreče ne nezgode, vse je teklo ko po maslu, vsi so prili na vrh in celo sirdar z njimi. Nevihta? Spričo tega – malenkost. Bo kdo rekel: Kdor zmaga brez nevarnosti, triumfira brez slave? »Če je to tudi res, sklepa svoj članek Gicquel, – v južni steni lepega Pumorijsa smo hoteli potešiti svoje hrepenenje po avanturi in to smo v polni meri dosegli.«

Veteran iz Jannuja Yves Pollet-Villard si za Pumori res lahko čestita. Zelo verjetno se v ekspedicionizmu ta hip – po letu 1970 – odpira nova doba. Vsako leto je v Himalaji po več desetih ekspedicijskih, samo v Peruju je bilo l. 1973 25 ekspedicijskih s 300 plezalci itd.

Vizija možnosti nese vedno dalj. Človek ni nikoli zadovoljen z doseženim, njegova ambicija podira in obenem gradi. Pri vsem tem preobratu so seveda spremni pojavi, kakor na primer v baznem taboru na Pumori niso vrveli samo šerpe in nosači, marveč tudi turisti, les »trekkeurs« (od trekking), ki so prišli v Solo Khumbu, pa jih je zmagovala višina in so iskali pomoč pri ekspedicijskem zdravniku. Pa še kak trop izstradanih hippijev, poroča Gicquel.

DETEKTIVI V DOLOMITSKEM ŠMARTNEM

URŠA KOLENC

Priprave na rally

očitnice. Ljubljana se je praznila. Nepregledne kače vozil so potrpežljivo čakale pred viškim semaforjem in se jezile nad žgočim avgustovskim soncem, ki je segrevalo tanko pločevino. Ljudje so odhajali na prepolno obalo morja, večina zagrizenih hribovcev pa je drvela v Chamonix.

Življenje na društvu je skoraj zamrlo. Le tu in tam se je prikazal zdočgočasen obraz in spraševal, kam je izginilo staro mravljišče, ki je ob torkih in četrtrkih mrgolelo v naših prostorih. Prostorih Akademskega planinskega društva!

Gore so se ovijale v poletno soparico in me vabile z magično močjo.

»Ne, ne bom doma! Premigala si bom kosti, pa naj stane, kar hoče!«

Če si Urša vtepa nekaj v glavo, ponavadi tisto tudi izpelje. Takoj sem pripravila strateški načrt. Tečnarila sem in tečnarila in na koncu priborila enotedensko lastninsko pravico nad družinskim tabujem »hroščem«. Očetovo srce se me je usmilo, privolil je:

»Dam vam avto, toda vse stroške boste poravnale same!«

Izlet je kreditirala še kar likvidna mamičina banka.

»No, mami, pa bova letos na Mont Blancu!« sem zažarela.

Prezgodaj sva se veselili. Volja našega družinskega diktatorja zadnje čase niha kot zračni pritisk. Komaj je zagledal kupe pripravljene ropotije, že je našel tisoč graj in zaprek. Hočeš – nočeš sva se sprijaznili z novo usodo.

»Ostali bova doma!«

Čez dva dni pa je kazalec na barometru poskočil. Naš »abrahamovec« se je pokesal in WV 1300 je bil spet najin. Spremenili pa sva cilj. Centralne Alpe so bile daleč, pot za dve osebi pa predraga. Prst na zemljevidu se je ustavil na Dolomitih. Iskala sem opise in pozvonila pri načelniku AO (pravilneje pri pooblaščenem alpinistu).

»Ne, jaz nimam te knjige, toda Branka, Klemen in jaz gremo v sredo v Italijo.«

Zlica nama je padla v med, pridružili sva se trojki.

Kakšna vožnja! Še danes se mi lasje nasrše, če se spomnim na 300 prevoženih kilometrov. Training za rally je bil odličen, a kaj ko sva le s težavo držali tako oster tempo in rivalstvo. Igor je podil, kot bi mu vrage stal za nogami, nama pa ukazal, naj ga ne izgubimo izpred oči. Prehiteval je in prehiteval, midve pa sva napenjali vidne organe in iskali jugoslovansko registrsko številko.

»Mami, zdajle imaš priložnost! Prerini se naprej!«

»Ne morem, saj vidiš, da je omejitve!«

»Ni važno! Ti kar poženi! Ne smejo nama pobegniti!«

Spregledali sva pretečo tablo ob cesti, naga je pritisnila na plin in že sva se približali tovarišem.

»Še nikoli v moji 13-letni praksi nisem naredila toliko prekrškov kot danes. Tole pa ni za moje živce!«

»Kar potolaži se. Miličnike je pregnala vročina, na domačih tleh pa boš zopet zgleden šofer.«

Dirka pa se še ni končala. Ami je mehko rezal ovinke, velika kolesa našega foksija pa so bolj trdo cvilila na nevarni ovinkasti cesti. Ob desetih zvečer smo priropotali v Val di Canali. Pograbili smo baterije in začeli z lovom. Tu bi nas moral počakati Tine Mihelič s svojo boljšo polovico. Na »rendez-vous« smo res prišli nekaj ur prepozno, toda smo samo ljudje – ti pa zamujajo. Na ravnici smo zagledali zložen listek. Branka je čitala:

»Taboriva v zelenem šotoru onstran potoka. Tine.«

Pet kljunov je klicalo v noč, pet zagnanih postav je šarilo na drugem bregu in iskalo spečo dvojico. Vse zaman! Ostali smo sami sredi črne dolinice, zapustil nas je vodič, svetovalec, ki je prava živa enciklopedija o gorah. Naša znanca sta izginila, morali smo prespati to »strašno« resnico.

Detektivi pa taki

Veselo ptičje petje je slavnostno otvorilo nov dan. Planinci so odhajali do bližnjih postojank, njihovo zijanje nas je vrglo iz postelj. Otožnost smo pregnali s hrano in nenehno prisluškovali brnenju motorjev.

»Glavo stavim, da je to njegova mrcina,« je trdila ženska družčina. Možje pa niso poslušali čenč: »Savre, kaj ne poznate reaktivnega soprana njegovega konjiča?» Vsi pa bi lahko zapeli: »Vsi so prihajali, njega ni blo...«

Korajža velja, nismo vrgli puške v koruzo in smo sklenili, da bomo nadaljevali včerajšnjo detektivsko kariero, tokrat v dolomitskem Šmartnem. (No, kraj se imenuje San Martino di Castrozza. Nismo si hoteli zavozlati jezikov, pa smo ga skrajšali v bolj domače Šmartno.)

Letoviško mesto se je skrivalo pod mogočnimi konicami bližnjih gora, ošiljene in strme lepoticke so nas nagajivo dražile.

»Kaj pa pacate? Črvički pohitite, le poglejte, kako smo lepe in očarljive!«

Zagnali smo se v knjigarno. Čez pet minut smo bili bogatejši za vso potrebno literaturo, Igorjev žep pa se je olajšal za 12 000 lir.

Herzog pa še ni bil zadovoljen:

»Nič nam ne pomagajo tile papirji. Moramo najti Miheliča. Vse bomo prebrskali tod na okoli, ni vrag, da ne bi staknili begunca!«

Zasmilili smo se Sreči, radodarno nam je ponudila roko v pomoč. Zapeljala nas je na parkirišče žičnice in glej, sredi morja kovinskih škotel smo zagledali tisti redki, tako zaželeni YU. Kot Indijanci smo krulili okoli svojega plena in identificirali stvari na sedežih. Našli smo svoj zaklad. »odkrita Amerika« nam je obljubila doživetja v gladkih stebreh in plateh skalnih vojščakov.

Po hitrem postopku smo ustanovili delničarsko združenje. Vsak je prispeval 250 lir, izbrali smo sta in ga poslali v izvidnico. Za vsak primer pa smo »šerpo« še naložili: 3 vrvi, pet čelad, ogromen šotor in nahrbtnik poln konzerv in železja. Možakar pri sedežnici se je križal, mi pa smo se veselili v tej avanturi. Odposlanca smo čakali debeli dve uri. Nazadnje smo ga le zagledali: Najprej prljavo nato pa še glavo, ki je zmigovala z rameni:

»Propadli smo! Delnice se niso obrestovale!«

Kazalca na uri sta se pomaknila že proti večeru. Peticica vztrajnih pa je še vedno bedela na parkirišču in buljila navzgor. Pregnala sta nas nevihta in noč. Okupirali smo polomljeno stajo precej daleč iz središča. Vonj po kravjaki nas je neprijetno ščegetal po nosnicah, streha pa nam je vseeno obetala prijetno vedritev in sladek sen. Na podstrešju smo na tramove pritrdili šotor in se vsi stlačili vanj.

Precej pozno je že bilo, ko smo zaslišali čudne glasove. Prihajala sta duhova, oboževani bitji, ki smo ju čakali 12 ur. Pa le velja tisti rek: Kdor išče, ta najde (samo debelo kožo mora imeti).

6. NABRUSIMO KOSE.

Nabrusimo kose, že klas gospodarja,
že žetev napočil je čas!
Naj jeklo zapoje, naj pecem odmeva,
nabrusimo kose, zrel je klas!
V boj za svobodno življenje!
gre klic od vasi do vasi,
ker plov nas čakata sušnost, trpljenje,
za nas več izbire druge ni!

Na gruntih nam davno iz banke sedjo
obresti in davki nam pijajo kri,
od žuljev se naših pijavke redijo,
zaman kmet zmoji se in trpi.
Oj tupe nas, mi smo prodani,
oj kmet, spameš se, spreglej,
zdaj plug naj počiva, levkop vsi tlačani,
nabrusimo kose, hajd naprej!

Nekje je dežela, kjer vlada svoboda,
kjer srečo uživata delavec, kmet,
tam kmeti ne želi nobena gospoda,
kdor dela, ta uživa truda cvet.
Mi, bratje smo vaši po rodu,
oj kmetje, leurno na plan!
Kaj čas je napočil, dan se na vzhodu,
ta žetev je zrela, puška v dlan!

Posem se je rodila na ljudskih iz-
letih, pod strastjem stoga in hvale vlada.

Oj, ta mladina

Naslednje jutro gospa Narava ni skoparila z darovi. Poslala nam je čudovito bistrino, vršaci so se svetili v nebesni modrini. Četica se je bližala dostopu. Šest APD-jevcev je nameravalo naskočiti nebeško steno Cime di Val di Rode. 700 metrov ponosnih pečin, plati, kaminov in prečnic je navduševalo tri naveze, ki so se naše-mile z vso potrebno in nepotrebno kovačijo.

Tina je skrbel za mamico in jo »pitala« s preizkušeni recepti. Več problemov sva imela midva s Klemenom (še pripravnika). Za nama pa se je čulo veselo petje mladega zakonskega para. Igorja je navdihnila muza pesništva. Na stojišče je prilezel z razpo-egnjenimi ustmi, obžalovala sem, da nimam magnetofona, ki bi zabeležil njegovo ljudsko ustvarjanje. V steni je odmevalo veselo razpoloženje, vedeli smo, da smo bili v plezalnem paradizu. Prijemki so držali, kot bi bili zabetonirani, otipal si jih ravno takrat, ko te je začelo stiskati v grlu. Nikjer ni bilo klinov, grdih železnih kljukic, ki bi kazilo ustvarjanje narave. Sproščeno kot veverice smo lezli 40 metrov navpično navzgor, se varovali na rogljih in naravnih mostičkih.

Mihelič je užival z vsem srcem.

»Samo pogledajte tale rumeni previs! Fantastično! Ni dvoma, to je plezarija za bogove.« Prva naveza je pobegnila. Čeprav je po letih štela skoraj toliko kot drugi dve skupaj, jo je mojstrsko ucvrla naprej. Mladina pa neizkušeno čarala v različnih variantah in kričala nad »gamsoma«, naj počakata. Nazadnje sta se naju le usmilila. Dohiteli smo ju na prodnati polici, kjer sta se martinčkala že poldrugo uro. Občudovali smo ju in se zakleli, da se jima obesimo za rep.

Prilepljeni kot muhe na steni smo se še vedno bojevali z višino, ogledovali panoramo in se postavljali. Še nikoli ni bilo Slovencev naenkrat osvajalo to mogočno, čez 2900 m visoko goro. Danes smo si jo prisvojili.

Izstopili smo. Meglice so okrasile vrhove, Raz tančic (SchleierKante) je utemeljila izvor imena. Pokrajina pod nami se je kopala v rožnati svetlobi, skalovja so začela žareti. Zdirjali smo navzdol. Glasbenika je gnal zobobol, nas pa žeja in lakota. V mraku smo se prikradli v Gretin šotor in ji izpraznili vse steklenice. Proslavljali smo, trčili smo slovenskemu dnevu v Langesovi smeri.

Vrag vzemi »ferrate«

Sobota. Zvon je odbil že enajst udarcev, mami, Klemen in jaz pa smo še vedno lenu-harili in si izbirali turo.

»Danes si pa izberimo lažji sprehodek. Če nas ne bo požegnalo izpod neba, se lahko še pretolčemo na najvišjo goro v tem predelu, Cimon de la Pala.

Svarilne table ob stezi so priporočale spremstvo izkušenega vodnika, mi pa smo le nasmihali:

»Bomo že zmogli, tole zavarovano potko.«

Ferrata, zavarovana pot, opremljena z železnimi vrvmi in klini, pa nam je hitro izbila prej izrečene misli. Klemen je že pri vstopu obnil, izvinjeni prsti so ga nagnali nazaj v dolino. Samo kratek pogled navzgor in že so se mi čudno zmeščale noge.

»Verjetno ne vidim prav. Kakor da bi plezalno smer opremili s pritrjenimi vrvmi. Norost, prava norost!«

Zičnata vrv pa je neusmiljeno rinila naravnost k nebu in se hitro bližala grebenu. Vest pa mi ni dala miru.

»Urša, le kam vlečeš mamico? Abrahamu se že bliža, ti pa izpostavljaš njeno življe-nje. Močna moram biti, močna za obe. Ne smeva se prestrašiti.« Obstali sva nad neprijetno previsno prečko. Megle so naju zavile v moker plašč, obsipala naju je soda.

Nenadoma sem začula odrešilne besede:

»Dovolj je trpljenja, vrnila se.«

Iz nahrbtnika sem potegnila prusika in jo varovala na najtežjih mestih. Na spodnji polici sva srečala štiri italijanske alpiniste. Vabili so naju s seboj, češ da sva omagali pet minut pred bivakom. Nisva se dali pregovoriti, raje sva se spoprijeli z mokrimi vrvmi in zbežali iz stene. Na zelenici sva si srečni čestitali. Pogumni sva bili, spri-jaznili sva se z neuspehom in se prvič srečali z dolomitskimi zavarovanimi potmi. Zagrozila sem:

»Vrag jih pocitraj! Tako nenaravne so, prisiljen! Ampak počakajte, vrnem se, če bom le mogla!«

Počitnice v Dolomitih so minile. Bili so to lepi dnevi, polni prijateljstva in vtisov. Za sladek konec so poskrbele gozdne jagode s smetano, za bolj trpek okus pa ami, ki je nemočno obstal pred Vipavo. Pa kdo bi tarnal? Bili smo že skoraj doma.

DIREKTNA V ARGENTIERE

VIKI GROSELJ

rh Aig. de l'Argentière strmi v višave na levi strani istoimenske doline. S svojimi 3900 metri ne sodi med impozantne vrhove v tem predelu, pa tudi njegova južna pobočja so sorazmerno položna. Severna stena pa je s svojimi 700 metri višine zelo zanimiv cilj za plezalsko nastrojene duše.

Že četrty dan je slabo vreme. Zdolgočaseni poležavamo v šotorih. Ne vem katerič že vzamem v roke angleški vodnik po Alpah. Ogledujem si ledne ture, saj po nekaj-dnevnem sneženju skalno plezanje ne pride v poštev. Oko mi obstane na severni steni Aig. de l'Argentière. Povprečna naklonina direktne smeri je le 50°. No, to bi že šlo. Iz neke Rebuffatove knjige izvem, da je stena v kratkem času povsem spremenila svoj videz. Pred 35 leti je bila gladka ledena stena. V srednjem delu je nastal velik viseč ledenik, katerega seraki se stalno prožijo v dolino. Klasična smer v srednjem delu je neprepeljiva. Vzpon je mogoč samo desno po direktni smeri. Dve smeri pa potekata v severovzhodnem delu, to je povsem levo od serakov.

Kar za majhno odpravo nas je, ko se prvega lepega dne odpravimo na ledenik Argentière. Občutek imam, da je pol našega kluba tu. Lep razgled na orjaške ledene stene nad ledenikom je vzrok za daljši počitek. Razvijajo se razprave in debate o slovityh smereh, ki jih poznamo iz opisov. Načrtov je mnogo, časa pa tako malo. Druzi še počivajo, ko se Zoran, Boris, Slavc in jaz odpravimo proti sedlu Col du Chardonnet. Skakajoč čez manjše razpoke in potočka prečimo ledenik in se naglo bližamo levemu bregu. Vzpon na sedlo ni zahteven. Žal nam popoldansko sonce sije v hrbet. Vsi preznajeni vsak zase iščemo prehodov in se nazadnje zberemo na zadnji skalni ostrogi. Majhen ledenik vodi proti sedlu. Preskakujemo razpoke ugotovimo, da je vrh pravzaprav primerna za navezovanje. Navežemo se in Borisu se že po dveh korakih vdre v skrito razpoko. Više je sneg boljši, pa tudi razpok ni več. Malo pred večerom dosežemo sedlo Chardonnet.

Prvič vidimo steno, toda le od strani. Ko ugotovimo, kje poteka direktna smer, nad nami zagrmí. Plaz švigne ravno po žlebu, po katerem gre smer. Stena že prvi hip opravičuje pripis pod oceno »velika nevarnost plazov«. Kljub temu smo dobre volje. Poiščemo nočišče. Slavc ravna ležišče, sam pa kuham. Okrog desetih zlezemo pod ponjave.

Ob pol štirih že brni kuhalnik. Mrzlično se pripravljamo. Zoran in Boris gresta v Messnerjevo smer, midva pa v direktno. Prijatelja sta že odšla. Spuščava se po njunih stopinjah po strmem žlebu, ki te pripelje pod steno. Slediva jim mimo prvega ledenega odloma. Prijatelja sta že izginila za robom. Midva zavijeva navzgor. Strm žleb naju vodi pod seraki rahlo proti desni. Plezava drug za drugim in s strahom pogledujeva navzgor. Kaj, če bi se en sam podrł?

V istem hipu huščne skozi ozračje grozljiv pok. Panično švigneva nekaj metrov proti desni, pod leden bolvan, šele nato se ozreva kvišku. Približno sto metrov levo in petsto

RUDI ZAMAN

BREZ POTI

*Išče roka,
poizkusi noga,
tretja oprijemna točka!*

*Misterij vremena!
Kletvica!*

*Išče roka...
Občutek naslade poraženega in
želja po mrzlem pivu.*

*Išče roka,
poizkusi noga...
Čas!
Večnost...*

JAZ ZA VEDNO

*Jaz sem vedno!
Jaz sem vedno mož!
Mož, ki pije pivo.
Mož, ki kadi pipo.
Mož, ki ljubi gore.*

*Jaz sem vedno!
Jaz sem vedno mož!
Mož, ki ljubi rožo.
Mož, ki ljubi glasbo.
Mož, ki ljubi steno.
Jaz sem večno!*

Sev. stena Aig. d'Argentières z vrisano smerjo. Nevidni spodnji del stene je označen črtkano. Vrh 3901 m. Levo Aig. Pintcheler

metrov višje, se je odlomil del visečega ledenika. S silnim truščem in hitrostjo drvi ledena masa po pobočju. Prijatelja sta ravno nekje v vpadnici plazu. Prednji del plazu je oral še kakih dvesto metrov po ravnini ledenika Saleine. Dolgo je oblak snežnega prahu pokrival prizorišče. Hitiva nazaj na rob.

»Zoran, Boris!«

Končno se le oglasita. Le za las ju je zgrešilo. Če bi se zgoraj utrgalo nekaj sekund prej... S Slavcem plezava istočasno. Sopeč se poganjava po čedalje bolj strmem žlebu. Kljub vročini, ki jo povzroči tako noro plezanje, me ob pogledu na serake nad nama, spreletava srh. Tudi v strmem skoku ni časa za varovanje. Ena, dva sva čez. Še tri raztežaje rahlo proti desni in končno le prideva iz vpadnice serakov. Pod ledeno zevjo v varnem zavetju še dolgo loviva sapo.

Tedaj se izza gore na vzhodu prikaže sonce. Edinstveni trenutki. Žareče mavrične barve, potem naju oblije svetloba. Za seboj imava četrtno stene. Kakih dvajset metrov trdega ledu imava do prvih skal. Strmina je tolikšna, da se dvigam le s pomočjo zavrtanih klinov. Tik pod skalami me leden previs močno tišči navzven. Hočem že uporabiti lestev, vendar le izsekam stop za nogo. Stegnem se do razpoke, vtaknem vanjo klin in ga s pravo ihto zabijem. Potegnem se kvišku in po dobri uri se noge le odpočijejo. Če je povprečna naklonina res 50°, mora biti stena pod vrhom čisto ravna.

Dva raztežaja v skalah sta lažja, nato zavijeva v desno. Led je trd kot kost. Na levi je teren lažji, toda seraki nad njim naju silijo v težji del. Prečnica v strmem ledu je kar zanimiva. Nato zopet zavijeva navzgor. Snežni razek nad nama je vabljivo blizu. Toda do njega imam trideset poledenelih metrov. Zavrtam dva klina, nato pa previdno plezam proti robu. Končno le zapičim cepin v sneg in se potegnem na rob. Pogled navzdol ni prav nič vabljiv. Najtežji raztežaji v ledu so za nama. Raz se konča v steni. Poledenele skale naju zadržijo, potem pa gre laže. Napetost stene popušča. Tudi rob stene že vidiva. Nizava raztežaj za raztežajem, stene pa ni in ni konec. Noge me bole in prav oddahnem si, kadar se vrv izteče. V majhni kotanji počivava. Štiri raztežaje imava še do vrha. Točno opoldan stopim na greben. Z druge strani me pozdravi Aig. Verte. Tudi tam nekje v ledenih ozebnikih plezata dva tovariša. Tik pod vrhom naju ustavi črn led. Mučiva se po odurnem žlebu. Malo čez dve pa le stojiva na vrhu.

Potem pa jeva ananasov kompot in se hvaležno spominjava Mrežarjeve mame, ki nas je obdarila z njim tik pred odhodom v Francijo. Silno nama je šel v slast. Časa imava dovolj. V miru se posvetiva razgledu, ki je od tod zares enkraten. Krog in krog kraljestvo vrhov.

Nisva preplezala razvpite in težke stene. Nisva bivakirala niti se v viharju z zadnjimi močmi privlekla na vrh. Zlezla sva le lepo smer, ki naju bo spremljala vse življenje kot prelep biser v nizu doživetij z gora.

Opomba: Direktna smer v severni steni Aig. de l'Argentiére, povprečna naklonina 50°, mesto 80°, višina stene 700 metrov, čas plezanja 10 ur. Prvo jugoslovansko ponovitev opravila Slavko Svegelj in Viki Grošelj, oba AO Ljubljana-Matica.

DIREKтна V BREITHORNU

BOJAN ZUPET

ermatt, trije kalini, devet nahrbtnikov in dva šotora. Sam sebi se smilim, ko pomislim na nošnjo vsega tega tovara po mestu. Bila je odisejada v malem, kaj smešen pogled na tri alpiniste, otovorjene kot mule, ki nosijo vso to goro opreme do postaje žičnice, s katero smo se vsak za deset frenkljev lažji odpeljali do Schwarzseja, kjer smo se končno rešili vsega tega utrujajočega balasta.

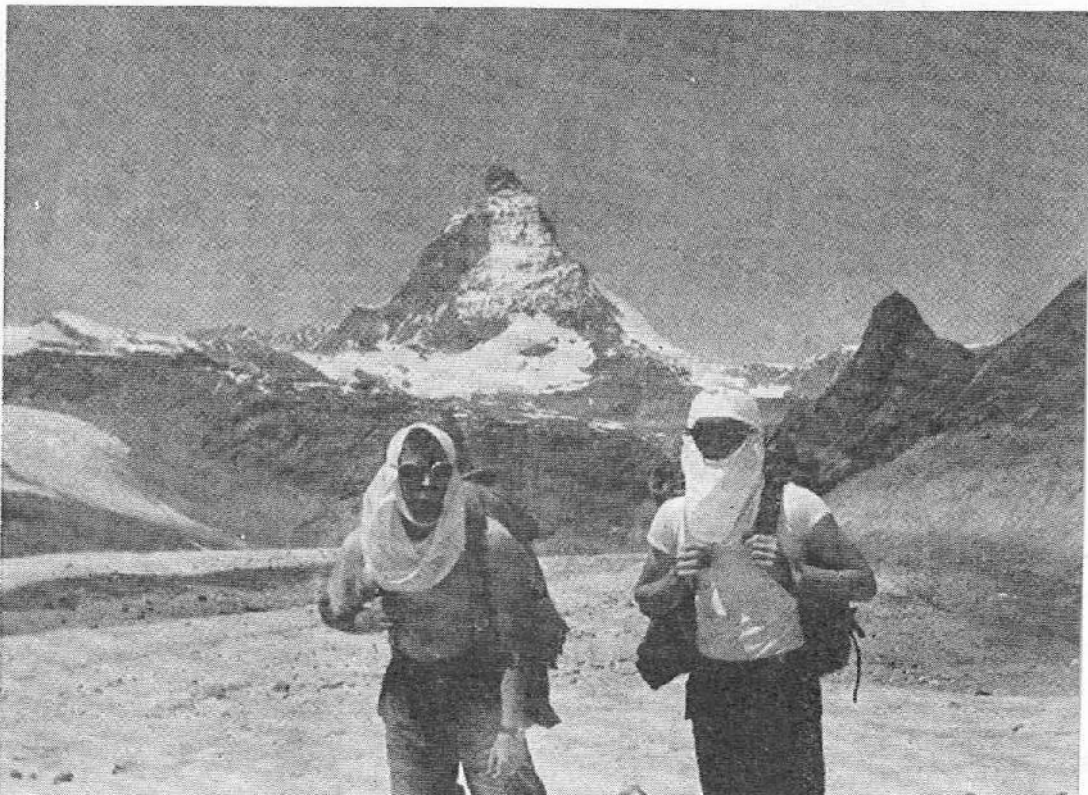
Kar se da hitro postavimo šotore, ki nam bodo naslednji mesec kot drugi dom. Seveda začne Bine takoj s prvo šolsko uro, vse vrhove okrog nas našteje tako hitro, da nam ne ostane v glavi.

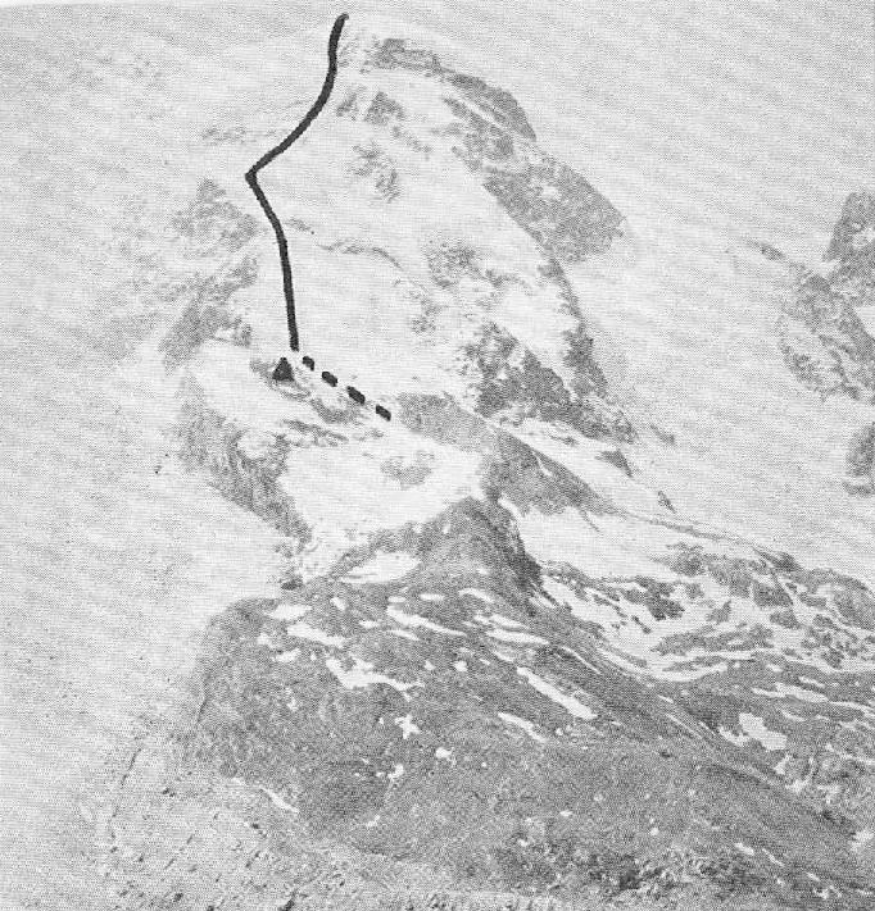
Moje misli pa romajo k severovzhodni steni Breithorna, saj vem, da je to naš prvi cilj.

Popoldan gremo še enkrat v dolino, da nakupimo kruh in nekaj zelenjave. Mimo švigajo električni avtomobilčki in konjske vprege z napisom »TAXI«; meščani, ki jim

V čarobni pokrajini Matterhorna dva slovenska alpinista (ne beduina).

Foto Drago Bregar

Severna stran
Broithorna (4165 m)
z vrisano smerjo
slovenske
plezalne naveze
Foto Bojan Zupet

ne moremo nič slabega očitati, razen pohvaliti, so prepovedali vožnjo po mestu z avtomobili.

Naslednji dan se Bine izkaže s svojimi kulinaričnimi sposobnostmi. Kot bi mignil, so lonci prazni, naši obrazi pa se zadovoljno režiijo. Skoraj devet je že ura, ko se odpravimo s precej težkimi nahrbtniki pod steno. Med hojo mi je ob brnenju žičnic nad namo prišlo na misel, da se ljudje tukaj delijo na tri kaste: najnižja, to smo mi, se poti pod teže nahrbtnikov in žgočim soncem, druga se vozi v gondolah nad nami, za prvo pa se mi včasih zazdi, da je tako visoko, kot sami bogovi, saj se vozi v helikopterjih. Toda, kaj mi pomaga vse to, če vem, da sem obsojen z obema sotrpina na hojo, ki jo bo konec šele, ko nas ustavi noč.

Je pač tako, da je enim dano, drugim pa ne in mi smo na naše veselje v tej drugi skupini. Ob tem se spomnim vseh obljub na maličnem društvu; pa kaj, še roke nam nobeden ni stisnil, nobeden nam ni želel, naj se srečno vrnemo, da o drugem, kot je na primer kakršnakoli materialna pomoč, sploh ne govorim.

Po prav burnih dogodivščinah pri prečanju ledenika pridemo štirje na skalno ramo, kjer bomo bivakirali. Pravzaprav smo bili trije, če odštejem svojo sončarico. Oba prijatelja skačeta okrog mene, mi strežeta z vsem, kar pač imamo, tako da se počutim, kot na smrt obsojen, toda kmalu je že bolje in naše misli imajo en sam cilj – vrh. Da vrh, toda tako prekleto je še daleč, tako daleč, da je bolje misliti samo nanj, kot pa na vse tisto, kar je od nas do vrha.

Spanje pa je precej špartansko odmerjeno, saj vstanemo že pol pred polnočjo in začne se Sizifovo delo v strmem svetu. Udiramo se do kolen in še čez. Deset raztežajev ni veliko, toda v takih razmerah človeka obere.

Še deset raztežajev in že smo ob prvem svitanju na platoju pod seraki, ki nas s svojimi labirinti precej zamudijo. Ob desetih smo nad njimi in osuplo obstanemo, kajti česa takega nismo pričakovali. Strma v nebo kipeča druga polovica stene. Drago prevzame vodstvo in pleza v skoraj previsnem ledu, ki ga tvori zgornji del stene in majhen plato. Precej nas je zamudil, tako da na serake v naši vpadnici 400 m nad nami in tiste bolj levo, velike kot stanovanjske hiše, ki se z bobnenjem podirajo,

niti ne pomislimo. Pravzaprav ob kloktanju vode pod ledom in plezanjem doživljam tisto, česar si želi vsak alpinist, misliti samo na to, kar delaš, se pravi na plezanje. Vživimo se v to povsem. Ko izdelamo še najstrmejši del ozebnika, ki je tu slaba dva metra širok, je ura že ena. Še nekaj raztežajev v lažjem svetu. Nad nami so turisti, ki nas obletavajo v živordečem avionu in mahajo. Zavidamo jim, saj vemo, da je priti na vrh Pirova zmaga – čaka nas še sedemurni sestop do tabora

Direktna smer v Breithornu, dolžina 1000 m, v spodnji polovici povprečna naklonina 50°, v zgornji 55°. Plezali 14 ur člani AO Železničar Ljubljana: Drago Bregar, Bine Mlač in Bojan Zupet, dne 5. julija 1974.

SEVERNA STENA MACESNOVCA – CENTRALNI STEBER

MARJAN DEBEVEC

olina Kot. Ob štirih zjutraj. Še zaspani taremo premrzle ude in trebimo s sebe slame in slamice. Naše prenočišče je bilo stara pastirska koča z ognjiščem na sredi. Danes je bil to naš hotel in gostje so bili popolnoma brez pripomb.

Tu in tam mi pogled uide proti Macesnovcu. No, saj je kar lep, ta naš današnji cilj. Gledam in ugibam, kje bo steber najlažji. Sicer pa verjetno to bolj ve moj soplezalec. Sonca še vedno ni v dolino, vendar nas ogrejejo prvi koraki po grapi navzgor. Najprej skale, melišče, nato sneg, ki še zakriva skoke v grapi in nam olajša hojo navzgor. Steber je vse bližji in zato tudi vse mogočnejši. Naca in Bine vesta za prehode in že smo pod steno. Levo od naju bodo poskusili Naca, Bine in Zupi, le za Dušana ni prostora v navezi. Ostal bo spodaj in nas z daljnogledom opazoval. Naveževa se in razporediva opremo. Nad nama se bohota navpična stena. Drago gre prvi. Počasi in previdno. Skala je še mrzla kot pozimi. Dva previsna odstavka in že je na stojišču. Prsti me bolijo, toda ne dolgo. Kmalu jih ogrejem. Prva dva raztežaja sta dokaj lahka. Se bo kmalu zataknilo. Opazujem, kako Drago išče prehode. Muči se z nekakšno lusko. Nehote si zapojem pesmico »Meni je vseeno, meni je vseeno, kaj se z nami zdaj zgodi«... luska pa se le smehlja: »Le dajta me, saj me doslej še ni nihče.« Kaže, da je stvar tudi krušljiva. Kamen mi prileti tik mimo glave, hudiča. Vrv se napne in že sem na vrsti. Štirideset metrov, morda še manj. Pa vendar so tako neskončno dolgi. In ko si že pošteno želim stojišča, šele opazim, da Drago varuje v lestvici, druge nima, ker je eno pustil meni. Tudi druga stojišča so v lestvicah. Pojavita se dve poč, ki kline kar požirata, nama pa jih zmanjkuje. Zato me Drago počaka nekaj metrov više, da mu prinesem kline, ki sem jih izbil. Zopet stojim v lestvici, noga mi je že skoraj otrpnila.

Počasi pa le prideva na ramo, kjer se prvič dodobra oddahneva. Pomaranča in čokolada nama tekne, sonce je tako toplo... mislim, da bi tu kar zaspal. Pol štirih je že, morava naprej. Računala sva, da sva že v lažjem svetu, pa sva se uštela. Prečnica nama onemogočijo hitro napredovanje. Ne govoriva veliko, vendar imava oba enake misli. Nad nama je kamin, po katerem naj bi izpeljala smer, levo od njega pa je še eden, ki je nekoliko lažji. V njem vidiva rešitev. Kako priti do njega? Drago pravi, da je prečnica preko plati skoraj nemogoča. Ko mu uspe zabiti klin, se le odloči zanj. V njej ni špranje za klin, prosto plezanje. Gre. Neskončne so sekunde. Roke me že bolijo, ker tako krčevito držim vrv. Zdi se mi, kot da plezam sam, kot da sva oba eno. Tudi to zmoreva, čeprav pri meni ni šlo vse gladko.

Svet je naprej res lažji, tako sva kmalu na vrhu. Vendar naju tu čakajo nove težave. Kje naj sestopiva? Tudi ta stran Macesnovca ne kaže lepega obraza. Samo grmovje in skale. Lezeva po grmovju kot dve uši, ki ne vesta ne kam ne kod. Tudi noč ne pozna milosti. Še malo in že bo tu. Odločiva se za spust ob vrvi, vendar je noč hitrejša. Zadnje spuste delava ob baterijah. Glej, sledi! Tu so izstopili tovarši. Ko zagledajo najini lučki, se oglase iz doline. Midva pa se spuščava, drščava, padava in se pobirava. In vendar sva vesela, saj je za nama naporen dan. V steno sva zarisala novo črto.

MOJ TRIDESETI TRIGLAV

MINKA MALI

roslavljali smo 75-letnico Aljaževega stolpa na vrhu Triglava. Ko prebiram članke o tem, mi misli uhajajo na moja hojo na Triglav, ki je bila zame vselej planinska božja pot.

Prvič sem dosegla Triglav šele pri 37 letih septembra 1930. Zadnjikrat pa sem se poslovila od Aljaževega stolpa avgusta 1959 v starosti 66 let.

Vsakič sem šla po drugi poti ali vsaj košček poti je moral biti drug. Tako sem spoznala Triglav od vseh strani.

Srčno sem želela obiskati Triglav vsaj 30-krat. Želja se mi je izpolnila in še več: 32-krat sem presrečna priromala do Aljaževega stolpa.

Zdaj, ko se na Triglav več ne upam, čeprav še redno hodim po hribih, prebiram svoje planinske zapiske in obujam spomine.

V moji 5. planinski knjižici je z žigi potrjeno in zapisano tole: 26.–30. avgusta 1957.

V družbi Primoža Ramovša, Gregorja Tozona, Metke Richter in njene prijateljice Jelke sem se podala na moj težko pričakovani trideseti Triglav.

Z Bleda se pripeljemo mimo Mrzlega studenca do Zalesa. Od tu gremo peš do Blejske koče na Lipanci, zjutraj pa jo mahnejo proti Vodnikovim kočam. To je bila ena najlepših višinskih poti, ko bi se na Blejskih kontah ne pasli biki brez pastirjev. Ker je eden teh bikov rjul, tiščal glavo k tlom in jezno vihtel svoj rep, se prestrašeni spustimo v globel in po grušču in kamenju s težavo pridemo do sedla. Pri značilnih skalah »dimnikih« krenemo po novi lepa izpeljani in dobro zavarovani poti ob Malem in Velikem Draškem vrhu. Tam se na sedlu odpre edinstven pogled na strme stene, ki padajo v dolino Krme.

Nova Vodnikova koča je bila že pod streho, opremljena pa še ni bila. Oskrbnica Angelca nam v stari koči prijazno, urno postreže. Že zaradi nje grem tako rada na Vodnikovo kočo. Vreme je lepo. Gledam Triglav, mogočnega kralja Julijcev in se s tesnobo v srcu vprašujem: »Ali te še dosežem z bremenom let?«

Dve uri rabimo do Planike. Vso noč je tulil veter, zjutraj so se podile megle preko Triglava. Kljub temu ga »naskočimo«. Skrbi me... Počasi lezem in zadržujem korake svojih tovarišev. Tesno mi je pri srcu: ali bom zmogla še teh 400 metrov?

Od razpotja dalje gre lažje. Že smo na Malem Triglavu. V srcu mi raste upanje – še zadnjih 100 metrov. Gledam Triglavsko okno in že vidim Aljažev stolp – to pot v rdeči barvi. Prva ga dosežem.

Metka me počasti z ljubkim spominkom in vsi mi veseli čestitajo. Solzna se zahvaljujem, saj to je slovo in morda moj poslednji Triglav...

Malo pred vrhom smo še videli »glorijo«, zdaj pa postane mahoma vse megleno in mrzel veter zapiha. Zato poiščemo zavetje v Aljaževem stolpu in tam odtiskamo kovinasti žig. Dolgo nam danes ne bo obstati na vrhu. Skušam se razgledati – veter lovi megle – le včasih se kaj odgrne in spet zagrne. Tako mi je slovo nekam lažje.

Sestopimo na Kredarico. Triglavske megle se razkade in vrh se pokaže. To premoti nekatere planince na Kredarici, da se napotijo gor. Kmalu pa prihrumi snežni vihar, grmi, treska... Planinci z Malega Triglava hite nazaj v kočo. Eden pa je že na Vel. Triglavu in ne utegne več. Prebije viharno noč v Staničevem zavetišču pod vrhom. (Zjutraj se ves trd, premočen in premražen vrne na Kredarico. Bil je mladi Miro Bonča.)

Mi smo bili na varnem v zakurjenem Domu na Kredarici; zunaj pa je gospodarila strela. Tam v Kamniških vrh Skute ubije tačas tri planince.

Proti večeru se megle razredčijo, odgrinja se modrina neba, vidi se žar večerne zarje. Sončni žarki se mestoma prelivajo v čudovitih barvah in na vzhodu se pojavijo mavrica v obliki krogle. Kot na filmskem platnu se menjavajo prelepe slike in vsi hitimo nekajkrat ven. Mrzli veter nas kmalu potisne nazaj v kočo.

Ali je to moj poslednji večer na Kredarici?

Vso noč se poganja vihar v naš dom. Skoraj ni moč spati. Zjutraj pa nas pozdravi čudovito jutro. Nebo modro brez oblaka, Triglav ves pokrit s snegom. Toplomer kaže – 40. Primož, Gregor in Metka se ne morejo ustavljati vabljivi lepoti in se podajo še enkrat na vrh. Midve z Jelko pa ostaneva na Kredarici.

In zopet mi je dano, da se nagledam meni tako dragih velikanov. Predvsem pozdravljam tebe, Dovški Križ in Kukova špica. Samo enkrat sem stopila na vajin vrh: Dva najlepša dragulja v mojih planinskih spominih. In ti Skrlatica, Dolkova špica, Stenar, Razor, Mangrt, Jalovec, vsi meni dobro znani prijatelji, pozdravljeni!

Primož, Jelka in Gregor se vsi srečni vrnejo s Triglava. Od vseh strani prihajajo planinci, med njimi tudi naš planinski prijatelj Slavko Rejec.

Spoznala sem tedaj na Kredarici tudi pisatelja Toneta Svetino. Zanimivo srečanje. Rž je vsa v snegu, v zametih jo zares gazimo. Pri Staničevi koči spet uživam in strmim v gorski svet.

Zjutraj 30. avgusta krenemo čez Prag v Vrata. Pridruži se nam tudi Tone Svetina in mi skrbno pomaga čez Prag. V pičlih štirih urah smo v Aljaževem domu v Vratih.

Nepoznan planinec me vzame v svoj avto in pelje v Mojstrano, saj sem pošteno utrujena.

Naš petdnevni izlet se je srečno končal. Za trideseti Triglav se imam zahvaliti svojemu zvestemu planinskemu prijatelju Primožu Ramovšu.

Hodila sem vseskozi z mislijo, da se poslavljam od Triglava za vselej, da je to moja zadnja pot na njegov vrh.

Zdaj pa mi – doma spet klije in raste tiha želja in upanje: mogoče mi bo pa dano, da ga še kdaj obiščem...?

In res se je zgodilo. Še sem vasovala v njegovih višinah.

ŠTIRITISOČA REGISTRIRANA JAMA V SLOVENIJI

ANDREJ KRANJC

retkele je osem let, kar so se na Pologu zbrali predstavniki in raziskovalci iz vseh slovenskih jamarskih klubov ter skupaj počastili in raziskali tik pred tem odkrito 3000. jama v Sloveniji – Pološko jama.

In letos proslavljamo podoben dogodek – odkrita in registrirana je 4000. jama. Čeprav ob tej priložnosti (še) ni bilo nobene proslave, je ta dogodek sam po sebi zelo pomemben: 4000. jama pomeni, da je danes v Sloveniji znanih, registriranih in večinoma tudi raziskanih 4000 speleoloških objektov, kraških jam in brezen; to pomeni, da je bilo v zadnjih osmih letih odkritih 1000 novih jam; in to tudi pomeni, da slovensko kraško podzemlje še ni preiskano. V povprečju je bilo zadnjih osem let odkritih vsako leto 125 jam, povprečno vsak slovenski jamar je v tem obdobju odkril po dve novi jami.

Naj podam kratek pregled razvoja Katastra speleoloških objektov oziroma »jubilejnih«
katastrskih števil. Katastrski material – podatke o kraških jamah in brezni-
– je pričelo zbirati že Društvo za raziskovanje jam na Kranjskem kmalu po svoji ustanovitvi (l. 1910). Prvi slovenski kataster jam je pri Društvu sestavil pred II. svetovno

ČAS IN STAROST

RINALDO STEINER

*Potrpežljivo čaka tih pred vrati
in oprezuje, kdaj bo pozni dan
prišepal, da se strpaš z njim v pristan.*

*Saj s plazom ceste ne želiš vzdržati
korak, kot čas, ki truden si prespati
želi nergač, do včeraj nepoznan.*

*Naenkrat zguban ti obraz je znan,
sad tvojih let, ki se ne da odgnati.*

*Za mizo sedi, pij, kar ti ugaja,
na pragu me ne čakaj in ne stoj,*

*v oči mi glej, povej, zakaj uhaja
ti zagonetna misel pred menoj,*

*saj lepša od začetka je do kraja
izpoved, mir, toplota in pokoj.*

vojno pokojni dr. Alfred Šerko mlajši, osnovo drugemu izvodu katastra, ki ga hranimo v Postojni, pa je postavil dr. Roman Savnik kmalu po ustanovitvi Inštituta za raziskovanje krasa SAZU v Postojni.

Katastrsko številko 1 nosi jama Zlatica, raziskana je bila leta 1925, l. 1953 je bil registriran 1000. speleološki objekt (Brezno na Malem Snežniku), 2000. jama smo praznovali leta 1960, 3000. (Pološka jama) 1966 in 4000. jama je bila registrirana v letošnjem poletju (1974).

Za planince sta zanimivjša objekta s številkami 1 in 3000, saj sta oba v Julijskih Alpah, Zlatica v steni nad Črnim jezerom (7. triglavsko jezero), Pološka jama pa v Osojnici nad izviri Tolminke.

In za objekt s kat. št. 4000 je bila zopet izbrana jama v Alpah, v Triglavskem pogorju – Jama pod Debelim vrhom, kot sta jo krstila najditelja. To sta dva člana Jamarske sekcije PD Železničar iz Ljubljane (ta klub je tudi odkril in prvi raziskoval znano Brezno pri gamsovi glavici, o čemer je poročal tudi Planinski Vestnik), ki sta jama odkrila v letošnjem poletju, ko sta iskala speleološke objekte na ozemlju okoli Debelega vrha (2394 m, nad planino V Lazu).

Vhod v to jama se nahaja v vzhodnem, razmeroma uravnanem pobočju Debelega vrha, v nadmorski višini 1900 m. Sestavljata ga dve odprtini – prva navpična, druga vodoravna – 30 m vsaksebi, ki sta vse leto deloma zatrpani s snegom. Kmalu za vhomom se rov razširi in se, pretežno naravnost, polagoma spušča 130 m daleč v notranjost gore, na koncu pa je zatrpan s kamenjem. Rov je razmeroma velikega preseka (2–5 m), v srednjem delu so razviti celo kapniki. Že zaradi tega je jama zelo zanimiva, saj so tako veliki vodoravni in zasigani rovi v tako veliki nadmorski višini izredno redki.

Sredi tega zgornjega oziroma vhodnega rova se odpira »Brezno pričakovani«, ki drži navzdol v še večje prostore in v splet rogov v več nivojih, vendar še niso raziskani. V tej smeri so jamarji JS PDZ dosedaj prodrli približno do globine 250 m, a konca jame še niso dosegli (podrobnejši opis ter načrt Jame pod Debelim vrhom, kat. št. 4000, bo objavljen v Biltenu JS PDZ št. 12).

Vedno jasneje se kaže, da bo Jama pod Debelim vrhom pomembna ne samo zaradi tega, ker nosi okroglo številko 4000, ampak tudi zaradi svojih zanimivih podzemeljskih oblik in pa velikosti. Predvidevati končno velikost je težko in tvegano, jamarji seveda vedno upamo na rekord, bodisi »dolžinski«, bodisi »globinski«, na vsak način pa Jama pod Debelim vrhom lahko prištevamo, glede na trenutne razsežnosti, poleg Pološke jame, Brezna pri gamsovi glavici in Triglavskega brezna, da omenim le najbolj znane objekte, v vrsto največjih objektov ter obenem največjih povojnih speleoloških dosežkov na ozemlju Julijskih Alp.

JAMARSKI KLUB »ČRNI GALEB« (PREBOLD) V KLEMENŠKOVEM PEKLU

DARKO NARAGLAV

a ime in lego Klemenškovega brezna smo izvedeli v Planinskem Vestniku iz Kocbekovega članka »Savinjske Alpe«. Po teh podatkih smo lansko leto tudi odkrili Klemenškov peklo in se spustili do globine 52 m. Zaradi pomanjkanja opreme smo odstopili od nadaljnega raziskovanja. Pričeli smo se intenzivno pripravljati, saj smo slutili, da bo brezno preseglo globino 200 m.

Teden dni pred glavno odpravo – 21. 4. 1974 – je štiričlanska ekipa ponovno odšla v Klemenškov peklo. Na polici v globini 130 m je ugotovila najboljšo možnost za montažo vitla in naredila dokončen plan za odpravo, ki naj bi trajala dva dni in imela dve strani: transportno in raziskovalno.

Transportna ekipa je imela nalogo, da opremi posamezne odseke v breznu do globine 130 m. Na polici, imenovani »Čakalnica negotovosti« naj bi postavila vitel. Raziskovalna ekipa bi ta čas raziskala in izmerila prostore do zadnje dvorane pred polico, imenovano Jedilnica. Zadnji teden smo največ skrbi posvetili raziskovalni in osebni opremi, kajti vedeli smo, da bo le dobro pripravljena oprema omogočila varno prodiranje in s tem zagotovila tudi uspeh odprave.

Glavna odprava je potekala 27. in 28. 4. 1974. Takoj po prihodu h Klemenškovi domačiji smo pričeli z delom. Razžagali smo debla, ki smo jih potrebovali za nameslitev vitla, in obesili lestvice, po katerih se je spustila transportna ekipa (5 članov). Uro kasneje se je spustila še raziskovalna ekipa. Transportna ekipa je prenesla vso opremo in opremljala posamezne stopnje z lestvicami. Največ preglastic je povzročal vitel in debela, ki so se na več mestih zagodila. Ko je transportna ekipa zapustila »Vhodno dvorano«, je raziskovalno-merilna ekipa pričela z delom. Zaradi že prej omenjenih težav smo napredovali zelo počasi in smo šele po osmih urah bivanja v jami imeli vse pripravljeno za nadaljnje prodiranje v neraziskane prostore. Po spustu v »Brezno Črnih galebov« smo pričeli z raziskovanjem »Velike dvorane«. Nato sta se dva člana spustila do dna brezna in tam sta ostala 5 ur. Raziskala in izmerila sta »Spodnjo dvorano« in nato še sistem »Ilovinate dvorane« s končno globino 310 m. (Brezno se konča kot ena izmed razpok Ilovinate dvorane.) Po končanih raziskavah smo se vrnili do »Jedilnice«, kjer smo postavili bivač in malo zaspali. Ob sedmih zjutraj smo začeli s transportom. Do dvanaestih sta bili zunaj obe ekipi z opremo vred.

Pred začetkom raziskave se je obetal lep dan, pa se je proti večeru sprevrgel v neurje s snegom in dežjem vso noč in ves naslednji dan. Po prihodu iz brezna nas je pošteno namočilo in poiskali smo si zavetje v zasilno urejenem delu Klemenškove hiše. Po dobrem okrepčilu smo se ob 16. veseli nad uspehom z novim klubskim rekordom napotili proti domu.

Dostop k breznu

Od gostišča Sestre Logar v Logarski dolini po gozdni cesti v Matkov kot. Na križišču cesta, ki pelje do Klemenškove domačije, zavije na desno. Pot od domačije do brezna gre po gorskem hrbtu, poraslem s travo, proti robu gozda in ob strmi steni proti vходу.

Opis brezna

Vhod v brezno se nahaja SV od kote 1188 in je 20 m nižje od navedene kote (na geografski karti Ljubljana II po 1:50 000 s koordinatami x 5142, 150, y 5472, 50, z 1169). Leži na S strani pobočja (30° nagiba), poraslega z macesni in smrekami. Vhod je 5 m dolg in povprečno 1,5 m širok. Po 52 m vertikale, ki prehaja v Vhodno dvorano (26 m dolžine in 21 m širine) se v smeri 70° (nagib 40°) spušča navzdol. Brezno se že takoj pri vходу začne širiti in dobiva značilno zvonasto obliko, kar potrjuje domnevo o podornem jamotvornem procesu. Stene so močno zlizane, le tu in tam so manjše razpoke. Po tleh je polno grušča in nekaj večjih podornih blokov. Na stropu dvorane opazimo kapniške tvorbe, največ pa je jamskega mleka v tvorbah, podobnih kapnikom. Brezno se nadaljuje z 10 m slapnja v 340° smeri SZ. Prehaja v 30 m dolgo dvorano, imenovano »Dvorano jamskega mleka«. Dno je pokrito z gruščem in podpornimi skalami. Na več mestih so krajši kamini. V levem delu dvorane občasno teče voda in tvori manjšo kotanjo, stena pa so pokrite z jamskim mlekom. Skozi dvojni vhod se po 15 metrskem breznu, ki leži 80° SV, pride v dvorano, polno grušča in podornega kamena. Strop in stena so zlizane in na več mestih prepokane. Dvorana vpada 170° JV in ima okrog 40° naklona. V levem delu se pravokotno na dvorano brezno nadaljuje, v desnem kotu pa se skozi ožino pride v prostor, ki se kaminsko dviga približno 15 m visoko. Kamin je močno zlizan in žlebast. Razločno se vidi pot vode, ostri robovi pričajo o izredni moči korozije in erozije. Po 15 metrskem spustu pridemo iz dvorane v dokaj veliko dvorano, imenovano Jedilnica. Leži 130° JV. Je 10 m dolga in 8 m široka ter 12 do 15 m visoka. Tla so pokrita s podornim kamenjem. Sigastih in kapniških tvorb ni opaziti, poč pa se lepo vidi smer in vpad skladov. Ob prehodu v nadaljevanje brezna čutimo močan preprih, gotovo zaradi ogromnih dimenzij brezna. Ta se nadaljuje po 8 metrskem navpičnem spustu in 6 m dolgem prehodu visoke razpoke na polico – Cakalnico negotovosti. Polica je sestavljena iz dveh prostorov, ki se med seboj povezujeta z ozko razpoko. Je 4 m dolga in 2,5 m široka. Ogromni prostori Brezna črnih galebov z 80 m globine in 8–10 m širine so pretežno enaki, le proti koncu se nekoliko razširijo in tvorijo Veliko dvorano. Stene kamina nad breznom, ki se dvigajo 15 m nad polico, so zlizane, prepokane in žlebasto. Velika dvorana leži 190° JZ in je 20 m dolga ter 15 m široka. Brezno se nadaljuje po 10 m dolgem grušču in podornem kamenju do 50 m globokega brezna, ki pa je od vseh dosedanjih precej drugačno. Stene so tu močno razžrti, imajo polno ostrih robov in tankih prozornih skorjic. V prednjih prostorih so stene gladke in izlizane, tu pa so močno neenakomerne. Po vsem tem se da sklapati, da je voda bila v tem delu posebno agresivna in je s svojim delovanjem močno razžirala prelomnico. Ob njej so nastale špranje. Po tleh spodnje dvorane je polno podornih skal. V kotanjah opazimo vodo in oblike, ki jih je naredila tekoča voda. So različnih dimenzij. Dvorana leži 180° J smeri. Iz nje tečejo med seboj več ali manj povezani rovi v več smeri. Višina stropa Ilovinate dvorane je od 80 do 150 cm. Po tleh in po stropu prevladuje ilovica. Tla se v manjših stopnjah spuščajo navzdol in so polne razpok, ki potekajo pretežno v isti smeri. So 20–50 cm široke in 10 do 15 m globoke. Povsod opazimo vodo, ki je nekoč zalivala vse te prostore. Strop pa ima zaradi mešanice trših netopnih kamenin sulčaste oblike. Na nekaterih mestih opazimo manjše kapniške tvorbe. To pomeni, da še ni dolgo (v tisočletjih!), odkar je voda odtakla skozi razpoke in omogočila pronicajoči vodi tvoriti kapnike. V smeri 160° JV pridemo do mesta, kjer smo v razpoki merili končno globino. Ta se morda lahko poveča, vendar ne za veliko, saj je globina 310 m verjetno že nekje blizu nivoja Savinje, torej v višini piezometričnega nivoja. Temperatura v bazenu od vhoda pa do konca je od 7–10 stopinj. Skupna dolžina merjenega poligona v breznu je 207 m (brez vertikale).

Nastanek brezna

Brezno je ledeniško-podornega nastanka. Ob kopnenju snega in tajanju ledu pa ob večjih padavinah je voda odtekala s površja. Razžirala in topila je razpoke in prvotne tektonske prelomnice. Zaradi velike višinske razlike med površjem in piezometričnim nivojem je voda med svojim pretokom imela izredno moč in je s svojo silo krepko razžirala. S kamenjem, ki ga je prinašala s seboj, je še večala

erozijska moč. Poleg vode pa so k današnji obliki brezna pripomogla temperaturna nihanja v medledenih dobach in zemeljski premiki, ki so s podari širili in poglobljali brezna. Geološka zgradba brezna je predvsem iz lahke topljivega apnenca, le na nekaterih mestih opazimo trše kamnine.

Sklep

Klemenškov pekel je izredno zanimiv z geološkega vidika. Vsekakor bi bil potrebno, da se temeljiteje rozišče, vendar ne samo z geološkega vidika, temveč tudi iz drugih spaleoloških vidikov. Mi smo le amaterji.

Akcijo v Klemenškov pekel smo opravili z največjim veseljem in radostjo. Kot amaterji smo ljubitelji vsega tepega in prosenečeni v podzemlju. Dosegli smo nov klubski rekord in s tem tudi uvrstitev brezna v prvo deseterico najglobljih brezov v Jugoslaviji. Tako smo peto obletnico kluba kronali s tem uspehom, obenem pa nam je zadoščenje za naš dosedanji trud, pomeni pa tudi spodbuda za nadaljnje delo.

GENERALNA SKUPŠČINA MEDNARODNE ZVEZE PLANINSKIH ORGANIZACIJ (UIAA) V DELNICAH

Generalna skupščina UIAA v Delnicah 5. julija 1974 je imela za nas poseben značaj, saj je bila združena s proslavo 100-letnice jugoslovanskega planinstva oz. PSH. Udeležba je bila zelo zadovoljiva. Tudi ta kaže, da se pomen te mednarodne organizacije krepi. Iz odbora UIAA so bili navzoči: dr. Jean Juge, predsednik; Nassos Tsartsanos, podpredsednik; Pierre Bossus, generalni sekretar; Benoit Guinand, blagajnik; Laurent Extermann, pravnik; dr. Guido Tonella, urednik biltena UIAA (ki je že avgusta 1974 objavil zapisnik o skupščini).

Odposlanci za generalno skupščino so zastopali skupno 29 držav. Prav je, da jih imenujemo: Hans Domcke, DAV – Nemčija; Franz Hiess, OAV – Avstrija; José Van-devoorde – Belgija; Ilja Petrov, Ivan Kostov, Bolgarska turistična zveza; Fritz Wiesner – Kanada; Felipe Ruiz Huidobro – Chile; Chae Sook Syn (ena od ženskih zastopnic) Jae – Eul Park, Myun – Bok Lee, Južna Koreja; José A. Adriozaola, Jorge Pons – Španija; Fritz Wiesner, John Hart – ZDA; Georges Moissidis – Grčija; Julius Nagradi – Madžarska; Abdelghasem Novruzzi – Iran; Jason Hadjidas – Izrael; Ugo di Vallepianá, L. Zobebe – Italija; Funiko Makino, Yone Kiči Makino, Tatsu Kambara – Japonska; Xaver Frick – Lichtenstein; Michel Deffner – Luxemburg; Mustapha Zine – Maroko; Herman Tollenaar R. Jager-ova, A. Nieuwenhuysen-ova – Holandija; F. Munoz Guerra – Peru; Antoni Janik – Poljska; Charles Cevey – Švica; Mireille Zieglerjeva – Švica (CSFA); Jaromir Wolf, Milan Lasak, CSSR, Vitalij Abalakov, Anatolij Černišov – SZ; Jugoslavijo so zastopali: Milan Masalo, Ivo Stanišić, Nada Filipović, Kiso Dipovski, Savo Pantović, Ivica Kovačević, Josip Spover, Leon Panco, Ivo Durbešić, dr. Miha Potočnik, Jelica Marić.

Zastopane so bile komisije za reševalni material, za reševalne metode in za varstvo narave.

Generalno skupščino je z dobrodošlico začel predsednik dr. J. Juge, nakar jo je pozdravil predsednik PSH tov. Božo Škerl, v imenu Delničanov pa predsednik občine M. Tomac. Prevajanje nemščine in angleščine sta prevzela Jelica Marić in Peter Baumgartner, ki je zastopal komisijo za reševalne metode. V svojem letnem poročilu je dr. Jean Juge med drugim dejal: »Utrditi moramo mednarodne vezi, solidarnost in vzajemno podporo, če smo opazili, da postajajo rahlejši ali šibkejši. Pogoji za to je boljša informiranost. Pospeševati moramo z racionalnimi metodami raziskovanje na vseh področjih planinstva in alpinizma in to tako, da bodo od tega imela korist vsi planinci. To slednje bodo opravljale komisije, prva naloga pa je stvar biroja UIAA.«

Nato je na kratko poročal o organizacijskih in finančnih zadevah, omenil, da je maja 1974 v Trentu nagrado UIAA prejel sloviti Sylvain Saudan za prvi smuški vzpon na Mount Mac Kinley.

Nato so se na sporedu zvrstile naslednje zadeve: Zapisnik generalne skupščine v Tbilisiju, obračun za leto 1973, poročilo nadzornega odbora, sprejem Equadorja v članstvo UIAA, sprejem RVHM (Rendez - vous Hautes Montagnes, ki ga vodi Mlle Felicitas de Reznicek, Združenje alpinistk 23 držav); pri sprejemu alpenvereina Južne Tirolske AVST je prišlo do debate - Italija ni imela nič proti sprejemu, pri držala si je le pravico do glasovanja - in AVST (Alpenverein Südtirol) je bil sprejet. Sledil je sklep o povišanju članarine, razprava o finančah UIAA - udeležil se je tudi dr. Miha Potočnik -, proračun za 1975, nakar so sledila poročila komisij. Pri komisiji za reševalni material je prišlo do ostre razprave, ker je zastopnik Francoske planinske zveze nastopil zoper spremembo normativov. Prišlo je do glasovanja, pri čemer je Henry vztrajal s svojim »ne«, edini med petindvajsetimi. Zvrstila so se poročila že imenovanih komisij, poleg njih pa so prišle na vrsto še: Komisija za varovanje, za visokogorsko smučanje, za mladino.

V letu 1975 se bo generalna skupščina zbrala v Avstriji na eni od planinskih koč, sprejem pa bo v Salzburgu. Na skupščini je zastopnica Korean Alpin Club prebrala pismo Lee-ja, predsednika korejske planinske organizacije, ki tudi vabi skupščino UIAA na zasedanje na Koreji. Leta 1975 praznujejo na Koreji 30-letnico ustanovitve kluba in pričakujejo, da se generalna skupščina v najbližji bodočnosti sešla na Daljem Vzhodu. To je le malo verjetno.

KOMISIJA UIAA ZA VAROVALNE NACINE

Zasedanje od 10. do 13. 10. 1974 v Barceloni - Montserrat

Na tem za alpinizem v praksi izredno važnem zasedanju so bile navzoče naslednje države, D, F, GB, I, YU, A, CH, ES, ZSSR, USA, nekatere z najvidnejšimi predstavniki v svetovnem alpinizmu (npr.: Reinhold Messner za CAI, Vitalij Abalakov za ZSSR itd.). Navzoč je aktivno tudi predsednik UIAA, bivši predsednik komisije prof. Jean Juge, kljub 60 letom še vedno vrhunski plezalec. Mnogo je pripomogel k gladkemu poteku zasedanja. Vodil je novi predsednik Peter Baumgartner, polkovnik švicarske armade in poveljnik njene šole za gorsko vojevanje v Andermattu s svojo znano ekspeditivnostjo in načrtnostjo.

Tako je zasedanje kljub vojaški disciplini ali prav zaradi nje uspelo v vsakem primeru z rezultati izredno pomembnimi za plezalstvo. Glavni namen je bil to pot pretresti in proučiti načine navezovanja, zazdaj in najpreje v skali.

Zasedanje se je delilo v dva dela:

1. - čez dan v skalovju Montserrat, kakih 40 km od Barcelone in 1200 m visoko - praktični del

2. - zvečer v Barceloni teoretični in organizacijski del.

ad 1. - V konglomeratnem, za naše pojme ne preveč simpatičnem skalovju pogarja Montserrat s slovitim božjepotnim gorskim samostanom istega imena imajo Katalonci imenito plezalno šolo. V njej smo pregledali vse glavne navezovalne načine in jih praktično preizkusili s padajočo človeško lutko gmote 80 kg.

Pri navezovanju je treba ločiti dva načelno različna načina: samo z vrvjo ali s plezalnimi pasovi, torej z dodatno opremo. Pri enem in drugem pa še navezovanje čez pas in čez prsni koš. Pri nos in še marsikaj se navezuje na povečini slejkopre, kar z vrvo in čez pas. Zlasti v Nemčiji in Avstriji pa se vsi po vrsti navezujejo ali z vrvo ali s plezalnim pasom visoko čez prsa.

Navezovanje čez pas ima vsaj dve prednosti:

- okretnost pri manevriranju z vrvo

- pri vrvmem potegu pride poslednji klin k pasu, zato lahko sežemo visoko

- pri padcu zleze vrv nekoliko na močni prsni koš; pri tem nastane precej elastičnega zaviranja, visenje je sicer boleče, a dolgo časa še ni nevarno in slabe strani:

- če padeš v vodoravni legi z obrazom navzgor, te vrv strahovito zgrabi in ti lahko zlomi hrbtenico v križu, ko noge in trup omahnejo navzdol.

- vrv okrog pasu drsi, naj je vozle kjerkoli; to utegne biti pri padcu tudi nevarno, saj se telo nekontrolirano suče, ko pride do prestreznega sunka.

- vrv rada pride med noge, to pa te pri padcu bliskovito postavi na glavo.

- vozli se močno zadržujejo, zato se vrvi težko rešiš.

- pri plezalkah so ogrožene dojke.

Navezovanje čez prsi - zlasti s pasom - pa ima naslednje nevarnosti:

- pri padcu obvisiš sicer pokonci, toda vrv ali plezalski pas te stisneta pod pazduhama; že po 20 minutah lahko nastopijo tolikšne poškodbe obtočil, da po nekaj dnevih umreš »brez večjih poškodb«.

- brez plezalskega pasu so rebra v znatni nevarnosti.

- če zanka ni dobro stisnjena, se pri sunku lahko zmuzneš skozi jo v večnost.

- zadnji klin ti pride, ko se vrv nategne, nekako v višino ust, tako da nadenj ne moreš seči kaj prida.

in dobre strani, zlasti s pasom:

- ob padcu v prsni pas s širokimi oprti se prestrezna sila prenese na široke površine, poškodbe so minimalne.

- pas lahko z vrvo vred brž odpneš in se rešiš vrvi.

- dojke plezalk niso v nevarnosti.

Mnogo enih in drugih šibkosti izgina, če uporabiš poleg prsnega še sedežno varovanje. Vendar mora prestrezna sila zgrabiti najprej na gornjem delu okrog prsi, šele za tem pa okrog stegen. Narobe bi namreč stisk trupa zaradi vztrajnosti proli sedalu lahko stisnil ali uklonil hrbtenico in jo poškodoval. V vseh točkah je neštet praktičnih fines. Poskusi z lutko so nam jih nekaj razkrili ad oculos. Spuščali so jo precej vstran od varovalnega klina. Varovanje je bilo urejeno z vozlom UIAA na klinu, varujoči pa je bil varovan zase na svojem klinu, kot se to močno priporoča. Rokavic ni bilo treba, padce si

lahko držal brez njih in to enoročno, le vzol v vponki mora biti pravilen. Zapazili smo naslednje nevarne položaje:

— lutka privezana le okrog prsi ob padcu v prazno pod previs silovito zaniha proti steni, v kateri je urejena varovanje, in s čelada in s trupom z vso silo hrbino trešči v skalovje.

Abalakov je stoično ugotovil: Kaput!

— lutka privezana samo čez pas se, ko jo vrv prestreže, vlečne nazaj in hkrati prelomi v pasu v divjem sunku in še ob steno go trešči. Abalakov komentira: pokojnij!

— lutka privezana s popolnim pasom (prsnim in sednim) elastična vrv vrže nazaj navzgor, na kar lutka naredi salto, tada tako, da ji vrv pride med noge, hkrati pa z glavo trešči navzdol ob steno, brez čelade, kajti izgubila jo je že pri saltu (priletela je kot pospešena bomba med nič hudega sluteče gledalstvo. K sreči ga je bil vselej previdni polkovnik primerno odstranil).

Abalakov stoično: ōmer! (umrl).

Tako smo imeli kar mimogrede tri mrtve: zgovoren dokaz, kako silno nevarni so lahko padci celo brez dotika s skalo in celo ob najbolj smotni navezavi.

Dalje smo si kritično v luči naših poskusov ogledali razne plezalne pasove iz oprti, vrvi, vponk, zaponk, prsne, kot jih nosijo zlasti ekstremisti iz D in A, sedne in kombinirane. Od slednjih najboljše odreže lepo prilagodljivi Cassinov.

Do besede pa pridejo tudi navezave brez pasov: Rekli smo jim sicer »improvizacije«, vendar imajo v praksi zdaj in še za dolgo svojo večino. Podpisani sem predvajal svojo zamisel: zgoraj je navezava lahko samo čez pas ali čez prsi, s spodnjim sednim delom pa je povezana preko kosca iste vrvi tako, da prestreže sunek zagrabi najprej zgoraj, nato šele spodaj. Vse elemente zlahka naravnas po želji in potrebi. Na vrvi lahko visiš dolgo in udobno. Sam practicus prof. Juge mi je pri tem krepko pritegnil. O stvari bo tako še govora. Sedež sem razvil iz sedeža inž. Draga Zagorca (glej PV 7/1965 str. 312) s tem, da sem mu dodal važni hrbtini del in — po želji — naramnica, ki vezela tudi stegenski zanki, da ne drsita navzdol. Seveda terja taka navezava kaka dva sežnja več vrvi, npr. za oba plezalca vrv 50 m namesto 40 m, kar je lahko dodatna prednost (npr. spust ob dvojni vrvi).

Po res napornem udejstvovanju v skali v prekrasnem južnem vremenu so nas katalonski (ne kar španski) alpinisti čudovito pogostili, prvi dan v domači hribovski gostilni z neznansko dobro pico in pižčo, drugi dan pa z veležarom sredi gora, pripravila so ga domača ženska iz bližnje vasi, enostavno, a tako nenavadno sočna in originalna, da se naš balkanski »ražanje« kar skrije. Učinek obkrajni in izostali in mnogi smo si naročili »špansko kuharico« ...

ad 2. — drugi del v Barceloni vsak večer pozno v špansko noč in celo na dan odhoda dopoldne je bil posvečen analizi rezultatov in iz nje izvirojoči pripravi za bodoče delo komisije. Ob koncu bo to rodilo kar primerno brošuro UIAA o varovanju. Vendar bo da nje še dolga pot.

Poleg tega smo seveda opravili še druge potrebne stvari. Spomnili smo se nepozabnega tovariša Pietra Gilardoneja, močnega mladega alpinca, ki nam je bil v Vareseju in v Andermattu s svojo požrtvovalnostjo toliko pomagaj. Vzel ga je ledni plaz v Brenvi. Tudi on, kat sicer vsak član komisije, je bil izvoljen ad personam na eksperimentalnem komiteju za 5 let. Delegat mora biti praktik. Zaradi obilice dela v bodoče se bo komisija že v 1975 sestala dvakrat. Člani so dolžni rezultate natančno objavljati v svojih domačih glasilih, njihova organizacije pa poskrbeti za material pri poskusih in seveda za njihove potne stroške. V komisiji naj bi vključili tudi zdravniške aktivne plezalce. Ugotavlja se, da postaja vpliv in glas UIAA vse jačji.

Oblikovana so bila pravila, kako ne sme biti narejen plezalni pas, npr.:

- ne sme imeti nikakih vidnih šivov
- prsni del naj prevzame le eno tretjino obremenitve
- mora biti tak, da se lahko hitro obleče in sleče
- pasovi morajo biti široki vsaj 5 cm.

H koncu je bil za podpredsednika komisije izbran z plavazom znani katalonski alpinist, himalajec Jordi Pons, ki je bil tudi v Delnicah. Zasedanje je organiziral požrtvovalno, učinkovito, nosploh vzorno. Za naslednje zasedanje z glavno nalogo »ravnanje v snegu in ledu« je bil z velikim navdušenjem sprejet predlog Abalakova in Černiševa Kavkaz v začetku junija 1975, in to 10 dni na Elbrusu v tamošnjem domu, kjer imajo sovjetski alpinisti svoj šolski »poligoni«.

Za zaključek nam je predsedstvo občine Barcelona priredilo prijeten banket, ki mu je sledil — za najpodjetnejša — še ogled ognjevitih domačih plesov »flamencos«.

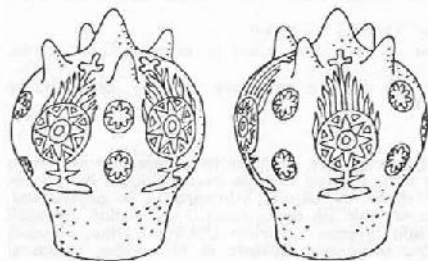
Težko smo se ločili od 12 milijonskega naroda Katalancev, ki jim z nekaj milijoni v južni Franciji ni dana niti nacionalna svoboda, kaj šele država in to v »moderni« Evropi generala de Gaulle, v njegovi »l'Europe des nations« praznih besedi. Le kdaj se bodo večinski narodi zavedali, da so manjšine pravzaprav oni sami v svoji samozagledanosti, pravi nosilci napredka pa so le oni mali, trpinčeni manjšinci! Zgledov za to po vesoljnem svetu pač ne manjka, kar ozirom se. Quousque tandem — doklej še!

Francé Avčín

POZIV ALPINISTOM

Podpisani naprošam vse naše alpiniste, ki so kdaj doživeli resen padec v vrv, da mi pismeno sporoče v interesu alpinizma vse važne nadrobnosti o padcu, udeležencih, kraju, skali, vrvi, vponkah, klinih, trajanju visenja, načinu navezave, poškodbah, rešitvi itd. Te informacije iz vsega sveta bodo komisiji UIAA za načine varovanja in komisiji za varnostni material v gorah pri njunem delu in odločitvah močno koristile, koristile pa seveda tudi vsem plezalcem.

Francé Avčín
YU — 61000 Ljubljana
Lepi pot 25

Trniča na pol turnčkov. Iz planšarske kulture na Veliki Planini Risol arh. Vlasto Kopač

DRUŠTVENE NOVICE

POROČILO O ZBORU MLADINSKIH VODNIKOV IZ PLANINSKIH ZVEZ ČLANIC UIAA V DOLINI MALJOVICE V GOROVJU RILE (BOLGARIJA)

Zbor je organizirala Bolgarska planinska zveza ob 30 letnici osvoboditve Bolgarije, povezani z letnim taborom ca. 200 njihovih alpinistov. Zbora se je udeležilo 29 predstavnikov iz 11 držav, članic UIAA: Velika Britanija, Zvezna republika Nemčija, Holandska, Švica, Španija, Avstrija, Čehoslovaška, Madžarska, Grčija, Bolgarija in Jugoslavija (z dopisom od 26. 6. t. l. so bile vse jugoslovanske zveze vabljeni, da pošljejo svoje predstavnike, vendar ni bilo prijav).

Zbor je potekal po naslednjem programu:

30. 8.: Ljubljana–Beograd–Sofija; 31. 8.: Sofija–Maljovice (gorovje Rile); nastanitev v šolskem centru Bolgarske planinske zveze; krajši pohod do koč Maljovica in slovesna otvoritev zbora; 1. 9.: Tura–dolina Maljovica–bivak Orlovec–Orlovec–Maljovica; pogovori; 2. 9.: Tura – vzpon po klasični in akademski smeri v Elenin vrh; pogovori; 3. 9.: ogled Rilskega samostana; pogovori; 4. 9.: pogovori; vrnitev v domovino.

Pogovori so obsegali:

Informacija o organizaciji planinskega šolstva. Z organiziranim planinskim šolanjem so začeli pred 20 leti. Danes imajo dva centra in sicer v Maljovici in gorski skupini Pirin.

Center v Maljovici je nastanjen v elegantni, nekaj let stari zgradbi s približno 70 ležišči. Ima večjo predavalnico, potrebne šolske rekvizite, srednje veliko strokovno knjižnico, avdiovizualna sredstva, lastno kuhinjo, gostinske prostore in lep taborni prostor v neposredni bližini. Danes v tem centru vzgajajo vse specifične planinske kadre. Šolo vodi zaslužni mojster alpinizma in reševalec, sicer pa docent na Visoki šoli za telesno kulturo v Sofiji – Georgi Athanasov. Pomagajo mu dobri alpinisti.

Predstavniki iz Bolgarije in Švice so pokazali zbirke barvnih diapozitivov iz svojih vzgojnih akcij.

V okviru zbora so bili tudi pogovori MK UIAA, katerih so se udeležili tudi drugi zborovalci. Težišče pogovorov MK je bilo posvečeno:

Pregledu in oceni sprejetih vprašalnikov o mladinski planinski aktivnosti v deželah – članicah UIAA.

Dvostransko in večstransko mladinsko planinsko sodelovanje je potrebno še raz-

vijati. K temu naj tudi v bodoče pomagajo uradna srečanja v okviru UIAA. Sosedski odnosi naj se krepe z meddržavnimi srečanji, ki se nadaljujejo z zbori med planinci pokrajin, mest in sekcij (podobno kot imamo v Sloveniji sodelovanje s planinci Julijske krajine in Koroške). Eventualne želje za sodelovanje s tujimi alpskimi organizacijami, članicami UIAA naj zainteresirani sporoče na naslov Planinske zveze Slovenije.

Pri nadaljnjih mednarodnih prireditvah v okviru MK UIAA se uvede finančna participacija udeležencev oz. njihovih organizacij.

V letu 1975 prireja Luksemburška planinska zveza v Belgijskem plezalnem vrtcu štiri dnevni zbor mladinskih vodnikov.

Španska planinska zveza bo organizirala na Pico d'Europa naslednji zbor mladih planincev. Razpise za obe prireditvi bomo pravočasno posredovali.

ing. Danilo Škerbinek

VZGOJNO IZOBRAŽEVALNE AKCIJE PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

1. akcije pionir-planinec, 2. planinska šola, 3. letni tečaj za mladinske vodnike, 4. zimski tečaj za mladinske vodnike, 5. tečaj za mentorje planinskih skupin, 6. tečaj za instruktore planinske vzgoje, 7. strokovno izpopolnjevanje mladinskih vodnikov in instruktorjev planinske vzgoje, 8. tečaj za gorsko stražo in varstvo narave, 9. seminar za mlade pisce, 10. seminar za gospodarje planinskih postojank, 11. seminar za skrbnike planinskih poti, 12. alpinistična šola, 13. letni alpinistični tečaj, 14. zimski alpinistični tečaj, 15. letni alpinistični tabor, 16. zimski alpinistični tabor, 17. odprta šola turnega smučanja, 18. tečaj za vodje planinskih izletov, 19. seminarji za instruktore alpinizma, 20. izpiti za gorske vodnike, 21. letni tečaj GRS, 22. zimski tečaj GRS, 23. izpiti za člane GRS, 24. vežbe in preizkusne akcije GRS, 25. tečaj za vodnike lavinskih psov, 26. tečaj za pomočnike helikopterskega reševanja, 27. letni tečaj za instruktora GRS, 28. zimski tečaj za instruktora GRS.

Pestro in razvejeno delo komisije za vzgojo in izobraževanje! Treba je vse to voditi po enotnem učnem programu, določiti nazive absolventov in še marsikaj, da bo vse skupaj steklo, kakor je treba in kakor je zamišljeno.

25 LET PD VELENJE

Agilni planinski bivši in sedanji odborniki so se z drugimi vabljenimi gosti zbrali v soboto 26. oktobra popoldne na Paškem Kozjaku, da bi proslavili četrstoletno delovanje PD Velenje.

Vse navzoče, med njimi tudi predstavnika PZS prof. Tineta Orel iz Ljubljane, je pozdravil predsednik PD Velenje prof. Peter Ficko.

V svojem govoru je poudaril, da je hkrati z rastjo novega mestnega naselja Velenja raslo in se vse bolj in bolj krepilo tudi planinsko društvo. Od 87 članov iz leta 1954 je zraslo število že na okrog 2000 članov, tako da je sedaj velenjsko društvo med 125 društv v okviru Planinske zveze Slovenije na 8. mestu v Sloveniji. Četrstoletna doba sicer ni visok jubilej vendar je društvo v navedenem obdobju storilo marsikaj koristnega. Z dograditvijo Doma na Paškem Kozjaku in z izgradnjo nove ceste, ki ne bo služila samo planincem ampak predvsem delavcem in kmetom za boljšo povezavo s Šaleško dolino, je društvo storilo velik in pomemben korak v svojem 25 letnem delovanju.

Poleg tega pa je društvo posvetilo veliko skrb množični vzgojno izobraževalni kakor tudi izletniško rekreativni dejavnosti svojih članov. Brez dvoma je upravičilo svoj obstoj in potrdilo vlogo v naši družbeni skupnosti, ki mu pripada. Še zlasti je pohvalil člane šaleškega alpinističnega odseka, ki so se povzpeli v sam vrh jugoslovanskega alpinizma in poudaril, da je treba to »žlahtnino« planinske dejavnosti še bolj gojiti in jo tudi finančno podpirati. Ob zaključku svojega govora je predsednik Ficko podelil še priznanja dolgoletnim planinskim delavcem: Ivu Jamnikarju, Stanetu Jamnikarju, Alojzu Penšku, Vinku Ocepku in Francu Ojsteršku.

Nato je spregovoril še prof. Tine Orel, ki je v imenu Planinske zveze Slovenije čestital velenjskim planincem k lepemu jubileju in se jim hkrati zahvalil za njihovo vsestransko delovanje na področju našega planinstva in alpinizma. Predstavniki sosednega planinskega društva iz Šoštanja Viktor Kojc je velenjskim planincem za njihov jubilej v imenu PD Šoštanj poklonil umetniško sliko. Po slovesnem delu večera se je v Domu na Paškem Kozjaku razvil sproščen razgovor in planinsko rajanje.

V. K.

BADJUROVA KROŽNA POT

Litijsko planinsko društvo doslej še ni predstavilo svoje nove krožne poti v planinskem glasilu, zato naj storim to sedaj, čeprav z zamudo.

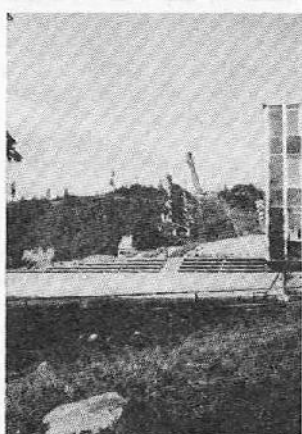
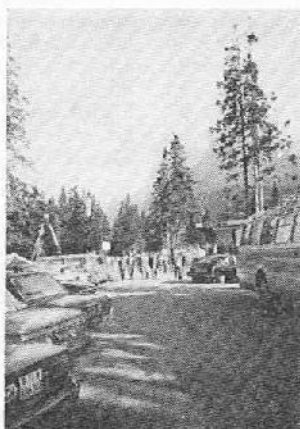
Badjurova krožna pot je imenovana po turistično-planinskem delavcu Rudolfu Badjuri, namenjena pa je predvsem mladim planincem, čeprav se je ne bodo branili niti starejši člani. Poteka po srednjevisokem in tudi nižjem predalaskem svetu Gornjega Zasavja, in sicer: od železniškega in avtobusnega postajališča Renke preko Ostreža, Velike Preske in Tisja, mimo gradu Bogenšperk do dolenske Pristave nad Stično, preko Obolnega do plan. doma na Jančjem, ki ga upravlja litijsko planinsko društvo. Od tod se spusti pot do žel. postaje Laze, na drugi strani Save pa se dvigne do Murovice, Ciclja in Slivne, se spusti do arheološko znanih Vač in zavije na Za-

LETNO SREČANJE IKAR IN V. LUK V TATRAH NA ČESKEM gl. str. 97

Konec septembra 1974 so tovariši iz ČSSR organizirali VI. Mednarodno konferenco o nesrečah v plazovih in letno skupščino Mednarodne komisije za reševanje v gorah (IKAR). O srečanjih bomo še poročali, tokrat naj zadošča nekaj fotografij.

1. Horska služba, naša češka posestrima ima v Starem Smokovcu lep in ugleden dom. Za varnost v gorah pa poleg številnih prostovoljcev skrbi tudi nekaj poklicnih reševalcev.
2. Zbrali smo se pod vrhovi Visokih Tater; kolona avtomobilov iz vseh alpskih in gorskih dežel Evrope pred hotelom FIS blizu bregov malaga, sanjavega Štrbskega jezera.
3. Sadobna idila v Tatrah: žičnica, gozdovi, stene, grebeni, pozimi smučišča. Sicer pa ne pozabimo, da žičnica v Tatrah niso nekaj novega; petične turiste in smučarje so vodili v višave že v letih pred 2. svetovno vojno.
4. K hotelu FIS sadi mimo savne, bara, telovadnice in nenehnega vrvenja gostov tudi smučarska skakalnica. Poznano jo tudi naši skakalci, ki so se na njej že pogosto borili za športna odličja.
5. Ob vznožju Tater leže ližna, lepo urejena in nadvse čista mesteca s privlačnimi parki, macesni, negovanimi zgradbami in množicami radovednih turistov, ki se vsak dan, pozimi in poleti, jeseni in spomladi prelivajo po njihovih uličicah.
6. Trije prijatelji in znanci naše GRS: zdravnik dr. C. Flora s soprogo in šef porsennskih žičnic iz Davosa, Nic Kindischi, specialist za reševanje iz plazov.
7. Njemu in podobnim je namenjeno delo reševalcev. Rešen iz objema plazu, ki je spomladi 1974 zasul igrivo družbo gimnazijcev in ugnobil kar 14 mladih življenj. Vselej, kadar se spomni na dogodke tistih dni, leže mlademu možu na obraz senca. Radost nad mladim življenjem zatemni zavest, da je objem uničujoče bele gnote neusmiljeno izbrisal iz vrst živčih prijateljev in znanec, ki jih ni moč pozabiti.
8. Srečanje je treba izkoristiti. Pomenki v veži in na hodnikih doma Horske Službe v Starem Smokovcu. Včasih človek v odmaru naredi še kaj več kot za konferenčno mizo.
9. V naših vrstah se že pojavljajo mlajša sila. Kanada, Finsko in še nekatere zastopajo tovariši iz generacije, ki so je ravnokar prebila v sredino dogajanja. Ob profesorju Felixu Germainu, našem dolgoletnem prijatelju, in zastopniku IFM Louisu Burdetu naš novi znanec iz Finske.

inž. Pavle Šegula

VYSOKÉ TATRY
Strbské Pleso

NÍZKE TATRY
Jasná

26. - 29. IX. 1974
ČSSR

savsko – Sveto goro. (Tu naj omenimo, da je 2. 11. 1974 pogorel plan. dom PD Zagorje, ki ga pa prizadevni Zagorjani pospešeno obnavljajo). Z Zasavske – Sve- te gore se pot vzpne še na sosednji Ro- viški vrh, z njega pa se mimo vasi Seno- žet spusti do Save pri Renkah in s tem zaključiti.

Navedena krožna pot zajema važnejše kraje in spomenike iz NOV iz starejše slovenske ali predslovenske zgodovine, pomembnejše sredogorske vrhove in pla- ninske domove v Gornjem Zasavju.

Dolžina poti je ca. 100 km, tako da jo je možno prehoditi v 4 do 5 dneh ali pa v krajših odsekih z nedeljskimi izleti ne- kaj dni več.

Planinsko društvo Litija je izdalo tudi manjši vodnik z opisom krajev in poti ter kontrolni dnevnik. (Dnevnik in vodnik se lahko naroči pri PD Litija na naslovu: Gretič Jože, Valvasorjev trg 12, Litija). Za prehojeno pot ima društvo pripravlje- ne tudi spominske značke. Markacije so običajne.

Ob koncu naj navedemo, da je društvo odprlo še ne popolnoma končano krožno pot na interni proslavi že 23. 12. 1973. leta v čast 80 letnice slovenske planinske organizacije in v spomin na 10 letnico smrti Rudolfa Badjura. Uradna otvoritev Badjurove krožne poti je bila na Jančjem 30. 6. 1974. Po uvodnih besedah pred- sednika društva tov. A. Jesenška je imel glavni govor o liku in delu pok. R. Bad- jure ter o pomenu transverzalnih ali krož- nih poti prof. Tine Orel. Tudi tov. Stanko Kos je povedal nekaj tehničnih misli o planinskih markacistih in njihovem odgo- vornem delu. Kot gostje sta se udeležili proslave tudi ing. Tija Badjura in sva- kinja pok. R. Badjura. K prijetnejšemu vzdušju so pripomogli še pevci »Lipe« iz Litije, ne nazadnje pa tudi lepo, sonč- no vreme, ki je z Janč omogočalo ču- dovito lep razgled.

V. D.

OB LIKOVNI RAZSTAVI »NAŠE GORE« V KRANJU

Za zaključek jubilejnih prireditev v vrsti uspešnih akademij in proslav ob 75 letnici PD Kranj so prizadevni kranjski planinci pod neutrudnim predsednikom Francijem Ekarjem organizirali likovno razstavo »Naše gore«, združeno s koncertom Ko- roškega akademskega okteta v aranž- manu Koncertne poslovalnice Kranj, obo- je v Galeriji in baročni dvorani v kranj- ski mestni hiši 26. XI. 1974.

Uvodni besedi predsednika društva je sle- dila spremna beseda tov. Bebe Jončičeve, kustosa v kranjskem muzeju. V strnjenih besedah je podala okvir razstave, ki se je iz prostorskih razlogov morala omejiti

na tematiko visokogorskega sveta po možnosti brez figurlike in kakršnekoli žanrske primesi, po slikarski tehniki pa na razstavo oljnih podob.

Razstava je bila zamišljena kronološko. Ob otvoritvi je izšel tudi okusen katalog. Poleg kataloga slovenjograške razstave l. 1965 »Gore v podobi«, poleg slovenske planinske bibliografije in Ložarjevega predvojnega prispevka v Planinskem Vest- niku predstavlja pregled nekaterih naj- bolj znanih slikarskih upodobitev sloven- ske gorske pokrajine. Verjetno bi kak almanah slovenske gorske umetniške po- dobe ustrezal globlje kot izdani slo- venski fotoalbumi, ki tudi niso bili po- ceni za založbo ne za kupce. Morda je 200 letnica prvega vzpona na Triglav l. 1978 prava priložnost za slovenske za- ložniške hiše?

Skupno je bilo razstavljenih 30 del slo- venskih slikarjev od 19. stol. do danes. Razstava je obsegala kronološki prerez slovenskega krajinarskega slikarstva v zadnjih 150 letih.

Stara mojstra Pernhart in Karinger sta seveda zavzela ključni mesti. Pernhart s svojo značilno romantično iznainsirano podobo Triglava – za katero je staro SPD čutilo potrebo, da jo izda kot raz- glednico, – pri Karingerjevem Stolu pa imaš občutek, da si sredi pokrajine v večernem soncu. Morda je Beneschev Triglav gledan iz Staničeve kočice od daleč bolj spektakularen od onih dveh, vendar nima enake umetniške vrednosti. Jamova Martuljkova skupina sicer bije z zeleno barvo vendar učinkuje zanosno in osve- žujoče. Koželjeva Panorama Martuljka (ne z Vršiča, kot je zapisano v katalogu) je zorno manj znana podoba, ki učinkuje tudi po svojem slikarskem slogu. Hodni- kova Planina na Kraju je svojstven izraz bohinjskega slikarja.

Mehke Pavlovčeve poteze Grintavcev z domačijo v ospredju so lepo dopolnilo v galeriji gorskih impresij. Polajnar s Tre- tim triglavskim jezerom izpoveduje veli- častno divjost in zagonetnost sveta, za katerega Kugy pravi »da se ne zna sme- jati«. Za razliko od njega Ljubo Ravnikar slika svetle horizontale Škratice (slika v katalogu je obrnjena). Adamič Peter je zajel Lepo Špiče z Vršiča v svetlobi de- ževnega dne in razpoloženja. Zlati sij tonečega sonca, ki utripa na stenah Moj- strovke in Travnika je na platno prenesel Božidar Jakac. Dora Plestenjakova je v gorski naravi dojela svoj izraz upodo- bitve, dojemljiv vsakemu po občutju in razpoloženju. France Krauzer je v Mali Mojstrovki upodobil veličastje gora v alpinističnem siju. Tone Tomazin ljubi skrite koticke v gorah. Jože Trpin ostaja zvest svojemu pogledu na gorski svet. Iva Šubic in Kamilo Legat sta posegla po modernističnem upodabljanju gora.

Razstavo je priredilo planinsko društvo, ne galerija. Kriterij je bil le sloves slikarja, ne tehnika ali izobrazba.

Kdor slika, fotografira ali piše, ta vidi več. Ustvarjanje je več kot opazovanje, razstavljanje ali objavljane več kot doživljanje. Vsak še tako skromen in anonimni ustvarjalec s tem da dela za sebe – dela za sočloveka. Ali v tem ni nekaj, na kar v težnji za Človeka v masovni Družbi vse preradi pozablamo?

Tone Strojín

SLAVNOSTNA AKADEMIJA PD MENGES

(Uvodna prireditev v Tednu mengeških planincev, 8. 11. do 16. 11.)

Dejavnost nekega planinskega društva se izkazuje tudi v tem, koliko pomeni v kulturnem življenju na tistem področju, kjer deluje. Taka načelna ugotovitev je našla svojo praktično potrditev na slavnostni akademiji, ki so jo mengeški planinci organizirali kot uvodno slovesnost v svoj planinski teden, ki so ga posvetili 100 letnici jugoslovanskega planinstva. Nastopali so pevski zbor Svoboda iz Mengša, harmonikarski orkester Svoboda prav tako iz Mengša in folklorna skupina. Poleg planinskega poudarka je akademija nakazala še nekaj drugega. Taka planinska organiziranost namreč, ki se izkazuje v sodelovanju krajevnih kulturno umetniških društev in v organiziranju kulturnih tednov in raznih razstav, je prav gotovo oblika javnega delovanja, ki naj bi ga planinci na svojem področju intenzivno razvijali.

Mengeški planinci so od 8. do 16. novembra želeli predstaviti širšemu občinstvu vse »žive« kulturne dejavnosti tega kraja, v katerih so med drugimi udeleženi tudi planinci. Tako se je slavnostni akademiji priključila tudi razstava planinske fotografije, tako so v ta teden vključili tudi predvajanje planinskih filmov v kinu Mengeš, gledali so premiero turističnega filma Dekliščina v Mengšu, organizirali so planinsko predavanje z barvnimi diapozitivi in organizirali so izlet v »neznano«, na Primorsko. Zajetna zamisel je terjala gotovo mnogo organizacijskega dela in je ob tem angažirala prav vse razpoložljive »planinske sile« v Mengšu in okolici. Pevski zbor Svoboda je pod vodstvom Tomaža Habeta zapel Aljaževo Triglav moj dom in štiri narodne. Govor o kulturnem pomenu planinstva je imel predsednik kulturno literarne komisije pri PZS Tone Strojín; v njem je predvsem poudaril človekovo navzočnost v gorah in čustveno navezanost na gorsko naravo. Predvsem je podčrtal kulturni pomen planinskega delovanja v okviru pla-

ninskih organizacij in zunaj njih. Nastopil je tudi mladinski harmonikarski orkester Svoboda pod vodstvom Pavla Kosca.

Organizatorji so v spored vključili podelitev zlatega odličja neumornemu planincu Lojzetu Hočevanju in diplome udeležencem tečaja mladinskih vodnikov, ki je bil v oktobru v Kamniški Bistrici oziroma v Kamniku. Nastopila je tudi folklorna skupina Svobode iz Mengša. Vmes pa so se vrstili citati dr. Henrika Tume in dr. Juliusa Kugyja, ki jih je bral Marijan Krišelj. Z avizom Pavla Kosca, ki ga poznamo z oddaje Odmevi z gora, je bila akademija zaključena. Tako delovanje planincev je vsekakor vredno pohvale. Upajmo, da bodo temu zgledu sledili tudi planinci v drugih naših večjih središčih. Velika dvorana v Mengšu je bila nabito polna.

K. M.

SREČANJE MLADIH PLANINCEV V ZGORNJI ŠČAVNICI

Letos je mladinski odsek pregledal celoletno delo v začetku oktobra. Akcij, izletov, predavanj ni bilo malo. V okviru MO deluje 10 planinskih sekcij na osnovnih šolah.

V soboto, 19. oktobra se je zbralo v prijetnem slovenjgoriškem kraju v Zgornji Ščavnici 290 mladih planincev. To je bila sklepna prireditev tekmovanja planinskih skupin. Po ogledu nove šole in okusni malici so se zbrali v dvorani, kjer je bila podelitev nagrad in priznanj planinskim skupinam. Po uvodnih besedah predsednika PD Maribor-matica tov. Stojana je načelnik MO podelil vsem desetim šolam priznanja in knjižne nagrade, najboljšim pa še praktična darila. Prvo mesto je tokrat zaslužila planinska sekcija na OŠ Franca Rozmana (dobila je prehodni pokal, diplomu, knjigo in torbo prve pomoči), drugo mesto OŠ Ludvika Pliberška v Mariboru (diplomo, knjigo, torbo prve pomoči), tretje mesto pa OŠ Zg. Kungota (diplomo, knjigo, kroniko). Bronaste in srebrne znake Pionir-planinec je podelil mentor MO tov. Verstovšek, znake petim novim MV pa načelnik MK PZS Franjo Krpač.

V preteklem šolskem letu je vodil največ izletov MV Gorazd Kranjc. Dobil je posebno priznanje – prehodni vodniški cepin, ki mu ga je izročil predsednik PD Maribor-matica.

Srečno Pungartnik in Gorazd Kranjc sta nato prikazala delo planinskih skupin v preteklem šolskem letu z izbranimi diapozitivi.

Po končani slovesnosti so se mladi planinci zbrali na šolskem dvorišču, kjer so pekli kostanj in se šli družabne igre.

A. Kolar

25-LETNICA PD KOPER

Na jubilejni 25. očni zbor so se obalni planinci zbrali 17. decembra 1974. Dvorana občinske skupščine Koper je bila skoraj premajhna za vse, ki so se zbora želeli udeležiti. Za slovesno občutje je poskrbel moški pevski zbor Luke Koper pa društvena mladina, ki se je izkazala s pevskimi in glasbenimi točkami.

Društvo je bilo ustanovljeno 4. 3. 1949 kot podružnica SPD Trst. Takrat je štelo 62 članov. Danes, po 25 letih združuje kar 1478 planincev, od tega dve tretjini mladine. Mladi se povezujejo v mladinskem odseku, ki organizira planinsko šolo po skupinah.

Društvo je postavilo in uspešno upravlja kočjo na Slavniku. Tudi alpinistični odsek je zrasel ob naši obali. Na Črnem kalu je nastal že kar pravi plezalni vrtec. Markazijski odsek skrbi za pota, propagandni za obveščanja in planinska predavanja. Leto je organiziral tudi proslavo društvenega jubileja na Slavniku.

Stalen, zelo resen problem, ki bistveno ovira društveno aktivnost, je pomanjkanje društvenih prostorov.

Dolgoletni člani društva so za aktivno delo prejeli društvene pohvale.

Društvu in nagrajencem čestitamo in želimo tudi v bodoče delovnih uspehov.

dr. Peter Soklič

OB 50-LETNICI SMRTI DR. KLEMENTA JUGA

Odbor PD Nova Gorica je priredil spominsko slovesnost ob petdesetletnici tragične smrti goriškega rojaka, planinca in alpinista dr. Klementa Juga.

Spominska slovesnost je bila 4. novembra letos v Novi Gorici v veliki dvorani občinske skupščine. Spominski govor je imel prof. Branko Marušič, ravnatelj Goriškega muzeja. Goriški oktet pa je zares od srca zapel vrsto slovenskih pesmi – predvsem planinskih in narodnih. Na programu je bil tudi recitator Stane Raztresen iz Trsta, ki naj bi deklamiral dve pesmi (dr. Gradnik in L. Zorcut) ter prebral odlomek iz Jugovih zbranih spisov, žal pa so recitacije odpadle, ker je zaradi zaposlenosti v gledališču recitator sodelovanje moral odpovedati. Proslava je sicer uspela, z recitacijami pa bi dobila še popolnejšo vsebino.

Prireditve so se udeležili mnogi planinci ne le iz Nove Gorice, pač pa tudi s Krasa, Vipavske, Tolminske, iz Gorice, Ljubljane in Jesenice. Seveda pa so prišli tudi mnogi drugi, ki sicer niso planinci, so pa poznali Klementa Jugo in so počastili njegov spomin. Navzoči so bili tudi mnogi Jugovi sorodniki.

Isti večer je zastopstvo PD Nova Gorica počastilo spomin dr. Klementa Juga pri njegovi rojstni hiši, v katero je vzdana spominska plošča.

R. H.

OBČNI ZBOR PLANINSKE SEKCIJE VZGOJNEGA ZAVODA GORENJI LOGATEC

Gojenci Vzgojnega zavoda Gorenji Logatec so se 7. novembra 1974 zbrali na občnem zboru planinske sekcije, v katero je včlanjenih polovica gojencev zavoda. Na zboru so ocenili dejavnost v preteklem času, ki je zelo pestra, in sprejeli program za naslednje obdobje.

Na 15 izletih s povprečno udeležbo 10 udeležencev so se seznanili tudi z osnovami plezanja. Smučarske tečaje so popostrili s turno smuko. Štirje njihovi vzgojitelji so se udeležili mentorskega seminarja, od teh dva zimskega tečaja za MV, eden pa instruktorskega tečaja. Letni tečaj za MV je uspešno opravil gojenec doma, ki je bil v preteklem obdobju načelnik skupine in jo bo vodil še v naslednjem obdobju.

V svojem zavodu imajo skrbno urejen planinski kotiček z lastno planinsko knjižnico. S svojim delom spodbujajo k delu matično društvo, z njim so navezali solidne stike, ki jih bodo še okrepili in s svojimi močmi pomagali pri delu društva.

Tarejo jih materialni problemi. Pomagajo si s posebnimi delovnimi akcijami, pomaga jim tudi vodstvo zavoda.

Franjo Krpač

KLUB MLADINSKIH VODNIKOV

V sredo, 20. 11. 1974 so se zbrali na prvem sestanku »Kluba MV« v knjižnici PZS mladinski vodniki in se dogovorili o vsebini in obliki delovanja kluba.

Dobivali se bodo vsako sredo ob 19. uri v prostoru knjižnice PZS, Dvorčakova 9. Vsakih štirinajst dni bodo na soopredavanju znanih planincev in alpinistov, zato bodo takrat sodelovali v večjem številu.

Seznajali se bodo z aktualnimi dogodki v PZS in naši družbi. Organizirali bodo tudi planinske in smučarske izlete.

Dogovorili so se, da bodo pomagali MO PD na področju ljubljanskega KO pri vodstvu izletov (še zlasti v področja od koder so doma) in drugih akcijah.

Prvo predavanje bo v sredo, 4. decembra t. l. ob 19. uri. Ob spremljavi barvnih diapozitivov bo predaval Janez Dolžan o vzponih slovenskih plezalcev v Yosemiteh.

Vsa obvestila »Kluba MV« bodo v Delu ob sredah.

Prvega sestanka se je udeležilo 26 udeležencev iz 19 PD v večini izven Ljubljane. Za vodjo so izbrali Milana Premrla. Zbranim je spregovoril tudi Matko Filip-Filutek, delegat mladih slovenskih planincev na kongresu ZSMJ, ki je izkoristil prosti čas na potovanju na kongres, za obisk Kluba MV.

Franjo Krpač

PLANINSKO SREČANJE NA ČRETI

Čreta, kraj, kjer so bile pred približno 30 leti najtežje borbe v Savinjski dolini, je 13. 10. 1974 zbrala planince in planinke iz raznih krajev naše domovine. Na tem čudovitem kraju naših partizanskih Dobrovelj stoji lepa koča, oporišče in prijazno planinsko ognjišče v prečudovitem svetu predalpskega hribovja.

Tisto nedeljo smo se zbrali zato, da bi tretjič podelili značke Savinjske poti. Ta trenutek smo izkoristili tudi za podelitev značk pionir-planinec, planinskih vodnikov in značke slovenske transverzale. Na vse zapodaj je bilo orientacijsko tekmovanje za pionirje, mladince in člane. Pokrovitelj je bila TTKS Zalec, za izvedbo tekmovanja pa je preskrbel mladinski odsek Tabor, ki deluje v okviru PD Vransko-Tabor.

Najprej je zbrane pozdravil in pohvalil, da so se kljub slabemu vremenu tako številčno odzvali, predsednik PD Vransko-Tabor tov. Toni Sitar. Njegov pozdrav pa je posebej veljal tov. prof. Tinetu Orlu, tov. Tonetu Bučarju, predstavnikoma PZS, in 82-letni planinki iz Ljubljane tov. Minki Mali.

Za njim je spregovoril predsednik Meddrštvenega odbora za Savinjsko pot tov. Franci Čulk: »Ponosni in srečni smo lahko, ker se je porodila zamisel, kako ljudem tega področja in ostalemu svetu razkazati ta del slovenske zemlje. Zato priznanje vsem tistim, ki so kakor koli prispevali k otvoritvi te koče pred tremi leti, enako MO za Savinjsko pot in vsem PD, ki skrbijo za njeno vzdrževanje.« Pot je do danes prehodilo že 159 planincev. O pomembnosti Dobrovelj med NOB je spregovoril tudi predsednik komisije za pregled dnevnikov Sav. poti tov. ing. Božo Jordan. Dejal je, da so nekateri tuji vojaški strategji ravno temu gorskemu svetu pripisovali našo moč. »V naših ljudeh je rastla ideološka zavest, borbena prekaljenost in politična enotnost. To so tudi temelji današnjega socialističnega sistema, ki temelji na delavnem človeku in iz njega izhaja. Prav zaradi tega naj gozd in gora postane neizčrpen vir zdravja in rekreacije, vir srčne kulture in tovarištva.«

Udeležence je pozdravil tudi predstavnik PZ Slovenije tov. profesor Tine Orel.

Opozoril je med drugim na dejstvo, da smo Slovenci v Evropi prvi pričeli s planinskimi transverzalami. Planinci drugih držav so se nam posmehovali in nas kritizirali, potem so jih povzeli za nami. Tako je tudi PD Vransko-Tabor odprlo z delčkom Savinjske poti širšemu krogu planincev svet, o katerem je že slavni mislec Montesquieu pred 300 leti na Trojanah dejal, da na vsej poti od Pariza ni videl tako lepih krajev, kot se vidijo iz Trojan.

V čast slavlja so krajši kulturni program pripravili pionirji planinci Osnovne šole Ivana Farcnika-Buča Vransko.

Nato so Darja Rozman, prof. Tine Orel, ing. Božo Jordan in Manja Ocvirk podelili 10 značk planincem za prehojeno Savinjsko pot (od tega so kar trije planinci iz PD Olika Polzela prejeli značko že drugič), 10 bronastih značk pionir-planinec, tri značke mladinskih vodnikov članom mladinskega odseka Tabor in dve znački za prehojeno slovensko transverzalo.

Po končani slovesnosti je tov. Stanko Žimnik razglasil rezultate orientacijskega tekmovanja, predstavnik TTKS Zalec tov. Adi Vidmajer pa je podelil pokale in diplome. Pri pionirjih je zmagala ekipa PD Prebold II, med mladinci in člani pa PD Vransko-Tabor – mladinski odsek Tabor.

Franci Čulk

ORIENTACIJSKO TEKMOVANJE

»TRIE RIBNIKI 74«

V soboto, 12. oktobra letos je osrednji mladinski odsek pri Planinskem društvu »Matica« Murska Sobota organiziral II. prvenstvo osnovnih šol ter III. prvenstvo pomurskih srednjih šol v planinskem orientacijskem teku pri Treh ribnikih v bližini Ljutomera.

Ta tekmovanja za osnovnošolski in srednješolski pokal Pomurja organizirajo mladi planinci v Murski Soboti vsako leto v sodelovanju z Zavodom za šolstvo – organizacijsko enoto v Murski Soboti, oddelkom za narodno obrambo in strelsko zvezo. Pokroviteljstvo nad letošnjim tekmovanjem, ki je bilo v počastitev 9. kongresa Zveze socialistične mladine Slovenije, je prevzela Občinska konferenca ZSMS v Ljutomeru, saj je bilo tekmovanje v Ljutomerski občini. Tekmovanja se je udeležilo skupaj 43 ekip (9 ekip pionirk, 16 ekip pionirjev, 6 ekip mladink in 12 ekip mladincev) iz murskosoboške in Ljutomerske občine, iz občin Gornja Radgona in Lendava pa žal ni bilo nobene ekipe. Organizator tekmovanja je za kraj tekmovanja izbral kontrolno točko Pomurske planinske poti – Trije ribniki, kjer je tudi letno kopališče za občane Ljutomera in druge.

Preizkus znanja tričlonskih ekip je bil v poznavanju prve pomoči in varstva narave. Ekipa so naloge reševale pred startom v obliki testa. Pred odhodom so tekmovalci še streljali, pionirji z zračno puško a mladinci z malokalibrsko puško. Najboljši posamezniki so bili naslednji: pri pionirjih Drago Ropaša (OŠ Veržej) 22 krogov, pri pionirjih Roman Zadravec (OŠ II. M. Sobota) 27 krogov, pri mladincih Marija Kerčmar (gimnazija M. Sobota) 22 krogov in pri mladincih Jože Grantaša (ŠCBP M. Sobota) 35 krogov.

Po vrnitvi vseh ekip s tekmovne orientacijske proge se je sestala računska komisija in izračunala rezultate za posamezne ekipe za vsa področja: prva pomoč, varstvo narave, streljanje, orientacija. Največ uspeha so v mladinski konkurenci dosegli gimnazijci iz Ljutomerja, ki so osvojili prvo mesto v konkurenci mladink in mladincev. Pri pionirskih ekipah je bila uspešna OŠ Veržej in OŠ II. Murska Sobota. Rezultati: Pionirke: 1. mesto OŠ Veržej X. (Mohorko) 501 točka, 2. mesto OŠ Veržej VIII. (Rafolt) 500 točk, 3. mesto OŠ Mačkovič (Bačič) 497 točk; Pionirji: 1. mesto OŠ II. M. Sobota (Zadravec) 532 točk, 2. mesto OŠ Beltinci (Pavlinjek) 512 točk, 3. mesto OŠ Veržej VI. (Rojnik) 511 točk; Mladinke: 1. mesto Gimnazija Ljutomer VI. (Nemec) 639 točk, 2. mesto Gimnazija M. Sobota VI. (Deutsch) 637 točk, 3. mesto EŠC M. Sobota III. (Rumbak) 612 točk; Mladinci: 1. mesto Gimnazija Ljutomer II. (Možina) 692 točk, 2. mesto Gimnazija Ljutomer I. (Karba) 670 točk, 3. mesto ŠCBP M. Sobota I. (Hadler) 639 točk. Prvoplasirane ekipe so prejele pokale organizatorja ter praktične nagrade pokrovitelja tekmovanja, trem prvoplasiranim (od prvega do tretjega mesta) v vsaki disciplini pa podeli Zavod za šolstvo diplome in kolajne.

Vsem organizatorjem tekmovanja gre velika zahvala za uspešno izvedeno orientacijsko tekmovanje. Trije ribniki 74, ekipam, ki so sodelovale, pa so ti že na samem zaključku tekmovanja sporočili: Na svidenje prihodnje leto na podobnem tekmovanju v občini Gornja Radgona!

M. Filutek

PRVO SREČANJE Z MARIBORSKIMI PLANINCI

Na povabilo Planinskega društva Maribor-matica smo se zastopniki Slovenskega planinskega društva v Celovcu, v soboto, 5. oktobra odpeljali v Maribor, kjer so nas pristrčno sprejeli predstavniki tamkajšnjega društva. Po kosilu in ogledu muzeja NOB v Mariboru smo se skupno z mariborskimi planinci odpeljali proti Pohorju, pogorju, ki se razteza

med Mariborom na vzhodu in Dravogradom oz. Slovenjgradcem na zahodu. Po večerji nas je predsednik PD Maribor-matica, tov. Stojan Vladimir pristrčno pozdravil. Svoj govor je zaključil z željo, da bi se takšna in podobna srečanja še večkrat ponovila. Nato je voditelju naše skupine tov. Miklavčiču predal darilo v obliki dragocenih planinskih knjig in vsem našim udeležencem srečanja še posebno darilo. Vidno presenečen nad takšnim sprejemom in nad tolikšno gostoljubnostjo se je tov. Miklavčič pristrčno zahvalil za povabilo in darila ter ob tej priložnosti povabil mariborske tovariše na protiobisk na Koroško in sicer na slovensko planinsko postojanko »Koča nad Arihovo pečjo« na Bleščeči planini. Hkrati je v spomin na prvo srečanje z mariborskimi planinci predsedniku tov. Stojanu Vladimirju predal cepin z vgraviranim posvetilom. V okviru družabnega večera, ki je sledil, sta nato znana predavatelja PD Maribor-matica Franček Vogelnik in Ivo Šoštarč v barvnih diapozitivih prikazala lepote vzhodne Slovenije ter tako dala srečanju še pestrejši pečat. Večer v Mariborski koči ob prijetni družabnosti mariborskih planincev, s katerimi smo navezali tesne tovariške vezi, bo našim planincem ostal v trajnem spominu.

V nedeljo, naslednjega dne, smo se po zasneženi cesti odpeljali proti Arehu. Tov. Šoštarč pa je razlagal zanimivosti okoli Areha, ki imajo velik zgodovinski pomen. Cerkev svetega Areha je bila baže zgrajena na ostankih poganškega templja. Sploh je bil Šoštarč osebnost, ki je znal vsakega pritegniti, da je z zanimanjem sledil njegovim izvajanjem, tako da je vsak posameznik mnogo pridobil na znanju.

Slovenski vestnik, 18. 10. 1974

TAMAR 1974

V okviru programa planinske vzgoje in priprav mladih na SLO je bil v organizaciji MO PD Medvode in pod pokroviteljstvom tovarne »Color« od 18. do 25. avgusta v Tamarju planinski tabor »Tamar 74«. Več kot 50 udeležencev, od tega 36 učencev planinske šole, se je spoznalo z varstvom narave, z bivanjem v naravi (hoji in tehniki plezanja, prvi pomoči, prehrani, orientaciji itd.) v vojnih razmerah in v miru.

Tabor so obiskali družbenopolitični delavci občine Ljubljana-Siška, predstavniki pokrovitelja tovarne »Color«, predstavniki »Gradlesa« in zavarovalnice »Sava«, ki so nam priskočili na pomoč, vojak iz obmejne karavle Slatna in mladina iz Rateč. Udeleženci so gostom pripravili kulturne programe, večere ob tabornem

ognju in tekmovanja v streljanju z zračno puško za pokal OK ZSMS Ljubljana-Siška, za katerega sta se potegovali ekipe tabora in vojakov iz obmejne karavle Slatna. Vojaki so bili zmagovalci.

Za prijetno branje in obveščanje je bilo na taboru poskrbljeno z izdajo štirih izvodov časopisa »Sotočje« (Tamarska izdaja). Mladinski aktiv iz Medvod pa je v Ratečah priredil še filmsko predstavo.

Učenci so znanje preizkusili praktično na dveh izletih (Sr. Ponca, Kotlovo sedlo), na orientacijskem tekmovanju, kjer so tekmovali v orientaciji, prvi pomoči, streljanju z zračno puško in odgovarjali na vprašanja iz SLO in planinske tematike, na testu in zabavnem kvizu.

Slabo vreme je zagodlo prizadevnim učencem, da se niso mogli podati na izlet na Mojstrovko in Triglav. Pokrovitelj je pred dnevi poskrbel za slovesno podelitev diplom in značk o opravljeni planinski šoli in poplačal prizadevnost s skromno zakusko in oqledom obratov tovarne »Color«.

Slavko Ogrizek

MARKIRANA POT BOČ-LOČE

Člani PD Loče so letos markirali planinsko pot od Planinskega doma na Boču do Loč. Do Šmihela nad Sladko goro poteka pot po trasi Štajersko-zagorske planinske poti, nato pa se nadaljuje prek Dolge gore in Lipoglava v Loče. Prihod-

nje leto nameravajo markirati še planinsko pot Loče-Konjiška gora in tako povezati Boč in Konjiško goro. Od Boča do Loč je štiri ure hoda. To pot priporočamo zlasti ljubiteljem planinskih sprehodov po nenapornih štajerskih vinorodnih gričih.

Franček Mali-Filutek

KLJUB SNEGU NA SNEŽNIK

Sneg, megla, burja, videz globoke zime. Tak je bil videti vrh Snežnika v sobotnem dopoldnevu, ko se je na njegovo teme namerila skoraj 500 m dolga kolona mladih planincev z Gorenjskega in s Primorske, da bi se za konec letošnje planinske izletniške sezone srečali na Snežniku in se pogovorili o svojih skupnih dejavnostih v prihodnje.

Mladi osnovnošolci iz Kranja, Jesenja, Tržiča, Semelele pri Kopru, Ilirske Bistrice, pa še skupina dijakov gozdarske šole iz Postojne, pod vodstvom svojih mentorjev in mladinskih vodnikov, si bodo gotovo zapomnili tokratni pohod, ki se je začel v sončnem jutru in pod nizkimi oblaki nad snežniškimi gozdovi in ki se je iznenada sprevrgel v pravo zimsko prebijanje. Snežnik je tokrat sprejel svoje obiskovalce mrzel in hladen.

Prav pod vrhom je veter še bolj narasel in bril še bolj mrzlo, tudi snega je bilo

Mladina iz Kranja in Ilirske Bistrice na Snežniku

Foto V. Čeligoj

vse več in več. In naenkrat, težko pričakovana kočja na Snežniku. Prijetna in topla, na lepem premajhna za vse, vendar pa je sprejela pod svojo toplo streho vseh 312 pričakovanih obiskovalcev. Mladostno planinsko čebljanje v tej pisani družbi planinskih vrstnikov ni zlepa pojenjalo. Saj je bil za večino obiskovalcev prav ta izlet prvo srečanje s Snežnikom, za Kranjčana 75-letnega Janka Sicherla in 4-letno Romano pa prav gotovo pravi podvig. Med izletniki je vzbujal posebno spoštovanje Jeseničan Jaka Čop, mojster planinske fotografije. Kljub naraščajočemu vetru se je večina še zatekla na vrh nad kočjo – škoda, o čudovitim razgledu, ki je za Snežnik značilen, tokrat ni bilo sledu. Treba bo še priti, slišimo iz ust mnogih.

Primorske novice, 25. okt. 1974

PLANINSTVO V ŠOLE

V soboto in nedeljo, 26. in 27. oktobra t. l. se je na Planini Razor nad Tolminom zbralo nad 60 prosvetnih delavcev-mentorjev planinske vzgoje iz mnogih krajev Slovenije. Pestra družba prosvetarjev, vzgojiteljic, osnovno šolskih in gimnazijskih učiteljev je prepričljivo potrdila, kako zelo je zakoreninjeno planinstvo v naših vzgojnih zavodih.

Oba dneva so zbrani prosvetni delavci obravnavali vlogo šolskih planinskih skupin, izmenjavali svoje dragocene izkušnje in prisluhnili besedam organizatorjev seminarja tov. Majdi Švegl in tov. Jožetu Melančku, članoma mladinske komisije pri Planinski zvezi Slovenije, sklicateljice seminarja, o oblikah dela in organiziranosti planinskih šolskih skupin v vzgojnih zavodih v okviru šolskih športnih društev. Skoraj celotno mentorsko delo v okviru planinske dejavnosti leži na ramenih prosvetnih delavcev, mentorjev planinske vzgoje. Da je to delo uspešno, smo se na tem seminarju dodobra prepričali. Naj o tem govori le podatek, da je v organizirano planinsko delo v Sloveniji vključenih nad 20 000 pionirjev in 15 000 mladincev.

Vsekakor je dosti pozornosti in zanimanja med navzočimi vzbudila tov. Marija Štefanič, vzgojiteljica v VV oddelku osnovne šole v Ilirski Bistrici s poročilom o uspelem organiziranem vključevanju v planinsko dejavnost tudi varovancev njihovega oddelka.

Njihova skupina »cicibanov planincev« šteje že nad 90 članov. Mladi planinci pa so pod skrbnim vodstvom svojih vzgojiteljic obiskali že skoraj vse vzpetine v okolici in si prislužili značko »cicibana planincev«. Njihovo delo je tako pridobilo nove vzgojne vrednote v splošno zado-

voljstvo varovancev in njihovih staršev. Posnemanja vredno!

Zbrani so se seveda dotaknili tudi težav, ki tako zahtevno delo spremljajo. Dobre volje, pravijo, resnično ne manjka. Marsikod pa pričakujejo več pomoči s strani vodstev šol, pa tudi priporočilo Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo iz leta 1969 je marsikje pozabljeno. Prav gotovo bodo zavodi za šolstvo z vzpodbujanjem vzgojnega dela v naših šolskih zavodih tudi planinstvu vsestransko pomagali.

Zadnji dan seminarja so se udeleženci kljub zimskim razmeram v snegu in močnemu vetru povzpeli še na 1923 m visoki Vogel.

J. M.

OBČNI ZBOR MLADINSKEGA ODSEKA PD VRHNIKA

V petek, 22. 11. 1974 je bil 1. občni zbor MO PD Vrhnika, posvečen 10-letnici uspešnega dela MO. Poročilo o pestrem in uspešnem delu v preteklih 10 letih je podala Boža Marenče, dosedanja načelnica MO.

Iz njenega poročila je razvidno, da je MO PD Vrhnika med najdelavnejšimi MO, ki že desetletje organizira redne planinske tabore, številne izlete, izdajajo svoje glasilo, uspešno vodijo svoje kronike in fotokronike, imajo planinsko knjižnico, skrb za strokovne kadre, uspešno sodelujejo z ZSMS, s taborniki in TTKS. Pomembno je, da imajo mlade markaciste, ki pomagajo markacijskemu odseku PD.

Za naslednje obdobje so sprejeli pester program.

Novo izvoljenemu odboru bo načeloval Bogdan Seliger.

Najuspešnejšim pionirjem so podelili bronaste in srebrne znake »Pionir-planinca«.

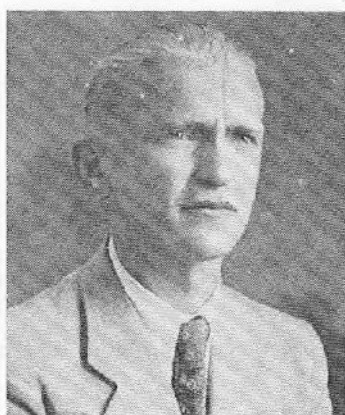
Svoje delo, uspešno in dolgoletno, imajo posneto na filmih, ki so si jih ogledali ob koncu zбора.

Franjo Krpač

ANTON ARZENŠEK

Prav v jubilejnem letu plodnega 70-letnega delovanja je PD Šoštanj izgubilo enega izmed dolgoletnih odbornikov, prizadevnega blagajnika društva med obema vojnoma, Antona Arzenška. Po krajši hudi bolezni je umrl v slovenjgraški bolnišnici, pokopali pa so ga 27. junija 1974 na pokopališču v Velenju.

Rodil se je v Šoštanju 11. 6. 1899 in je torej, komaj nekaj dni pred smrtjo, slavil svoj 75-letni življenjski jubilej. Še niti

MATKU ULČARJU V SPOMIN

14 let star se je začel učiti usnjarske stroke v Šoštanju. Že leta 1919 se je vključil v napredno delavsko organizacijo, delavsko konzumno društvo in prosvetno društvo Svoboda, kjer je bil leta 1925 med ustanovitelji delavske godbe Zarja.

Vztrajno si je nabiral življenjske izkušnje in se hkrati izpopolnjeval v usnjarski stroki, tako da je bil že pred vojno vodja podplatnega oddelka, kakor tudi vodja proizvodnje likanca, s katerim je šoštanj-ska usnjarna zaslovela po vsem svetu. Leta 1935 se je kot edini med delovodji pridružil stavki usnarjev, ki so zahtevali boljše delovne pogoje in dohodke. V Šoštanju je bil tudi funkcionar Sokola, odbornik mestne občine in član upravnega odbora meščanske šole. Kot velik ljubitelj narave se je že leta 1930 včlanil v ljubljansko društvo Prijateljev prirode in hkrati tudi v Planinsko podružnico SPD Šoštanj, kjer je dolgo vrsto let opravljal funkcijo blagajnika.

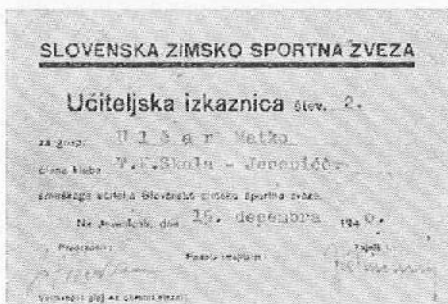
V avgustu leta 1944 je postal aktivni član ustanovljenega mestnega odbora OF. Ta ga je hkrati postavil tudi za ilegalnega direktorja tovarne usnja z nalogo, da z zavednimi delavci ohrani tovarno pred uničenjem. Takoj po osvoboditvi pa je bil imenovan za tehničnega direktorja tovarne usnja in to dolžnost opravljal do leta 1961, ko se je upokojil. Sicer pa je bil strokovni sodelavec tovarne še po upokojitvi vse do 1. junija 1972. Za njegovo 58-letno vsestransko delovanje ga je predsednik republike odlikoval z redom dela. Ob njegovi 75-letnici pa ga je odlikovala tudi Planinska zveza Slovenije za dolgoletno planinsko delovanje v Šoštanju s srebrnim častnim znakom PZS.

V. K.

Še mlad nas je v 68. letu starosti za vedno zapustil planinski tovariš Matko Ulčar, steklarski mojster iz Bleda. Kot pionir se je že v svojih mladih letih vključil v TK Skala – Jesenice in je kot član Zimsko športne zveze kot učitelj smučanja razvijal kot planinec-smučar napredne ideje v planinstvu. Po vojni se je kot že izkušen planinec vključil v planinsko organizacijo in kot starosta PD Bled nosil tudi društveni prapor. Pri vzgoji mladih planincev ima velike zasluge, da se je mladinska sekcija razvila na današnje stopnjo. Za svoje zasluge je bil odlikovan s srebrnim in zlatim znakom PZS. Do svoje smrti pa je bil tudi vztrajen poverjenik za Planinski Vestnik. Kot planinca ga je v Aljaževi kapelici v dolini Vrat poročil z nevesto Gizelo znani planinski pisatelj Janez Jalen. Njegovi tovariši, Joža Čop, Gandi in drugi so mu zaželeli še dolgo planinsko udejstvovanje.

Vsekakor je podružnica PD Bled z njegovo smrtjo izgubila zaslužnega člana. Šlava njegovemu spominu.

R. U.

NA BOČU GRADIJO NOVE SMUČARSKÉ PROGE

Té dni so zaključili z zemeljskimi deli okoli 400 metrov dolge proge za smučarsko vlečnico pri planinskem domu na Boču.

Vsa dosedanja dela so bila opravljena prostovoljno. Največ zaslug za to so imeli člani PD Poljčane in drugi ljubitelji Boča. Potrebna sredstva so prispevale organizacije v Poljčanah in okolice. Za izgradnjo prve smučarske vlečnice na Boču pa so prispevale do sedaj prek 20 000 dinarjev. Višinska razlika vlečnice

znaša okoli 130 metrov. Člani PD Poljčane bodo zgradili še tri nove smučarske proge, v skupni dalžini enega kilometra. Tudi vsa dokumentacija za smučarsko vlečnico je že izdelana. Posebni gradbeni odbor, sestavljen iz članov PD Poljčane in planincev občine Šmarje pri Jelšah, skrbi, da bodo vsa dela v roku končana. Za predsednika odbora so izvolili Darka Bizjaka, sekretarja OK ZKS Šmarje pri Jelšah.

S temi pridobitvami želijo pritegniti na Boč tudi ljubitelje zimskega turizma, predvsem smučarje in sankarje.

Viktor Horvat

ALPINISTIČNE NOVICE

SREČANJE Z ALPINISTI IZ TAŠKENTA

Od 15. 8. 1974 do 1. 9. 1974 je pri nas bivalo 14 sovjetskih alpinistov, zamenjava z nami v Kavkazu.

Pozdravili smo se kot stari znanci. Opazovali smo se sicer malce postrani, a kaj se ne bi, saj smo se videli prvič v življenju.

Sami zagoreli in mišičasti fantje pa tri ženske, ki so se s svojimi nežnimi postavami kar izgubile med njimi, okoli njih pa ogromni nahrbtniki, ki v človeku bude spoštovanje.

Spet sem lahko preizkusil svojo ruščino, ki sem se je učil nekoč v šoli in pred kratkim v Kavkazu. Kar nasmihali so se, ko smo se pogovarjali, a razumeli smo se kljub temu. Še predobro! Od cele skupine samo vodja ni bil alpinist, ta je gore od blizu spoznal verjetno prvič.

Peljal sem jih v Vrata, kazati in hvaliti našega očaka in njegove sosedé. Muzali in nasmihali so se ob njegovi majhnosti, no, upravičeno, saj so vsi prišli naravnost iz Pamiirja.

V prečudovitem vremenu smo preživljali lepe urice ob hladni in prijetni Bistrici, v severni steni Triglava in v njegovi okolici.

Ugajal jim je in nekam domač jim je postal ta mali, a vendar tako čudoviti in za nas najlepši svet. Spoznavali so naše gore, okusili njihov čar in vsaj kanček tega lepega so odnesli s seboj daleč v Uzbekistan.

Preplezali so severno triglavsko steno po skalaški smeri in Ladjo, v zahodnem delu stene pa so vrtli tudi svojo novo smer, ki so jo imenovali taškentsko.

Preplezali pa so tudi kamine v Mojstrovki.

Ko sem jih opazoval, kako s hitrimi in zanesljivimi koraki drobijo za menoj po skalaški smeri, sem začutil spoštovanje do teh mrkih, a v resnici prijaznih in dobrih fantov.

Plezali so vsi v nekakšnih gumijastih copatah, a kljub temu ravno tako zanesljivo in hitro kot jaz v pravih hribovskih čevljih. Zdéli so se mi skoraj bosí. Mislim, da se v taki obutvi čez severno steno ni povzpél še nihče.

Nisem jim tega omenil, saj sem se bal, da me ne bi pravilno razumeli.

Pokazali so nam tudi spretnosti njihovega tekmovalnega plezanja.

V odpravi so sodelovali:

Šaripov Marat, vodja (ni alpinist); Djakónova Valentina, II. razred; Budarnikova Tamara, II. razred; Sergejev Roza, I. razred; Varakin Jurij; Macuk Jurij; Sergej Anatolij; Mumdzi Cimur, vsi štirje kandidati za mojstra športa; Mamedov Cimur; Prokazov Gena; Smirnov Genadij; Ljubimski Igor; Morozov Volodja, vseh pet I. razred; in Šabanov Anatolij, mojster športa.

P. S.: Ker so v SZ alpinisti razporejeni v več skupin, sem navedel tudi njihove »čine«.

Ivo Kotnik

Komisija za stike s tujino
in inozemski planinski turizem
Planinske zveze Slovenije

SEZNAM IZLETOV V LETU 1975

1. marca (sobota): Turno smučarski izlet na Koroško — na Peco (2111 m) z avstrijske strani. Odhod: ob 6.30 iz Dvorčakove 9. Cena: 80 din (prevoz z avtobusom, vodstvo, organizacija).
15. marca (sobota): Smučarski izlet na Koroško —

na Galdeck (2139 m). Odhod: ob 6.30 iz Dvorčakove 9. Cena: 85 din (prevoz z avtobusom, vodstvo, organizacija GRS).

23. marca (sobota): Turno smučarski izlet Nevejsko sedlo-Prevala-Krnica-Bovec. Odhod: ob 6.30 iz Dvorčakove 9. Cena: 85 din (prevoz z avtobusom, vodstvo GRS, organizacija).

Prva polovica junija: Planinski izlet na Olimp 2918 m (8 dni).

19. do 22. julija: Planinski izlet na Adamello 3554 m (Madanna di Campiglia, Rifugio Bedole, Rifugio Madone).

Prva polovica septembra: 10-dnevni planinsko turistični izlet na Korziko (okoli Korzike in na tri vrhove, med njimi na najvišji vrh Korzike - Monte Cinto, 2707 m po slovenski markirani poti, sicer pa Calvi-Ajaccio, Bonifacio-Porto Vecchio - Corle-Asco-Plateau de Stagno-Ponto Leccio-Bastia).

13. in 14. september: Planinski izlet na Hochstadt - 2680 m (v okviru poti prijateljstva treh dežel).

20. in 21. september: Planinski izlet na Monte Cavallo di Pontebba - 2231 m in na Creta Grauzaria - 2066 m (v okviru poti prijateljstva treh dežel).

Podrobni programi izletov pod II., zlasti za izlet na Olimp, Adamello in na Korziko, pogoji in cena izleta bodo objavljeni naknadno.

Interesenti za posamezne izlete se lahko neobvezno prijavijo od 6. 1. 1975 dalje na naslov Planinske zveze Slovenije. Njihove prijave bodo prednostno evidencirane. Takoj ko bodo izdelani podrobnejši programi za posamezne izlete (Olimp, Adamello, Korziko) jim jih bomo poslali z vabilom, da se nato v kratkem roku dokončno odločijo in vplačajo akontacijo.

LITERARNI NATEČAJ PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

Planinska zveza Slovenije na predlog uredniškega odbora Planinskega Vestnika razpisuje literarni natečaj 1975 v opombo na osemdesetletnico planinskega glasila (1895-1975).

Nagrade so naslednje:

1. nagrada din 3000,00
2. nagrada din 2000,00 in tri nagrade po din 1000,00

Natečaj velja za vso planinsko tematiko od znanosti do planinskih delovnih področij v najširšem smislu. V poštev pridejo neobjavljeni opisi tur in vzponov, izletov v sredogorje in visokogorje doma in v tujini, novele, meditacije, planinski življenjepisi, alpinistični problemi, problemi varstva narave itd. Obseg je odmerjen na 1-15 tipkanih strani (po 3 vrstic). Slike in risbe so zaželeni, vendar ne nujne. Pravice do nagrajenih člankov za tri leta prevzame PZS. PZS si pridržuje pravico, da objavi tudi kak nenagrajen tekst, vendar mora to avtorju sporočiti.

Žiriji predseduje dr. Matjaž Kmecl, člani žirije so: prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, ing. Miran Marussig, Tone Stojin in Tine Orel. Sklepi žirije so dokončni. Rokopisi se sprejemajo do 15. marca 1975. Pošljite jih na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvořakova 9, pp 214, z oznacbo »Literarni natečaj«. Sklepi žirije bodo objavljeni v PV št. 8 ali 9 1975.

Planinska zveza Slovenije

KAKO DOLGO PLEZALNA VRV ZDRŽI PADCE

V alpinistični strokovni literaturi zadnjih let je bilo najti prav zastrašujoča poročila o neverjetno hitrem staranju modernih plezalnih vrvi. V tem prednjačijo Avstrijci (dr. Kossmath, beri Kosmát), pa tudi Angleži ne zaostajajo: komaj nova vrv naj bi bila že po nekaj turah, čeprav skrbno varovana in nepoškodovana, nerabna. Odtod zahteve v komisiji UIAA za varnostni material, naj bi moderne vrvi zdržale vsaj 3 padce z bremenom 80 kg po normah UIAA, ne samo dva kot doslej, in tako manj občutile staranje. Tega so si želeli seveda predvsem tisti fabrikanti, katerih vrvi so po 3 padce tudi res že zdržale.

V tem navzkrižju mnenj se je znana švicarska tovarna vrvi AROVA (CH-5600 Lenzburg) sklenila obrniti na lastno pamet, čeprav njene vrvi mammut-dynamic in mammut-dynoflex zdrže tudi po 5, celo 6 padcev UIAA. Kajti vprašanje je velike praktične vrednosti za alpiniste: če rabljene vrvi ne zamenjaš pravočasno, doživiš lahko da se pretrga vrv in tega ne preživiš; obratno pa te krepko stane, kadar vrv kupiš novo, pa bi seveda staro rad izrabil prav do še varne meje obrabe.

AROVA je razdelila za približno 2000 m svojih plezalnih vrvi v treh in pol letih. Za vsako je zahtevala posebno nadrobno poročilo o vsem, kar je vrv doživela in utrpela. Res uporabnih poročil pa je dobila zgolj 15 (ca. 600 m vrvi). Njene splošne ugotovitve so naslednje:

1. - raztros v vrednostih posameznih rezultatov je znoten, toliko, da zaradi statistično razmeroma majhnega števila podatkov (15) manjša vrednost izjav;
2. - tudi če bi serija poskusov bila znatno obsežnejša, bo komaj kdaj možno določiti življenjsko dobo kake plezalne vrvi res zanesljivo. Večja ali manjša osebna skrbnost plezalcev bo namreč vselej igrala znatno vlogo pri obrabi vrvi.

Vendar smemo trditi, da - v okviru gornjih omejitev - utrpje enojne vrvi te slovite tovarne ne glede na višino, težavnost in teren oz. kamenino povprečno 2,2 kilopondmetra svoje prvotne »trdnosti (zmogljivosti) na robovih po UIAA« (Kantenarbeitsvermögen) za vsak plezalni dan, ki traja povprečno pet ur in pol.

Če znaša ta značilnica 360 kmp na vsak meter nove vrvi, se to pravi, da bi njihovo vrv lahko uporabljali nekako 90 plezalnih dni, seveda če je sicer nepoškodovana. Po tej dobi upade njena trdnost na robu (rezini) namreč že pod 160 kmp/m; kar je skrajna meja za prestrazanje skrajnega padca (faktor padca 2, tj. padec za ves raztežaj navpično nad zadnjim klinom in še za isto dolžino po-

denij). Tako vrv je treba nujno zamenjati, pa naj bi bila na zunaj še tako dobro ohranjena. Uporablja pa se lahko še za statistične tj., mirujoče le počasi naraščajoče obremenitve (ledeniki, vleka avtomobilov, obešanje oz. dviganje bremen, obešanje perila kot skrajno razvrednotenje važne naloge plezalnih vrvi).

Iz gornjega sledi, da se mora plezalec pri nakupu vrvi informirati o njeni trdnosti na robu in o številu UIAA padcev, ki jih vrv še zdrži. Ti podatki so bistveno zanesljivejši po svoji primerjalni vrednosti, kot npr. največja prestrezna sila v vrvi pri padcu ali celo (statična) natezna trdnost.

Naj k tem tovarniškim navedbam pride nemo še naslednje: Možni so za vrv še hujši padci, kot je zgoraj opisani s faktorjem 2. Če namreč — po starih nasvetih — medtem ko prvi pada, potegneš čim več njegove vrvi skozi vponko k sebi, bo pri sicer isti višini padca nad zadnjim klinom dolžina za prestrezanje padca razpoložljive vrvi manjša, kot če tega ne bi naredil, npr. pri varovanju z UIAA vozlom (italijanski polovični čolnarski vozle,

že opisan v PV). Tako bi celotni padec bil sicer krajši, močno pa se poveča sunkovna obremenitev vseh členov v varovalni verigi, zlasti pa vrvi, ki je v skrajnem primeru za vsrkanje žive sile padlega ne ostane sploh nič več, pa vsaj ona odneha, tudi če vse ostalo sunek zdrži.

Francè Avčin

VAROVALNI SEDEŽ

Komaj 140 g tehta, zdrži pa 900 kg. Imenujejo ga dodatni sedež, ki omogoča »veliko« udobje na slabih stojščih, olajšano »bivanje« v sicer skoraj nemogočih položajih. Narejen je iz lahkega materiala, z lahkoto se spravi v normalen hladni žep. Tudi »bivak v stremenih« je s tem sedežem bistveno olajšan. Prodaja se z imenom »Troll«. Z istim imenom je na tržišču elevator, to je stremenska lestvica na eno »šprinklo« iz tekstila, ki pa se poljubno — po potrebi — premika. Elevator so preskusile mnoge naveze v sezoni 1973. Funkcija je zelo enostavna.

T. O.

VARSTVO NARAVE

VARSTVO MINERALOV

Dr. Max Oechslin, dolgoletni urednik »Les Alpes«, ki zdaj živi v pokoju, a je še vedno zelo delaven, je v »Les Alpes« napisal zanimiv apel, naj varstvo narave posveti primerno pozornost tudi mineralom, ki vse bolj postajajo predmet trgovine, prekopčevalcev in mešetarjev, posebno kristali, petrefakti in v okrasje predelane redkeje mineralije. V Švici, pravi ugledni pisec, eksistirajo prave borze za te stvari, npr. v Altdorfu v kantonu Uri. Na teh borzah se ponujajo v nakup minerali iz vsega sveta, pri dobičku pa imajo še najmanj deleža tisti hribovci, ki za dodatni vir dohodkov stikajo za redkimi kamni. V Nemčiji so v l. 1973 že opozorili na to stvar v Alpinismusu in v stuttgartskem biltenu DAV, češ da je treba kontrolirati to škodljivo dejavnost.

Vprašanje je seveda, koga bo ta kontrola najprej sledila, hribovce ali mešetarje. Če prvi ne bodo na delu — a do neke meje, ki naj jo začrta varstvo narave, naj bi jim po Oechslinovem mnenju bilo

dovoljeno — tudi drugi ne bodo imeli kaj prida blaga za svoje mešetarske manipulacije.

T. O.

V VODI SO VSE MOČI

Najbrž je res tako — le pomislimo na vse, kar je v zvezi od drobcenega studenčka do oceanov, od poživiljajočega učinka vodnega napitka, brez katerega ni življenja, do hipoteze, da je v vodi, ki po večini pokriva naš planet, tudi prvi začetek organskega življenja. Sestavek Hermanna Kornacherja pa govori le o močeh alpskih zdravilnih vrelcev predvsem v Graubündenu (Les Alpes III/74).

V Švici žubori kakih 250 zdravilnih vrelcev, vsaj toliko je registriranih. Svetovno znani St. Moritz so poznali že Rimljani, mroge so preprosti ljudje čislali že v srednjem veku, mnogi so ostali pozabljeni, ker so odkrili nove. Kornacher ugotavlja, da so zdravilni vrelci v Alpah zaradi posebnih vremenskih razmer toliko bolj učinkoviti, zdravilne kure v alpski klimi učinkujejo na ves organizem in so

priporočljive tudi zdravim. Sicer pa svet danes osvaja gesla o rehabilitacijskih centrih, o prevenciji in rehabilitaciji, kajti na ta način turistična kupčija bolje cvete, ima širšo klientelo, takorekoč vse petičneže, ki se jim prileže remont v kopaliških napravah. Te že davno niso več samo medikament. In tudi nočejo biti.

Kornacher v svojem članku obravnava mnoga kopališča – zdravilišča, začne pa z Valsom, ki ima doslej edini visokogorski termalno-mineralni plavalni bazen v Alpah, obenem pa vso hidroterapijo s talaso in fizikalno terapijo, fitness naprave, dozirano hojo itd. Višina 1200 m, bližina masiva Adula (nad 3000 m), 700 postelj.

Nadaljuje z zdravilišči Passugg, Vondeer, Zillis, Scuol, Tarasp, Vulpera, vse v Graubündenu, vse supermoderno, vse do kraja razvito in vključeno v Meko svetovnega turističnega vala.

Tu je tudi St. Moritz s svojimi kopališči, smučišči, drsališči. Kopališki center je takas ves v adaptaciji in novih zgradbah za zdravljenje, plavalni bazen, pivnico, pa blatne kopeli, pa prvo Kneippovo kopel v Švici. V. l. 1975 bo to že vse gotovo, projekt je preračunan na 20 milijonov šfr.

Težko bi našli deželo, ki zna svoje moči tako izkoristiti in postaviti na lrg kot Švica. In med prvimi so to zrak, voda in gora.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

PAVEL KUNAYER: BREZNA IN VRHOVI
Izdala založba Obzorja, Maribor 1974,
201 stran

Ko pišemo o novi knjigi na slovenski planinski knjižni polici, storimo ta s posebnim veseljem. Njen avtor je Pavel Kunayer, profesor geografije, astronom, gornik, jamar, skavt in tabornik, krajinski slikar, mladinski in planinski pisatelj, pa še nismo našli vseh področij, na katerih je uspešno deloval v petinsedemdesetih letih svojega življenja. Da, 19. decembra lani je prof. Kunayer dopolnil 85 let, telesno in duševno čil ter vselej zvest idealom, ki si jih je postavil pred mnogimi desetletji.

Pravzaprav knjiga ni nekaj čisto novega: to so v knjižni obliki izdana predavanja, ki jih je Pavel Kunayer na pobudo prof. M. Krišlja imel v okviru ljubljanskih radijskih oddaj Odmevi z gora od 8. oktobra 1971 naprej. Teh predavanj je bilo 15, sama knjiga pa ima 20 poglavij. Podpisani mora priznati, da ni slišal niti ene od oddaj niti ni zanje sploh vedel, pa je zato Obzorjem tudi čisto osebno hvaležen, da so predavanja izdala v samostojni knjigi. Radijska beseda gre v (v)eter, toda littera scripta manet.

Ni ga slovenskega planinca, ki ne bi vsaj po imenu vedel za Pavla Kunayerja. V Planinskem Vestniku je prvič nastopil leta 1911, v l. številki 17. letnika, torej že pred 64 leti. Leto kasneje je svoj članek Črez severno steno Triglava opremil z risbami, ob katerih je večino naših tedanjih planincev nedvomno obhajala groza. Kako je prišla do tega?

V Breznih in vrhovih prof. Kunayer opisuje, kako so mu »leta 1889 v decembru snežišča Kamniških planin posvetila prav v zibelko« in mu tako bržkone določila poznejšo življenjsko pot. Izleti v ljubljanski okolici in zahtevnejše ture po zavarovanih poteh so ga pripeljali k samostojnemu odkrivanju gorskega sveta. Z enako mislečimi tovariši je začel zahajati v stene, na noge nataknil smuči in odkrival gore tudi pozimi. Tako so ustanovitelji našega organiziranega planinstva piparje, ki so hodili poleti na Višarje in Triglav, pozimi pa na Šmarno goro, nasledili drenovci. Čeprav smo tedaj že imeli dr. Tumo, prof. Mlakarja, ali dr. Šviglja, so drenovci naša prva skupina, ki je zavestno in organizirano gojila alpinizem, smučanje, jamarstvo in fotografijo. Po prvi svetovni vojni so se drenovci razšli, kajti po »dolgotrajni vojni in hudih doživetjih smo bili drugačniki. Vemo, kako se je Badjura posvetil turizmu in bedekerstvu, Michler jamarstvu, Pavel Kunayer pa delu z mladino. Leta 1923 se je pričelo obdobje njegovega delovanja v skavtski organizaciji, ki se do danes nadaljuje v taborniški. V knjigi je čas med obema vojnama opisan v enem samem poglavju, zato pa je toliko več napisanega o obdobju po drugi vojni, ko se je delovanje prof. Kunayerja z mladino prav posebno razširilo. Prihajale in odhajale so generacije in sam Sivi volk (taborniško ime prof. Kunayerja) je napisal, kolikokrat je njegova mladina že odrasla in se izmenjala. Toda on je še vedno med mladimi, vzgaja že otroke tistih, ki se še vedno imamo za mlade,

in vnuke tistih, ki jim je bil vodja in vzgojitelj pred petimi desetletji. Seveda je zdaj zanj malo drugače. Šotor je zamenjal s preprosto leseno hišico v Bohinju, a na travniku poleg nje stoji šotori, med njimi pa je vse živo tistih, ki so ravnokar ... zelo mladi. Sivi volk prihaja mednje, jih vpeljuje v življenje z naravo, ponoči pa – kot že toliko desetletij in toliko generacij – uvaža v daljine svetove vsemirja.

Zdi se nam, da še nismo kaj dosti napisali o sami knjigi. Morda je bolje, da podrobno seznanjanje z njo preenustimo bralcem samim. Ob preprosti, a mnogokrat zanosni in tudi globoko doživeti besedi bodo stopali po srečni poti Sivega volka, po poti, ki se nam v knjigi še enkrat različno razkriva z mottom: Življenje z naravo za človeka, zlasti za mladega.

Tako je zelo prav, da je knjiga izšla ravno za pisateljev visoki jubilej. Obzorja so jo uvrstila kot deseto po vrsti v zbirko Domače in tuje gore. S presenečenjem pa ugotavljamo, da je to v njej prva knjiga domačega avtorja! Ali imamo res tako malo planinskih pisateljev? Uspešne izdaje Avčina, Lipovška, Mlakarja in Potočnika, ki so vse izbori člankov navedenih avtorjev v raznih glasilih, največ seveda v Planinskem Vestniku, nam dokazujejo, da bi se v tej smeri splačalo izbirati naprej. Kaj pa npr. prenovljeni Wester ali pa naši plezalski pisci?

Knjiga je opremljena z lepimi posnetki J. Kovačiča in F. Vogelnika. Zlasti prvi nam je všeč, saj zna tudi znane motive prikazati drugače, medtem ko je drugi predvsem prispeval uspeli posnetek na ščitnem ovintku in pa pisateljev portret. Pogrešamo pa posnetke iz kraškega sveta, ki je v naslovu knjige celo na prvem mestu. Tudi kakšna gorska cvetica bi se lahko še pridružila zelo uspelemu osatu J. Kovačiča, saj je gorskim rastlinam v knjigi posvečeno posebno poglavje. Spremno besedo je napisal prof. Marijan Krišelj, ki je prof. Kunaverja spodbudil k radijski seriji ter ga zdaj prikupno predstavlja tudi bralcem.

T. Wraber

PLANINSKI BILTEN

glasilo planinskega društva »Delo«, Ljubljana 1974/9

Delavnost PD Delo – Ljubljana je razvidna iz njegovega glasila, ki izhaja dvakrat na leto v 200 izvodih za člane in to brezplačno. Vsebina kaže večjo in spretno uredniško roko, ki je v tej številki zbrala naslednje prispevke: Planinski lekikon, V drugem naskoku – uspeh 5. JAHN (F. Savenc), Planinski jubileji, Na Platak na proslavo! (Glog), Proslava 100-

letnice PZH na Kleku (Slavo), Ob 50. letnici smrti dr. Klementa Juga (V. Škerbek), Spet smo bili na Triglavu (J. Porenta), Uspeli 4. tabor na Gobavici (Nadja Oražem), Slavje na koroški transversali (Glog), 3. srečanje na Uršli gori (Glog), 4. srečanje pod Storžičem (J. Porenta), Prvi stiki s PD »Grafičar« Zagreb (J. Porenta), S četrtega na drugo mesto! (B. Mikuš), Zrak in voda (Žit 5/74), Izobrazba planincev za MV (Anica Savšek), Minišola v naravi, Po poteh delegatov AVNOJ (D. Kulovec). Družbeni dogovor o financiranju, Obvestila – Razpisi – Objave, 19. grafične igreč (Delo, Ljubljana). Bilten je uredil Jože Gasparič, tipkala ga je Silva Kenda, zemljevid narisal R. Zor, kopije Viktor Stojč, odtise naredil Lado Ružman, vezala Marta Kenda. Ovitak predstavlja Vel. Planina.

GINO BUSCAINI, ALPI GIULIE, junij 1974.

O tem vodniku, čigar avtorja dr. Buscainija štejemo med svoje prijatelje, se od izida pri nas govori s tolikimi priznanji, da se doslej nikomur ni zdelo potrebno pisati recenzijo v našem glasilu, čeprav je knjiga posvečena goram, ki so večini naših planincev najbolj pri srcu. Knjiga je sicer napisana v italijanski, ko pa jo prebiramo, se nam zdi, kot da nam govori v domačem jeziku. Buscaini, o katerem smo v naši rubriki Razgled po svetu večkrat poročali, je z njo naredil kulturno uslugo svojemu (od leta 1930 ni bilo vodiča za italijanski del Julijskih Alp) in našemu narodu, poleg tega pa je vodnik tudi politično pomemben, saj obravnava vse Julijske Alpe, vso Kaninsko, Mangrsko in Jalovčovo skupino, a poleg tega še Prisojnik, Razor, Skrlatico, Špik in Triglav. Avtorju je treba priznati nenavadno razgledanost na terenu in v literaturi, poleg tega pa obzirnost in objektivnost pri obravnavi mnogih zadev, ki se na meji dveh ljudstev vedno ali često zapletajo. Prepričani smo, da bo knjiga tudi pri nas našla mnogo kupcev in to ne samo ljubiteljev planinske literature, tudi na pot jo bomo radi jemali.

Oprema knjige je taka, kakršna danes mora biti. Zelo dobra je pregledna karta Julijskih Alp 1 : 250 000, odlične so karte posameznih skupin 1 : 30 000 in 1 : 60 000, zelo nazorna so risbe vzponov. Pravi okras so za knjigo fotoposnetki (48), večji del avtorjevi.

Besedilo knjige je na tankem papirju natisnjeno v zelo čiljivem tisku.

Vodič je izšel v zbirki »Guida dei Monti d'Italia« v založbi CAI (Club Alpino Italiano, Sede Centrale, 20121 Milano, Via Ugo Foscolo 3 ali 20100 Milano, Casella postale 1829). Pri založbi je sodeloval Touring Club Italiano.

T. O.

FORMA VIVA NA ANIČ KUKU

Smer poteka po levem boku značilnega stebra, desno od Brahmove smeri. Vstop se nahaja v dobro vidnem naravnem oknu, ki predira ves stebel, nato pa smer poteka po izraziti poti med rumenimi in sivimi previsi do vrha stebra. V okno se lahko pride po »Smeri skozi okno«, ali po smeri »Bivakova jaruga« oboje po 80 m, III do IV.

1. raztežaj: iz okna nekaj metrov levo po krušljivi polici in po rdeči krušljivi steni 6 m do starega klina z vponko. Od njega 5 m desno navzgor in prek previsa levo na vrh luske. Po polici z majavnimi bloki levo do dobrega travnatga stajišča na začetku prave poti (k). 2 Om, V+.

2. raztežaj: navzgor v značilno poševno poč, ki se po 15 m malo položi in se spremeni v kamin. A₂, V+, potrebne široke zagozde in široki bong klini, poleg tega ca. 7 k in 1 svedrovec.

Po njem do stajišča pod prvo veliko streho. (30 m, 3. raztežaj: po poklini čez streho in po poti proti drugi veliki stehi [ekstremno težka mesta]. 2 metra pod streho prečnica desno in mimo strehe navzgor na majhno nagnjeno ploščad v zajedi. (30 m, A₃, VI, potrebne zagozde, bong klini in podaljševalne zanke, poleg tega ca. 7 k in 1 svedrovec).

4. raztežaj: po previsnem kotu 4 metre do tretje velike strehe. Pod njo prečnica levo v ozek in gladek kamin. Po njem do slabega stajišča v poti. (VI, A₃, potrebne zagozde, bong klini in kaveljček za luske).

5. raztežaj: po poti 30 metrov navzgor na slabo stajišče (V+, A₂).

6. raztežaj: po poti 35 m navzgor na stajišče na majhnem bloku (V, A₁, mesto A₃). Konec velikih težav.

7. Po poti-kaminu še 20 m do značilne stare tise in naprej do skupina dreves. Tu levo in po Brahmovi smeri 2 raztežaja na rob stene.

Igor Golli – Matevž Suhač

Plezala Igor Golli in Matevž Suhač (oba AAO) od 28 do 30. 4. 1974, prvenstvena. Ponavljalcem priporočava 15 zagozd, 10 bong klinov in 20 navadnih klinov (U in V profil). Posebnost smeri so poti, ki se v notranjosti širijo. Po tretjem raztežaju je povratek zelo problematičen. Višina smeri je 200 m, vse stene pa več kot 300 m.

IZ KARTOTEKE PRVENSTVENIH VZPONOV

STENAR (2501 m) – VZHODNA STENA

1. Kosmata smer

Tine Mihelič, Borut Slapernik, 22. 7. 1974. Posamezna mesta IV-, sicer III. 800 m, 7 ur. Smer poteka spodaj po grapah in zajedah, zgoraj pa po razu levo od markantne Leve zajedi. Spodaj mestoma ruše (ime!), sicer pa dosti nevarne travnate stene. Krušljiva.

Priporočljiva oprema: 15 klinov (predvsem dolgih), 10 vponk, zanke. V steni je pribl. 5 klinov. Smer je še neponovljena.

Dostop: Izhodišče je Aljažev dom v Vratih (1015 m). Pot proti Luknji zapustimo kmalu za spomenikom. Od tod desno navzgor po grapi ali čez frato proti značilnim »Serakom«. Čez skok (voda) in levo da ustja globoke, sneženo grape. 1 ura.

Opis: Predno se glavna grapa zoži, se od nje proti levi odcepita dve stranski. Prek rušotega hrba vstopimo v desno, manj izrazito grapo, ki je prvih 150 m prav položna. Više se stena postavi pokonci, grapa pa spremeni v strma zajedo. Po njej levo navzgor do konca (150 m). S travnate terase levo za rob in navzgor po krušljivi, travnati steni proti razu, kamor nas pripelje strm žlebu. S škrbine pod gladkimi platni takoj levo

okrog roba, nato pa znova desno navzgor več raztežajem na raz, ki tod v obliki vodoravne rame daleč mali iz stene. Po grebenu navzgor čez več stopnic, nato pa po krušljivi steni še 3 raz. do roba stene.

Sestop: a) Po jugovzhodnem grebenu na vrh Stenarja (1 ura in pol) in po markirani poti v Vrata. Skupaj 13 ur in pol.

b) Z grebena po drugi strani navzdol v veliko kotanjo. Onstran nje po ozki, travnati polici pod previsi okrog roba na kotanjasto planoto. Čez njo in na pol, ki pelje skozi Sovatno v Vrata. 2 uri. Najudobnejši sestop.

2. Leva zajedi

Glej vodnik, smer 240!

1. ponovitev: B. Krivic, F. Velkavrh, 1971.

3. Škrbasta smer

Danilo Cedičnik, Jože in Tine Mihelič, Majda Rosulnik, 14. 7. 1973.

Trije raz. IV, sicer III. 350 m (vsa stena 600 m), 3 ure (vsa stena 6 ur).

Smer poteka po »škrbastem« razu med Levo zajedi in grapo – zajedo, po kateri pelje smer Ancelj-Juvan. Mestoma krušljiva, sicer pa prijetno plezanje po izpostavljenem razu. Spodaj silna, travnata mesta.

Priporočljiva oprema: 10 klinov, 10 vponk, zanke. V steni so 3 klini.

1. ponovitev: J. Bajec, S. Belak, J. Gantar, 1973. Dostop: kot pri 1.

Opis: Po smeri Ancelj-Juvan (4) do vznožja izstopne grape-zajede. Od tod levo po policah na raz in po njem ves čas na rob stene. Po nekaj lažjih raztežajih (II-III) se raz strmo vzpne (IV), više pa spel položi. Sestop: kot pri 1.

4. Smer Ancelj-Juvan

Glej vodnik, smer 241!

1. ponovitev: F. Bizjak, M. Manfreda, M. Menard, 1973.

5. Direktna smer

Zvone Andrejčič, Bine Mlač, 24. 7. 1968.

5 m IV+, sicer III, IV-, 500 m (vsa stena 950 m), 3-4 ure (vsa stena 6-7 ur). Smer poteka po različni zajedi, ki navpično razi steno med smerjo Ancelj-Juvan in stebrom, kjer potekata »Miška« in »Zelezničarska« smer. Zgoraj lepa, naravna smer, spodaj pa silna, travnata mesta.

Priporočljiva oprema: 12 klinov, 12 vponk, zanke. V steni 1 klin.

1. ponovitev: J. Kunstelj, T. Mihelič, 1971.

Dostop: kot pri 1.

Opis: Po smeri Ancelj-Juvan (4) do vznožja velike grape-zajede, kjer ta smer zavije levo. Tu dalje desno navzgor čez travo (vmes silen zelen previs) v grapasto dno zajedi, ki se od tod pne do roba stene. Smer sledi zajedi, nekaterim previsom pa se ogne v levo. Previsni izstop zajedi obidemo po razčlenjeni steni na desni. Najtežje mesto je nekako sredi zajedi (ozek, previsen kamin, IV+, k).

Sestop: a) Po jugovzhodnem grebenu na vrh Stenarja (1 ura) in po markirani poti v Vrata. Skupaj 3 ure.

b) Z grebena na drugo stran čez skratje v gručnato kotanjo. Skozi njo zložno navzdol na pot, ki pelje skozi Sovatno v Vrata. 2 uri. Najudobnejši sestop.

6. Smer Miška

Zvone Andrejčič, Stane Belak, 3. 7. 1972.

5 m V-, sicer IV, III. 1000 m, 7-9 ur.

Smer se v glavnem drži orjaškega stebra, ki se prične levo od »Serakove« in poteka prav do vrha

Stenar z vzhoda

Foto Jaka Čop

stene. Čez vršnjo, strmo steno se smer vzpne po levi izmed dvojice poč, vidnih iz doline. Smer ima dva nasprotujoča si dela. Spodaj imamo opravka z nevarnimi travnatimi in rušnatimi mesti, v zgornjem, strmem delu pa je plezanje zaradi odlične skale izredno laho.

Priporočljiva oprema: 15 klinov (tudi dolgih), 12 vponk, zanke. V steni pribl. 7 klinov. 1. ponovitev: M. Brišar, D. Cedilnik, T. Mihelič, 1973.

Dostop: kot pri 1.

Opis: Z dna grupe desno na rušnat raz. Po njem navzgor naporno do konca ruševja. Dalje navzgor iskaje prehodov po strmih razu (žlebovi, police, skrbine) čez številna silna in nevarna mesta (trava) do vznožja vršne stene. Tu se raz izoblikuje v vodoravno rama (možic), nato pa izgine. Do sem 750 m. Stik z železničarsko smerjo. Nekako v nadaljevanju rama se pne proti vrhu izrazita poč, ki je spodaj previsno spodjedena. Od možica nekaj raztežajev lahko navzgor do črne stene pod počjo. Od tod desno po kaminu (k) na vrh odpočene luske. Z nje prečnica levo za rob in navzgor čez previs (V-, k) na polico. Dalje naravnost navzgor vzporedno z glavno počjo, ki poteka na levi. Po treh raztežajih v odprti steni (odlična skala!) levo v poč, ki se tu razširi v kamin. Po njem dva raztežaja navpično (IV, k, idealno plezanje!) na rob stene.

N. B. Spodnjemu, neprijetnemu in nevarnemu delu stene se je mogoče ogniti, tako da sledimo Direktni smeri (5) do dna zajed, nato pa nadaljujemo desno navzgor in se pri možici vrh rama priključimo originalni smeri. Nekoliko lažje! To mesto lahko dosežemo tudi po železničarski smeri z desne (7), kar je tudi nekoliko lažje, a mnogo dalj.

Sestop: kot pri 5.

7. Železničarska smer

Janez Blatnik, Marjan Hutter, 27. 7. 1972. Na zgornjem stebri mesta V, sicer IV. Spodnji del stene III. Višina stebra 250-300 m, vse stene 1000 m. 11 ur.

Zgornji, glavni (četudi krajši) del smeri poteka po izrazitem, navpičnem stebri, v čigar vpadnici leže »Seraki«. Vznožje stebra doseže smer po dokaj zapleteni poti daleč od desne. Elegantly in izpostavljeno plezanje v izredno strmi, klinom sovražni steni.

Priporočljiva oprema: 15-20 klinov (tudi specialnih), 20 vponk, zanke, streme. V steni pribl. 10 klinov. Smer je še neponovljena.

Dostop: kot pri 1.

Opis: Po Jugovi smeri (8) desno navzgor mimo »Serakove«. Nad njimi pa prvi polici levo v grapo, ki je zarezana desno od osrednjega stebra. Po njej do nepreplezljivega skoka. Levo ven in po zajedah na raz ter nekaj raztežajev skupaj z »Miško« do možica vrh rama. Do sem III.

Raztežaj navzgor, nato prečka 30 m desno v manjšo grapo. Po njej do varevališča za lusko. Navzgor na polico in desno v odprto steno (k). Prečka raztežaj desno na raz. Previs nad stojiščem obidem na levi (k). Dva raztežaja naravnost navzgor na stojišče na raz. Desno 2 m in po kaminu (kk) na slabo stojišče pod streho. Prečnica 10 m levo na raz do izrazite luske in prek nje na dobro stojišče (k). Po žlebu levo do navpične zajed. Po gladki, vendar dobro razčlenjeni črni steni raztežaj v desno na raz. Po njem navzgor, prek krušljivega previsa (V-, kk) in še 60 m po lahkem svetu do roba stene.

Sestop: kot pri 5.

8. Jugova smer (Vzhodni raz)

Glej vodnik, smer 242!

Številna ponovitve, prve ni bilo mogoče ugotoviti. 1. zimski vzpon: Sl. Koblar, J. Krušič, J. Šilar, 1949.

Opomba: Čez lažji del stene med železničarsko in Jugovo smerjo je mogoč prehod na več mestih (II, III). Ta prehod so že dolgo pred prvimi plezalci poznali lovci in gonjači. Tu čez je plezala tudi znamenita mojstranska pastirica Vahica. Lovci so si ta prehod celo nekoliko zavarovali, še danes je na nekem mestu najti z nekaj klini pričvrščeno jaklano žico.

Pripravi Tine Mihelič

5

- 1 Jalovec s Trente – Foto Vlastja Simončič
- 2 Križ, Rinke, Skuta z ledenikom, maja 1974 – Foto Fr. Ekar
- 3 Vernar – Foto Marija Rojnik
- 4 Kočna z Ledin – Foto Fr. Ekar
- 5 Allalinhorn, Švica – Foto Saša Dallavalle

**Svet barv in harmonije —
odslej tudi vaš svet**

ZDRUŽENE PAPIRNICE LJUBLJANA

USTANOVljena 1842 — ESTABLISHED 1842
TEKOČI RACUN SDK LJUBLJANA 50101-601-15939 — ☒ 61260
LJ.-POLJE — ☎ 48-141 — 📠 PAPIR VEVČE — TELEX 31116

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Pošta: 61433 Radeče — Tel.: Radeče 819-050, 819-051, 819-111, 819-112 — Telex:
35136 yu pap — Brzjav: Papirnica Radeče — Tek. rač. pri SDK Laško: 50710-601-16039
— Železniška postaja: Zidani most

Proizvaja: vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi
heliografski papir, paus papir, kartografski papir, specialni risalni »Radeče«, premazne
kartone, papirje za filtre itd.

Izdeluje: vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku. Po želji
izdeluje kartice v posebnem tisku v rdeči, modri ali sivi barvi

**POHIŠTVO
IN
OPREMA
ZA VAŠ DOM**

lesnina

JAVOR

Lesna industrija Pivka

TOZD Tovarna vezanega lesa Pivka
TOZD Tovarna furnirja Prestranek
TOZD Tovarna stolov Bač
TOZD Tovarna pohištva Postojna
TOZD Tovarna opažnih plošč
Belsko

Poslovalnice:

Ljubljana, Celovška 268, tel. 54-251
Zagreb, Kate Dumbović 11,
tel. 562-145

Beograd, Gospodara Vučića 169,
tel. 613-316

Predstavništvo Split, Spinčičeva 19,
tel. 41-924

